NR. 32 VINTER 2006

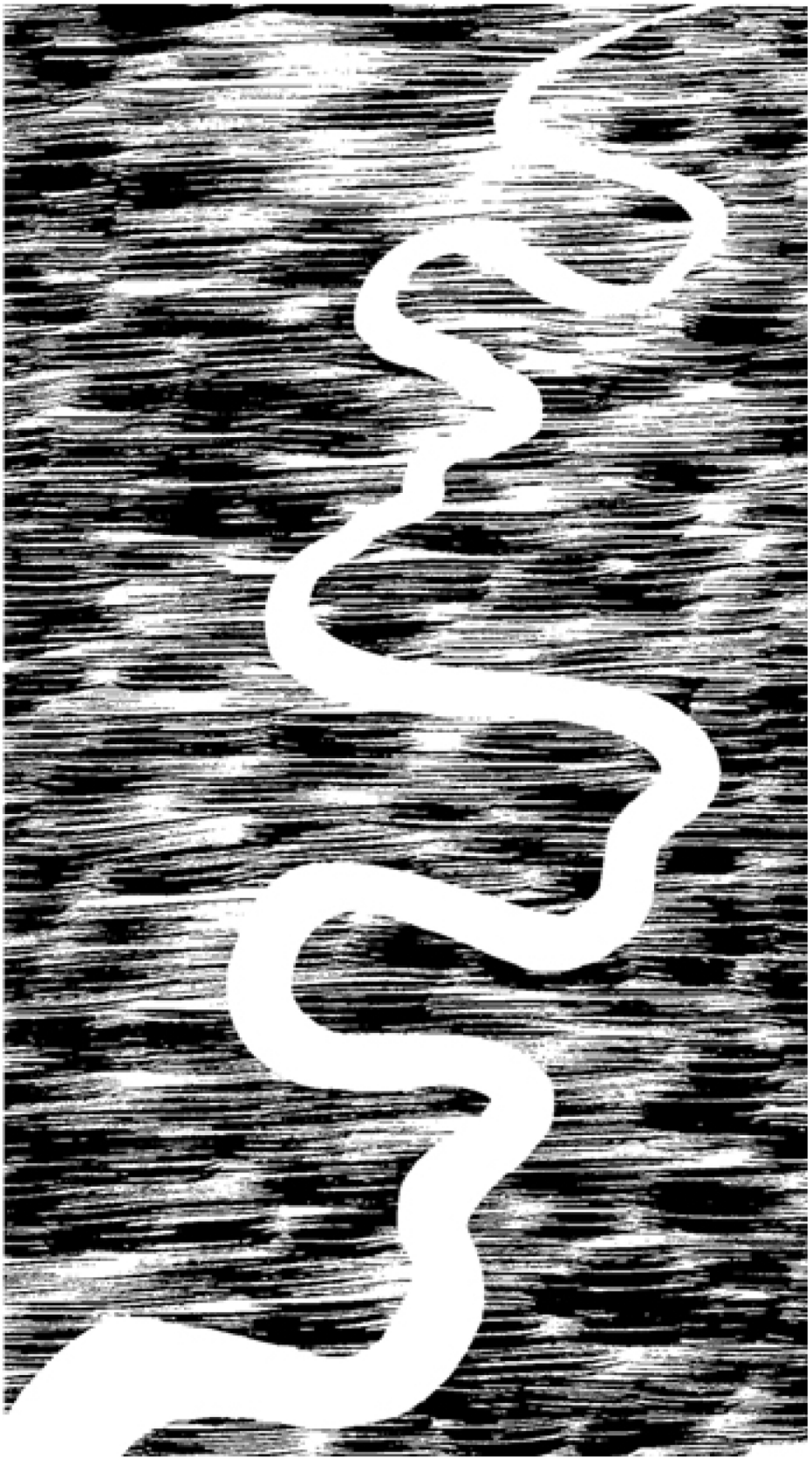

KINABLADET

KINABLADET
udgives af Dansk-Kinesisk Forening og udkommer fire gange om året (marts, juni, september og december). Foreningens medlemmer får bladet tilsendt gratis. Et årsabonnement på bladet uden medlemskab koster 175 kr.

Kinabladet er medlem af
Foreningen af Danske Kulturtidsskrifter.

Dansk-Kinesisk Forening er af Københavns kommune godkendt som en folkeoplysende forening.

Redaktion:
Flemming Poulsen (ansvarshavende)
Fresiavej 3, 3450 Allerød. Tlf. 4817 4409
E-mail: efpou@vip.cybercity.dk
Mads Holst Jensen, Anette Kruse, Hanna Liv Leanderdal, Jette Mechlenburg, Signe Overgaard, Claus Seiden, Henrik Strube.
Layout: Torsten Valeur
Kalligrafi: Lan Wang Valeur

DANSK-KINESISK FORENING
blev stiftet 25. januar 1999. Dens formål er at være samlingssted for alle med interesse for Kina samt at formidle oplysning om Kina.
Vedtægter, indmeldelse og abonnementstegning ved henvendelse til sekretæren.

Hjemmeside: www.dansk-kinesisk.dk

Formand: Signe Overgaard
Birkegade 13, 1.sal, 2200 København N
Tlf. 3834 4019. Mobiltlf.: 2049 1629
E-mail: dansk-kinesisk@webspeed.dk

Sekretær og kasserer: Lene Løgstrup
Engelholmvej 15, 2700 Brønshøj
Tlf. 6114 3340.
E-mail: sekretariatet@dansk-kinesisk.dk

BG Bank 1551 1683 0593

Bogsalg og leje af skolekasser:
Gudrun Lindhard, Istedgade 27, 1.tv.,
1650 København V. Tlf. 3325 6262
E-mail: guan@kabelmail.dk

WEB-master: Henrik Strube
Kastanie Allé 2H, 3.tv. 2720 Vanløse
Tlf. 3879 1437. E-mail: hs@dansk-kinesisk.dk

Medlemskontingent:
Enkeltmedlemmer ..... 200 kr
Parmedlemmer ..... 250 kr.
Pensionister og studerende .....120 kr.
Pensionistpar ..... 170 kr.
Kollektivt medlemskab ..... 300 kr.

ISSN 1600-1273

Tryk: Birkerød Bogtryk

KINABLADET NR. 32 VINTER 2006

Tema: VAND

Digt: Vi fængsler dragekongen 3
Claus Seiden: Et temanummer om vand 4
Ma Jisen: Dagliglivet med vand i Beijing 5
Flemming Poulsen: Tørke i nord, masser af vand i syd 6
FAO: Kun mad til to måltider om dagen 9
Rong Jiaojiao: Kineserne sløser med vandet 10
Martin Gøttske: Kinesernes store badedag 12
Flemming Poulsen: Traner jages på flugt 15
Flemming Poulsen: Kinas syge floder 16
De Fire Drager – kinesisk eventyr 17
Henrik Strube: Kinas store kejserkanal 18
Flemming Poulsen: Dæmninger i klammeri med natur 22
Anette Kruse: Protester mod hemmeligt flodprogram 26
Flemming Poulsen: Tavsheden blev brudt 30
Henrik Strube: Den Gule Flod 31
Den store oversvømmelse – kinesisk eventyr 35

Jeg bliver ved med at skrive 36
Lan Wang Valeur om sin vej til en litterær debut

Den kinesiske kulturudfordring 38
Henriette Balslev Christensen om danske erfaringer

Kulturrevolutionen (og mig) 42
Søren Clausen om ti års kaos for 40 år siden

Jeg må forsøge at omforme mit sind 48
Flemming Poulsen om mødet med kineserne i 1966

Mao – Kinas nye Buddha 50
Li Li om Mao Zedong, der stadig dyrkes som en helt

Drukner Kina i sine bønder? 51
Claus Seiden om forbudt kinesisk bog på engelsk

God fornøjelse med en stor bog 52
Rikke Agnete Olsen anmelder „Pigen der spillede go"

Med tog til Verdens Tag 53
Rejse til Tibet, arrangeret af Dansk-Kinesisk Forening

Lhasa – et eldorado for sanserne 54
Hanna Liv Leanderdal om mødet med tibetanerne

Ri chang sheng huo 58
Claus Seiden om kinesernes hverdag og tilværelse

Arrangementer ..... Bagsiden

Forsiden
Det stiliserede billede af Den Gule Flods bugtede løb gennem Nordkina er et symbol på dette nummers tema-del: VAND. Den Gule Flod, hvor den kinesiske civilisations vugge stod, har, som Kinas mange andre floder, haft en vigtig rolle i kinesisk historie. De sorte omgivelser på forsidens illustration leder tanken hen på den alvorlige forurening, der har ramt Kinas forsyning med vand – mest skræmmende er den kendsgerning, at 300 mio. kinesere er uden adgang til rent drikkevand. (Idé og grafik: Torsten Valeur).

Tema

VAND

Chris Stowers/Panos Photo

Vi fængsler dragekongen

En stang over skulderen fire fod lang,
En vandspand i hver ende.
Vi har aflagt et højtideligt løfte,
floden skal bæres bort og dragekongen fængsles.

(Fra Den buldrende tromme. Moderne kinesisk poesi.
En antologi ved Göran Malmqvist. På dansk ved
Søren Egerod. Gyldendal 1972).

Vand er oprindelsen til livet og miljøets hjerte. Rent vand er en livsbetingelse for folk, ikke en luksus.

Feng Guangzhi
Direktør for Foreningen af
Kinas Overrislings-Distrikter, Beijing

ET TEMANUMMER OM VAND ...

Industrialisering kræver to ting: energi og vand. Men vand er en mangelvare i store dele af Kina.

Af Claus Seiden

Det mest rationelle ville være at flytte Beijing og dens 18 millioner indbyggere sydpå til et område, hvor der er vand nok. Det sagde en kinesisk økonom for nogle år siden. Beijing flyttes ikke, men vandproblemet er blandt de helt store for Kinas ledere og efterhånden også for befolkningen. Derfor har dette nummer af Kinabladet koncentreret sig om temaet Vand.

Som det fremgår af Flemming Poulsens artikel „Tørke i Nord, masser af vand i Syd, er der kun to pct. af Kinas vandreserver i det nordlige Centralkina, hvor 30 pct. af befolkningen bor og 35 pct. af landets samlede indtægter stammer fra. Vandmangelen har været følelig i Beijing i adskillige år (Ma Jisens artikel), og selv med alle kræfter sat ind, vil det stramme til under De Olympiske Lege om to år, når byens befolkning ventes at vokse fra 18 millioner til næsten 21 millioner. Ikke alene vil man intensivere brugen af de traditionelle vandreserver, der tales også om at fremskynde kanalbyggeriet, så der kan hentes vand helt fra Den gule Flod.

Ma Jun, der er en af kilderne i Rong Jiaojiaos artikel om vandsløseri, blev af det amerikanske blad „Time" udpeget som „en af de 100, der former nutidens verden", takket være den bog, han udsendte allerede i 1999 om vandkrisen i Kina. Nu opdaterer han sine tal: Af de 600 større byer i Kina er der 400, som lider under vandmangel. Selv i vandrige områdere som Yangtze-deltaet er der problemer på grund af forureningen. 70 pct. af floderne viser tegn på forurening, 90 pct. af det højest liggende grundvand under de store byer gør det også.

Ma Jun har åbnet et website (foreløbig kun på kinesisk), hvor han blandt andet navngiver 2500 større firmaer, der er med til at forurene vandet. Nogle af dem er multinationale, og Ma Jun siger, at det er lidt flovt at skulle optage firmaer på listen over forurenere, når man véd, at de opfører sig pænt og miljøvenligt i andre lande end Kina.

Flodernes forurening illustrerer et af Kinas mest akutte problemer: I en økonomi, der tordner fremad, er indtægts- og levestandardforbedringerne så indlysende, at man meget nemt glemmer at tælle omkostningerne med. Blandt omkostningerne ved industriudbygningen er ikke mindst det stigende vandforbrug. Og det er urimeligt stort – ti gange så meget per produceret enhed som i Japan, siger ministeriet for vandressourcer.

Flodforureningen er også illustrativ for et af Kinas mere permanente problemer: Tovtrækkeriet mellem centralstyret og de lokale myndigheder. De lokale ser gerne gennem fingre med lidt vandsløseri, når det dog alligevel først gør skade langt længere nede ad floden. Centralstyret har svært ved at trænge igennem med krav om, at der skal tages hensyn til almenvellet. Oven i købet strides amter og distrikter intenst indbyrdes om fordelingen af det grundvand, der især i Nordkina bliver dyrere og dyrere at pumpe op.

I det spændingsfelt er det forståeligt, at miljøaktivister har svært ved at få gehør for deres krav om dog at lade Den Springende Tigers Kløft og andre naturværdier urørte eller om at skåne den truede japanske tranes yngleområder.

Som det kinesiske ordsprog siger: Spildt vand kan ikke samles op igen!

Spar på vandet, børn

En miljømedarbejder fortæller børn i en børnehave i Shandong-provinsen om „naturens kostbare kilder med vand". Miljømedarbejderens optræden var led i en kampagne i anledning af „Verdens Vanddag", hvis motto i 2006 var „Vand og Kultur". Man søger at få børn til at forstå, hvorfor det er vigtigt at spare på vandet og undgå forurening. De fleste problemer med at skaffe rent drikkevand skyldes landets blomstrende økonomi og for lidt hensyntagen til miljøet. (Beijing Review, 30. marts 2006).

DAGLIGLIV MED VANDMANGEL I BEIJING

BEIJINGERNE MÅ LÆRE AT SPARE PÅ VANDET

I Beijing som i andre kinesiske byer er der store problemer på grund af vandmangel. Kinabladets medarbejder i Beijing fortæller her om beijingernes dagligdag med vandmangel og påbud om at spare på vandet.

Af Ma Jisen
Journalist og forfatter

Det har regnet kraftigt i Beijing i sommeren 2006. Reservoirerne, der forsyner Beijing med rent drikkevand, blev i nogen grad fyldt op, men regnvandet kan ikke dække tabet af vand efter syv på hinanden følgende år, hvor Beijing har lidt under tørke. „Manglen på vand er fortsat en hindring for byens socio-økonomiske udvikling", udtalte viceborgmester Niu Youcheng på et møde i august 2006, hvor man præsenterede forskellige modeller til at spare på vandet. Han understregede, at Beijing nødvendigvis må fortsætte med at spare på vandet.

Sparer på vand – og udgifter

I årenes løb har indbyggerne i Beijing lært at spare på vand på forskellige måder. Det er almindeligt kendt, at hvis man tager brusebad, sparer man 80 pct. vand i forhold til karbad; det vand, man bruger til at skylle grøntsager og ris og til opvask, kan bruges til vanding af planter, til gulvvask eller til toiletudskylning; en hane, der drypper, kan spilde 70 liter vand om dagen og bør repareres eller skiftes ud i tide osv.

Den 60-årige Liu Xiuling er blevet fremhævet som et godt eksempel på, hvordan man kan spare på vandet. Hendes erfaringer er blevet vist på en udstilling om at spare på vandet.

„I vores dagligliv sluger vask og bad mest vand. Jeg opbevarer brugt vand i spande og fade og genbruger det til udskylning af toilettet og til gulvvask. På den måde bruger vi fire i familien kun fem kubikmeter vand om måneden i stedet for 20 kubikmeter før i tiden", fortalte Liu.

Familien Liu sparede vand og samtidig penge. Siden 1986 er vandafgiften steget ti gange. De sidste to gange var i april 2003 og august 2004. Prisen på vand steg fra 2 yuan pr. kubikmeter til 2,30 yuan og igen til 2,80, mens prisen for udledning af spildvand steg fra 0,50 yuan til 0,60 yuan og igen til 0,90 yuan. Hvis den omtalte familie havde brugt 20 kubikmeter vand per måned nu, skulle de betale 56 yuan for vand plus 18 yuan for udledning, i alt 74 yuan. Nu betaler de kun 18,50 yuan for det vand, de bruger, dvs.14 yuan for vand plus 4,50 for udledning. For nogle familier betyder det rigtig meget at spare 55,50 yuan om måneden.

Det er almindeligt at se spande og fade til brugt vand i husholdningerne i Beijing. Desuden bliver der udviklet anordninger, der sparer på vand-forbruget, fx til vandhaner og -brusere, brugtvandsbeholdere, osv. Vaskemaskinefirmaet Royalstar i Anhui provinsen har for nylig i Beijing præsenteret en ny type vaskemaskine, der bruger mindre vand end de nuværende. Kunder er velkomne til at prøve en ny vandbesparende vaskemaskine gratis i ti dage for at se, om den virkelig bruger mindre vand, og om tøjet bliver rent.

Undervisning i spareråd

Det er meget vigtigt at anspore studerende på universiteter og andre læreanstalte til at spare på vandet. Der er fx udviklet vandhaner med en følesensor, så vandet afbrydes, når hånden fjernes, ved andre afbrydes vandet automatisk efter kort tid. Der er indført billetter til brusebad, så man betaler i forholde til den mængde vand man bruger.

Børn i mellemskolen er en vældig stor befolkningsgruppe. De bor hjemme. Deres ideer og vaner afspejler forholdene hos et stort flertal af Beijings indbyggere. Børnene er blevet undervist om vandsituationen i verden og i Kina, og især i Beijing, for at de skal lære, at vand er noget værdifuldt, som alle har pligt til at spare på.

I oktober 2004 blev der i Haidian distrikt i Beijing gennemført en undersøgelse af, hvordan der spares på vand blandt mellemskoleelever. Undersøgelsen viste, at 93 pct. af familierne lukkede for vandhanen, så snart de havde vasket hænder og ansigt eller børstet tænder. 71 pct. af de undersøgte lukkede for vandet, mens de sæbede sig ind under brusebadet. Taget som helhed bruger mellemskoleeleverne og deres forældre vand fornuftigt, de gør deres bedste for at genbruge vand og spare på vandet.

Der er stadig steder, hvor der sker et sormt spild af vand. Det er fx tilfældet med bilvask, især når bilejerne bruger højtryksspuling af deres køretøjer.

Vand fra Yangtze ingen løsning

Eksperter kommer med gode råd: At lede vand til Beijing gennem kanaler fra Yangtze-floden i syd vil i nogen grad lette vandkrisen i Beijing. Men befolkningen i Beijing vil vokse til 18 millioner i 2020 fra de nuværende 15 millioner. Til den tid vil gennemsnittet af den mængde vand, der er til rådighed per indbygger, selv med vand fra Yangtze stadig være mindre end 300 kubikmeter, dvs. kun en tredjedel af verdens gennemsnit.

Indbyggerne i Beijing må lære at spare på vandet og burde ikke være afhængige af vand fra Yangtze. Hvis man ikke gennemfører vandbesparelse, giver det ingen mening at bygge kanaler til at hente vand langt borte fra.

Der mangler endnu meget i at få gennemført den nødvendige begrænsning af vandforbruget i Beijing.

Oversat af Jette Mechlenburg

TØRKE I NORD, MASSER AF VAND I SYD

ET GIGANTISK BYGGERI SKAL LØSE PROBLEMET

27. december 2002 var en historisk dag for kineserne, specielt for de 300–400 mio., der bor i Nordkina. Den dag tog bulldozerne fat på at virkeliggøre et gigantisk projekt, der skal lede vand l200 kilometer fra Yangtze i syd til det tørkeramte Nordkina.

Af Flemming Poulsen

Vand fra Yangtzes svulmende vandmasser skal ledes til det vandfattige Nordkina ad tre kanaler, som det ifølge de nuværende planer vil tage 50 år at bygge. Så vil der for første gang i mange år være rent drikkevand til husholdningerne og vand til industrien og til overrisling samt til bekæmpelse af en uhyggeligt stor forurening.

Hvis der ikke skaffes vand til det tørstige nord, vil Kinas økonomiske vækst gå i stå. Så hårdt bliver risikoen for en katastrofe trukket op, ikke blot af udenlandske kinaforskere, men også af de kinesiske ledere. De lægger ikke skjul på, at årtiers uhæmmet økonomisk vækst har tæret på vandreserverne og skabt forurening af et så stort omfang, at landet og en stor del af dets 1,3 mia. mennesker er begyndt at gispe efter vejret.

Hvor galt det star til, viser tal i kinesiske rapporter om vandsituationen. Der er til hver kineser 2250 kubikmeter vand til rådighed om året. Det er en fjerdedel af gennemsnittet for hele verden. Målt i vand per indbygger er Kina nummer 110 af 149 lande. I hovedstaden Beijing, der hører til det tørkeramte Nordkina, er der kun 300 kubikmeter per indbygger om året, en ottendedel af gennemsnittet for hele Kina.

Omkring Yangtze og syd for floden er der masser af vand, men i forhold til vandmængden ikke noget stort område, hvor der kan dyrkes hvede og ris og andre afgrøder. Faktisk forsvinder en stor del af Yangtzes vandmasser ud i det Østkinesiske Hav uden at gøre gavn på land. I lavlandet nord for Yangtze – Kinas længste flod, på kinesisk Chang Jiang, Den Lange Flod – er det omvendt. Her er der rigeligt med plads til landbrug, men for lidt vand til at udnytte den dyrkbare jord.

Tørken skyldes manglen på regn. Nedbøren er meget ulige fordelt over hele landet. I den nordvestlige del – Gansu, Qinghai, Xinjiang, Indre Mongoli og Ninxia Hui – er det årlige gennemsnit mellem 150 og 250 mm, i nogle år under 150 mm. Mod øst, i området omkring Huai-floden, ca. 900 mm, og i Sydkina måles endnu mere, omkring 1100 mm. Men det varierer meget fra år til år.

Lån vand fra syd, sagde Mao

Sådan har det været i mange år. Det fortælles, at da Mao Zedong i 1952 var på en inspektionstur ved Den Gule Flod, slog det ham, hvordan tørken havde udtørret floden og dens omgivelser. Han skal da havde udtalt de ofte citerede ord: „Nord mangler vand, syd har en masse. Om muligt, bør nord låne noget vand fra syd".

Om Den Store Rorgænger virkelig har udtrykt sig så profetisk er ikke til at vide, men en kendsgerning er det, at Kinas skiftende ledere lige siden 1950'erne har haft „Nan shui, bei diao" – „vand fra syd overføres til nord"– på programmet. Det gigantiske byggeprojekt, det største, Kina nogen sinde er gået i gang med (inklusive Den Store Mur, siger nogle) blev vedtaget af regeringen i Beijing i efteråret 2002, og inden årets udgang var byggeriet i gang.

Tusindvis af teknikere, politikere, planlæggere, ingeniører, økonomer, miljøsagkyndige og mange andre har brugt deres halve eller hele liv på at udforske mulighederne for at omsætte Maos ide til virkelighed. Var det teknisk muligt at bygge tre kanaler, hver omkring 1200 kilometer lang (som fra København til et godt stykke syd for Paris), at føre to af dem under Den Gule Flod og en ad nogle et hundrede kilometer lange tunneller gennem bjerge i 4000-5000 meters højde? Hvilken rute skulle de i givet fald følge? Hvor meget ville det koste? Havde landet råd til det? Kunne vandmanglen i nord måske løses på en mere effektiv og billigere måde? Hvor meget vand skulle der bruges for at dække Nordkinas behov? Hvad med miljøet? Osv., osv.

Det har vrimlet med rapporter, konferencer, studierejser, diskussioner og hvad der ellers skal til for at få klarhed over, om det er nødvendigt og holdbart at gå i gang med et projekt, der, da det blev endeligt godkendt af regeringen, var anslået til at koste et beløb svarende 350 milliarder kroner, og som det vil tage 50 år at gennemføre. Prisen er det dobbelte af, hvad det hidtil største bygningsværk i Kina i nyere tid – dæmningen med tilhørende vandkraftanlæg over Yangtze ved De Tre Kløfter – vil have kostet, når det er helt færdigt i 2009.

Det var været svært at nå til beslutningen om at sætte det gigantiske byggeri i gang. Ifølge kinesiske medier gjorde et enkelt argument til sidst udslaget, nemlig at byggeprojektet

også skulle være med til at få bugt med den næsten ufatteligt omfattende forurening, der i årenes løb har ødelagt drikkevand og forgiftet floder og søer.

Vand dybere og dybere nede

„Hele Nordkina er ved at tørre ud". Det er den amerikanske miljøforsker Lester R. Brown, der kommer med denne advarsel om virkningerne af mange års tørke og mangel på regn i Kinas nordlige provinser.

Han har fast grund under fødderne, for han er helt på linie med rapporter og udtalelser fra kinesiske myndigheder. De fortæller, at floder og søer tørrer ud, at regnen udebliver, at der må bores dybere og dybere for at finde vand i det nordlige Kina, at ørkenen breder sig, og at landmænd må opgive at dyrke jorden på grund af tørke.

Lester Brown lod alarmklokken lyde allerede i 2001 efter at have læst en rapport fra Geologisk Miljøkontrol Institut i Beijing. Her kunne han læse, at i Hebei-provinsen i hjertet af det nordkinesiske lavland var de vandførende lag (aquifer) i gennemsnit sunket knap tre meter i år 2000, omkring nogle byer endog helt op til seks meter. Når de vandførende lag udsuges, mister lavlandet sin sidste vandreserve, sit eneste sikkerhedsnet, har lederen af de geologiske undersøgelser sagt. (I Danmark skal man mange steder kun et par meter ned i jorden for at støde på vandførende lag).

Den amerikanske miljøforsker citerer fra en rapport fra Verdensbanken, at omkring Beijing synes det at være nødvendigt at bore et tusinde meter ned for at støde på rent vand. Verdensbanken skriver, at det kan få katastrofale følger for kommende generationer, hvis ikke balancen mellem forbrug og forsyning af vand genoprettes i Nordkina.

Vand fra reserverne

Det nordlige Kina dækker området mellem og omkring de tre H-floder (Huanghe (Den Gule Flod), Huaihe og Haihe) med provinserne (eller dele af dem) Gansu, Det Indre Mongoli, Hebei, Henan, Shandong, Shanxi, Shaanxi, Anhui og Jiangsu samt millionbyerne Beijing og Tianjin.

Ministeriet for vandressourcer betegner området som Kinas politiske, økonomiske og kulturelle center. Det udgør 15 pct. af landets geografiske område. Her bor 30 pct. af befolkningen (ca. 400 mio. mennesker), der råder over 36 pct. af landets dyrkede areal og leverer 35 pct. af landets samlede indtægter (GDP). Det passer meget godt sammen, men mængden af vand står langt fra mål med disse tal: I følge ministeriet har HHH-området kun lidt over to pct. af landets samlede vandmængde.

Alt efter tørkeperiodernes længde mangler der 14–21 mia. kubikmeter vand, som må tages af reserverne (de nederste vandførende lag og grundvandet), og som kun delvis eller slet ikke kan erstattes. I 20l0 vil vandunderskuddet være op til 28 mia. kubikmeter og i 2030 39 mia. kubikmeter, anslår kinesiske eksperter. Andre beregninger giver lidt andre tal, men tendensen er den samme: Det går stærkt ned ad bakke med vandforsyningen i Nordkina.

Nedbøren i dette område var i 2004 i gennemsnit 496 mm, og det var næsten en trediedel mindre end året før. Den mængde vand, der er til rådighed per indbyger, er ulige fordelt over hele Kina. I Hai-flodens bækken er tallet 358 kubikmeter, ved Den Gule Flod 749 kubikmeter og i Huai-bækkenet 505 kubikmeter. Men mod syd, ved Yangtze, er der rigeligt med vand, 2388 kubikmeter om året til hver person, men vandtilsynsfolkene advarer: Også Yangtze er på vej til at blive godt forurenet.

Floder og søer tørrer ud

Tørken sætter sine spor i HHH-området. Den Gule Flod, der med sine over 5500 kilometer er Kinas næstlængste flod, er tørret ud en stor del af året (i 1997 i 226 dage), og flere hundrede kilometer fra udløbet i Bohai-bugten er strømmen af vand helt stoppet. Flere tal om udtørring: Hebei-provinsen havde engang 1052 søer, nu er der 83 tilbage. I slutningen af 1996 var der i tre provinser (Hebei, Henan og Shandong) samt i Beijing og Tianjin 3,6 mio. brønde. De fleste med vand, der især blev brugt til overrisling. Året efter blev 100.000 opgivet, fordi de var tørret ud. Der blev gravet over 200.000 nye brønde, men brøndgraverne måtte grave dybere og dybere for at støde på vand.

Vandmanglen, eller underskuddet i vand, er den mængde, der bruges

Mange landmænd i Nordkina må opgive at dyrke jorden. Langvarig tørke gør det umuligt at så. Kun hvor der overrisles – som det er sket på det lille stykke bag landmanden – kan der dyrkes brødkorn, men der er ikke vand nok til at overrisle større arealer. (Newsphoto).

ud over, hvad der er nødvendigt for at klare en forsyning uden at drive rovdrift på vandressourcerne og naturen. Ifølge viceministeren for vandressourcer, Jiao Yong, mangler Kina 40 mia. kubikmeter vand om året, og det vil stige i de kommende år, forudser han. Hvis det planlagte kanalbyggeri fuldføres som planlagt, vil der blive ført 45 mia. kubikmeter fra Yangtze til Nordkina, eller 25 mia., når de to første kanaler efter planen skal være fuldt udbyggede i 2030.

Tekniske problemer løst

Hvert år flyder der 945 mia. kubikmeter vand fra Yangtze ud i Det Østkinesiske Hav, så der er nok at tage af. (Men som det fremgår af artiklen Kinas syge floder, har Yangtze fået diagnosen kræftsyg).

Problemet er at få 45 mia. kubikmeter vand om året ført mod nord, men vi har løst alle de tekniske problemer, siger de kinesiske eksperter.

Der skal bygges tre kanaler, eller ruter, som de kaldes i fagsproget: En Østrute fra Yangtze til Tianjin, en Midtrute fra Yangtze til Beijing, og en (tredelt) Vestrute til Den Gule Flod fra tre af Yangtzes bifloder i Vestkina. Den vestlige del af projektet er dog ikke endeligt udformet.

Østruten

Arbejdet med Østruten fra Yangtze til Tianjin blev begyndt i 2002. I 2007, når første del af ruten er færdig, kan vandmanglen afhjælpes i nogle områder langs ruten. Først i 2020 er den 1150 kilometer lange kanal klar til at lede knap 15 mia. kubikmeter vand til Tianjin og derfra ad et 700 kilometer langt kanalsystem til tre områder i Shandong-provinsen. Østruten falder en stor del af vejen sammen med Den Store Kanal og regnes derfor teknisk set for den letteste del af det store projekt. Da Tianjin ligger højere end rutens udgangspunkt, Yangzhou, skal vandet pumpes op i 65 meters højde, før det kan løbe ned til Tianjin.

Problemet med Østruten er, at vandet i Den Store Kanal er stærkt forurenet på grund af urenset spildvand og andet affald, der ledes ud i kanalen fra store og små fabrikker langs kanalen. Man kan frygte, lyder det fra projektets kritikere, at den mængde vand, der kommer til Tianjin, er ubrugeligt på grund af forurening. Men Ministeriet for Vandressourcer har forsikret, at alt vil blive sat ind på at sørge for rent vand i kanalen. Det kan blive nødvendigt at lukke de mest forurenende virksomheder og at lade vandet blive behandlet i rensningsanlæg.

Midtruten

Denne del af vandoverførselsprojektet skal forsyne Beijing og en snes andre store og mellemstore byer i det nordlige Kina med rent vand, om alt går planmæssigt fra 2010. Arbejdet med Midtruten begyndte i december 2003. I første omgang skal der bygges en ca. 1200 kilometer lang kanal fra Danjiangkou-reservoiret til Beijing med en forgrening til Tianjin, men senere skal der også tages vand direkte fra Yangtze, nemlig fra det 600 kilometer lange reservoir, der er bygget bag den nye dæmning over Yangtze ved De Tre Kløfter. Hvornår det vil ske er ikke oplyst.

Fra Danjiangkou skal vandet flyde til Beijing ved hjælp af tyngdekraften. Det forudsætter, at Danjiangkou-dæmningens højde forøges med godt 14 meter til 176 meter, så vandstanden i reservoiret hæves fra 157 meter til 170 meter og derved ligger højere end det højeste punkt (147 meter) på den lange rute til den kinesiske hovedstad.

400.000 skal flyttes

Udvidelsen af Danjiangkou-dæmningen har været et kontroversielt emne i debatten om projektet, fordi et område på 370 kvadratkilometer vil blive oversvømmet. Det betyder, at op mod 400.000 beboere skal flyttes.

Mellem 300.000 og 400.000 beboere må sige farvel til deres hjem langs Midtruten, når en dæmning ved Danjiangkou skal udvides i forbinddelse med bygning af Midtruten. så xxx kvadratmeter jord med byer, fabrikker og mafrker, bliver oversvømme. Billedet er fra bygningen af den nye dæmning over Yangtze ved De tre Kløfter, hvor over en million mennesker måtte flytte hvadenten de ville eller ej. (Dermot Tatlow/Panos Photo).

Myndighederne har lovet, at de vil få en noget højere erstatning end den, de over en million beboere, der fik flytteordre på grund af dæmningen over Yangtze, har fået. Men Yangtze-beboerne har beklaget sig over, at erstatningerne for mistet bolig, arbejde og marker ikke har været tilstrækkelige til at skabe en tilværelse, der ikke er ringere end den, de har måttet opgive, så beboerne ved Danjiangkou-dæmningen har måske ikke grund til at være alt for optimistiske. Men flere af dem har dog i medierne sagt, at de gerne vil flytte, fordi deres tilværelse er præget af fattigdom og uden udsigt til forbedring.

Midtruten skal føres over 219 floder og 44 jernbaner, så der skal blandt andet bygges 571 broer.

Vestruten

Vestruten, der skal lede vand til Den Gule Flod fra tre bifloder til Yangtze, er en svær opgave for de kinesiske planlæggere og teknikere, så svær, at den endnu befinder sig på tegnebrættet, og der er ikke udsigt til, at arbejdet går i gang før 2010, har myndighederne oplyst. Det vil tage 40 år at gennemføre projektet. Måske må denne vestlige del af det store projekt helt opgives, fordi de tekniske problemer er for store, lyder det fra nogle skeptikere.

Men vestprojektet vil blive gennemført, forsikrer direktøren for Den Gule Flods vandressource-komite, Li Guoying. „Selv om der er enorme tekniske problemer forbundet med Vestruten, har vi fundet ud af at gennemføre projektet på skridt for skridt", siger han.

Foreløbig går Vestruten ud på at lede vand ad nogle tunneller, der er over 100 klometer lange, gennem Nordvestkinas bjerge. Arbejdet skal foregå i 4000 meter højde i kolde og øde omgivelser. Ved at lede 20 mia. kubikmeter vand til Den Gule Flod kan 20.000 kvadratkilometer landbrugsjord overrisles. Vestprojektet er frem for alt led i den økonomiske udvikling af Nodvestkina, siger myndighederne.

Bliver Vestruten til virkelighed, vil arbejdet med hele vandoverførselsprojektet først være færdigt i 2050. Og går det som planlagt, skal der hvert år føres 45 mia. kubikmeter vand til Nordkina – lige så meget som den mængde vand, Den Gule Flod tegner sig for i et normalt år.

Kritik og skepsis

Det har ikke manglet på kritik af Syd-til-Nord-projektet, men kritikken har ikke været så massiv, som da regeringen i 1990'erne besluttede at sætte et andet gigantisk byggeri i gang – dæmningen over Yangtze ved De Tre Kløfter.

De kritiske røster denne gang er snarere udtryk for skepsis over for projektets holdbarhed. Kritikken går blandt andet på, at selv 45 mia. kubikmeter ekstra vand til det nordlige Kina om nogle årtier ikke vil være tilstrækkeligt til at dække behovet, blandt andet fordi de ansvarlige for projektet, siges det, ikke har taget med i beregningerne, at ikke mindst industriens efterspørgsel efter vand vil stige støt. Verdensbanken har peget på, at hele projektet kan være nytteløst, hvis ikke Kina lærer at udnytte den forhåndenværende mængde vand på en mere effektiv måde.

Det går igen hos kritikerne og skeptikerne, at problemet med vandmangel ikke kan løses, før alle – de private husholdninger, industrien og landbruget – har lært at spare på vandet. Mange virksomheder bruger langt mere vand for at fremstille en bestemt mængde varer, end virksomheder i vestlige lande bruger, anføres det. Spildvandet genbruges ikke i tilstrækkeligt omfang, og landmændene ødsler med vand til overrisling.

Regeringen siger, at den er opmærksom på, at der skal spares på vandet. Viceministeren for vandressourcer, Jiao Yong, sagde i maj 2006, at der i befolkningen kun er ringe forståelse for, at det er nødvendigt at spare på vandet. Det var startskuddet til en sparekampagne, hvor han tog på en rejse rundt i landet sammen med en gruppe journalister, der skulle forklare befolkningen, hvorfor og hvordan der skal spares på vandet.

Kun mad til to måltider om dagen

Pressemeddelelse fra FAO, FNs fødevare- og landbrugsorganisation, 15. maj 2006:

Flere provinser i Vest- og Nordkina risikerer at mangle fødevarer på grund af en langvarig tørke, som har tømt hundreder af vandreservoirer og udtørret eller næsten udtørret titusinder af brønde.

Det skønnes, at fem mio. ha med vinterhøsten er gået tabt eller har taget skade på grund af utilstrækkelig nedbør og høje temperaturer, og arealer med forårshøsten er blevet kraftigt beskåret. De hårdest ramte provinser er Yunnan, Gansu, Ningxia, Indre Mongoli og Hebei.

Tørken i Ningxia begyndte i 2004, og nogle områder har ikke fået nævneværdigt med regn i over 600 dage. Fra de hårdest ramte områder er der rapporter om, at over 60 pct. af høsten af vinterhvede er gået tabt, og at udbyttet i de øvrige områder er formindsket med 40–50 pct. Der var planlagt 940.000 ha med forårshøst, men kun omkring 30 pct. blev tilplantet.

I Hebei-provinsen er over to mio. ha landbrugsjord blevet kraftigt påvirket af tørke i to sæsoner. Og grundvandstanden er faldet med 60 centimeter.

De berørte områder er blandt Kinas fattigste egne, hvor den årlige indkomst i 2004 per familie på landet var 227 USD (ca. 1300 kr.) i Yunnan, 226 USD i Gansu og 283 UDS (ca. 1600 kr.) i Ningxia. Over halvdelen af familierne på landet lever under fattigdomsgrænsen og har begrænset adgang til mad.

Tørken har alvorlige følger for sårbare grupper. Det er blevet oplyst, at befolkningen på landet – børnene i underskolen i Ningxia medregnet – har skåret antallet af daglige måltider ned fra tre til to.

KINESERNE SLØSER MED VANDET

– SOM DE HAR SÅ LIDT AF...

Kineserne er opmærksomme på det kæmpeproblem, vandmangelen er på vej til at blive – i hvert fald er nogle af dem det. Det officielle nyhedsbureau Xinhua har en artikeltjeneste, som har udsendt denne manende artikel.

Af Rong Jiaojiao
China Features, Beijing

De skriver meget om vand på avisforsiderne i den gloende sommervarme i Chongqing og i Sichuan-provinsen. Den værste tørkeperiode i 50 år har efterladt 7,5 mio. tørstende mennesker i Chongqing og 3,1 mio. i Sichuan.

Vanddybden i den del af Kinas længste flod, Yangtze, der passerer Chongqing, er nu kun 3,5 meter, og det er det laveste i 100 år. 2,5 mio. hektar agerland er tørkeramt.

Tørken er kun et af symptomerne på et langt større problem. Vandet er ved at slippe op i hele Kina. Midt i august 2006 regner man med, at ialt 13,88 millioner mennesker landet over er tørkeramt, og at tørken har ødelagt 665.000 hektar agerland på bare tre måneder. Det har myndighederne beregnet.

Selv om Kina har verdens fjerdestørste ferskvandsreserver, så har det på grund af sin store befolkning de mindste vandreserver pr. indbygger i verden, med omkring 2200 kubikmeter vand pr. indbygger – eller en fjerdedel af verdensgennemsnittet.

Ministeriet for Vandressourcer har fremlagt tal, der viser, at 400 af Kinas godt 600 større byer har en mangelfuld vandforsyning, og i 110 byer, herunder hovedstaden Beijing og den nærliggende havneby Tianjin, er vandmangelen virkelig alvorlig. Beijing kommer i 2008 til at mangle op mod 1,1 mia. kubikmeter vand.

Uden for byerne er der lignende problemer, specielt i de rige landbrugsområder, der brødføder og huser flertallet af befolkningen. Både overfladevandet og grundvandsniveauet er vigende.

På landsplan vil vandmangelen komme op på 50 mia. kubikmeter i 2030 – mens den i dag kun anslås til seks mia. kubikmeter, fastslår ministeriet.

Rovdrift

„En periode med en økonomisk vækst på næsten 10 pct. har øget folks indtægt og levestandard, men den har samtidig belastet naturressourcerne og i nogle tilfælde til bristepunktet, siger He Shaoling, der forsker for Kinas Institut for vandressourcer og Vandkraft. Det er ferskvandet, det står værst til med. Tørke, rovdrift på vandressourcerne, tiltagende forurening, ineffektive ledningssystemer og stigende temperaturer har ført til vandmangel i Kina, og det er, siger hun, et problem, der ikke er til at komme uden om, og som truer nationens sikkerhed".

„Det afgørende for den kritiske vandmangel, der er på vej, er problemet med udbud og efterspørgsel", siger Ma Jun, der er forfatter til en bog om Kinas Vandkrise, og som for øjeblikket er miljøkonsulent hos Sinosphere Corporation. „Det er påtrængende nødvendigt at finde balancen mellem vandmangelen og den eksplosive efterspørgsel, samtidig med at man sørger for en mere effektiv fordeling af vandforsyningerne mellem nord og syd, mellem land og by, og mellem industrien og den enkelte forbruger.

De nordkinesiske sletteområder, hvor over 45 pct. af befolkningen bor, har kun 19 pct. af landets ferskvandsreservoirer, men 58 pct. af den opdyrkede jord. Den gule flod, der er Nordkinas væsentligste vandåre og centrum for hele den Han-kinesiske civilisation, tørrede periodisk ind i 21 af de 27 år mellem 1972 og 1999.

I andre af Nordkinas områder tørrer hundredetusinder af relativt nyborede brønde ud. De blev anlagt, så man kunne hente grundvandet op med moderne, effektive pumpemetoder, men grundvandsniveauet er nu begyndt at falde med en meter om året.

Forurening

Ikke blot det nordlige indland plages af tørken, kystbyerne i syd rammes også af den, selv om de har langt større vandressourcer.

„Kemiske udslip, voksende forurening og slet ressourceforvaltning har ødelagt store vandreserver", siger professor He Shaoling. „Selv om der er rige vandforekomster i Yangtze-bassinet med en årlig vandgennemstrømning på over 980 mia. kubikmeter, eller 37 pct. af hele Kinas vandgennemløb, skaber vandforureningen og den ødsle anvendelse

To børn demonstrerer, hvordan en udtørret dam kan bruges som legeplads. Billedet er fra landsbyen Xiniushi i Daying amt i Sichuan-provinsen, der har været tørkeramt i flere måneder i 2006. (Foto: China Feastures)

af vandet også alvorlig vandmangel dèr".

Ude i landdistrikterne er situationen endnu mere barsk. Over 300 mio. mennesker på landet er uden adgang til rent drikkevand, og forureningen er så alvorlig, at Ministeriet for Vandressourcer mener, at 40 pct. af vandet i landets 1300 større floder og vandløb kun kan anvendes industrielt eller til landbruget.

Ministeriets årsrapport for 2003 afslørede, at vandkvaliteten i 70 pct. af byerne langs Den Gule Flod var ringere end sundhedsmyndighederne tillader, og at vandet kun levede op til standard i to af de 11 større søer i Yangtze-bassinet.

Mindre vand, mindre høst

Samtidig stiger behovet for vand konstant, efterhånden som nye industriområder opstår. I 2004 brugte industrien og byboerne 34 pct. af Kinas vand – og det var en stigning fra 25 pct. i 1998, fastslår Ministeriet for Vandressourcer. Det har så til gengæld ramt kornproduktionen, der er faldet med 8,4 pct. til 469,4 millioner tons inden for samme periode, konstaterer Kinas statistiske Bureau.

„Landbruget har fået skarp konkurrence om vandet fra industrien og bysamfundene", siger professor He Shaoling. „Der er boret 3,6 mio. brønde på den nordkinesiske slette, hvor halvdelen af landets hvede dyrkes, og de er hovedsageligt beregnet til kunstvandingsprojekter. Men det vandførende lag tappes hele tiden, og nu ligger det 90 meter under overfladen og synker yderligere 3-6 meter om året", siger hun og tilføjer, at nogle af de større byer har forurenet grundvandet med ubehandlede giftstoffer og affald, så planterne visner og vandet bliver ubrugeligt.

Det vil føre til, at bøndernes levestandard falder i takt med dalende høstudbytter og svindende vandingsmuligheder, siger hun. Det vil underminere Kinas fødevaresikkerhed. Hvis landbrugsproduktionen bliver ved at gå ned, og befolkningstallet bliver ved at vokse, kan Kina blive nødt til at importere de mest basale fødevarer.

Staten bruger nu næsten 500 mia. yuan (370 mia. kr.) på at afhjælpe vandmangelen og mildne tørken i den nordlige del af landet med planer om at føre vand nordpå. Kina vil bygge en kanal mod nord fra dæmningen ved De Tre Kløfter, og den skal så føres i en tunnel under Den Gule Flod og bringe 38-40 mia. kubikmeter til de tre tørketruede floder, Den Gule Flod, Huaihe og Haihe.

„Syd-nord-projektet kan mildne vandmanglen på den nordkinesiske slette, men langt fra løse problemet", siger Ma Jun. „Vi må først og fremmest satse på en bevaringsindsats, for i øjeblikket anvendes vand ineffektivt i landbruget, i byerne og i industrier og samfund langs floderne".

Overforbrug

Kina har produktionsmæssigt set været et mirakel, når det gælder arbejdsomkostninger, men ikke når det gælder omkostningerne til vand. Zhai Haohui, der er viceminister for vandressourcer, siger, at Kina bruger seks gange så meget vand som Sydkorea og ti gange så meget vand som Japan per produceret enhed.

„Kina har mest af alt brug for en stabil og sikker vandforsyning og et rent miljø, der kan være basis for en vedvarende økonomisk vækst.

Hidtil har regeringen anlagt en mangesidig strategi for at løse vandproblemerne, siger han. Der er indført programmer til at bevare og genanvende vand, og vandpriserne er sat i vejret i mange byer, herunder Beijing, for at prøve at begrænse efterspørgslen.

Dertil kommer en indsats for at bremse den hurtige skovrydning og jorderosion over hele landet. Man prøver at øge regnmængderne, blandt andet ved at „gøde" skyerne med tøris, og vindkraft afløser i stigende omfang vandkraften, som baseres på store reservoirer, hvorfra meget vand fordamper.

„Vi må også gennemføre en bedre styring af vandressourcerne, så vi kan nedbringe antallet af stridigheder mellem regionerne om vandet fra Den Gule Flod", siger Ma Jun. „Lokale embedsmænd skal vurderes ikke bare ud fra, hvor hurtigt økonomien bedres i deres distrikter, men også ud fra hvor gode de er til at beskytte miljøet".

Vand er livsvigtigt for en nations og en regions økonomi. Man kan ikke tillade en økonomisk vækst, der forudsætter høje miljøomkostninger. Det er på tide, at regeringen tager fat på de faktiske problemer med aftagende vandreserver og på deres betydning for hele samfundet, mener Ma Jun.

Oversat fra engelsk: Claus Seiden

Mange steder i Kina, som her i milliionsbyen Chongqing, har kineserne i tusindvis måtte hente drikkevand fra tankvogne, fordi de lokale kilder er tørret ud. Chongqing har i 2006 oplevet den værste tørke i 50 år, og 3,8 mio. af byens indbyggere er blevet berørt af vandmanglen. (Foto: China Features).

DEN STORE KINESISKE BADEDAG

VED STRANDEN OG I BADEANSTALTERNE

Det kan være sparsomt med vand, forurenet eller ikke, men ét sted i Kina er der brugbart vand nok, nemlig ved kysterne. Kilometerlange sandstrande er i sommermånederne millioner af kineseres foretrukne legeplads. Vand betyder også badeanstalter med en århundredgammel kultur, som kineserne stadig dyrker, nogle steder på luksusniveau som udtryk for stigende velstand.

Af Martin Gøttske
journalist, Beijing

Det er de færreste steder, som her ved Songhuafloden, at der er fred og ro på en solfyldt dag ved vandet. Ved kysterne er sandstranden tæt besat med vandhungrende kinesere.
(Foto: Martin Gøttske).

Kineserne søger i hobetal ud til strandene og ind i badeanstalterne. Bølgerne har svært ved overhovedet at nærme sig strandbredden. Menneskehavet er simpelthen for massivt. Vandet og sandet formår kun lige akkurat at gøre sig synlig blandt menneskekroppene. Børn og overvægtige mænd skvulper rundt i kæmpe baderinge. Kvinder hviner ved kontakten med vandet. På stranden, under en farvelade af parasoller, sidder bedsteforældre og spiser tørret fisk, som de skyller ned med lunken te i marmeladeglas. En gruppe soldater fra en lokal kaserne viser muskler i strandkanten, mens de vasker deres camouflagetøj i havvandet. Ved siden af står kommende ægtepar som på samlebånd og bliver dirigeret af en fotograf for at få deres bryllupsfotos i kassen. Unge mennesker, der endnu ikke har nået giftealderen, sidder og kæler bag badehusene i håb om ikke at blive opdaget.

Det er en trang dag på stranden i Beidaihe, der lidt flatterende kan beskrives som Nordøstkinas riviera, men, hvis sandheden skal frem, nok er mere lig Costa Brava.

„Jeg har ikke noget mod trængslen", siger 35-årige Sun Huayuan. Hun er ikke kommet til stranden for sindsro og stille kommunikation med naturen. „Nejda. Hvis det var et fredfyldt sted jeg søgte, ville jeg ikke komme her. Her er det livligt og sjovt".

Privatsfæren er stadig et fremmed koncept for de fleste kinesere. De lever tæt i byerne. En dag på stranden er ikke anderledes – bortset fra at folk har mindre tøj på. Det har de fleste i hvert fald. Andre har ikke kunnet vente på at tage en dukkert og er hoppet direkte i med al klunset på, og ser ikke ud til at nyde det mindre af den grund. Her er ingen dikkedarer. Skal man i, så skal man i.

Liu Bainian står dryppende i sine jakkesætsbukser og hvide skjorte. Han er kommet hertil fra Jilin på firmatur. „Vi er her bare for at have det sjovt. Jeg har aldrig været på stranden før", siger han med rester af baijiu, kinesisk brændevin, i sin ånde. Et levn fra en våd frokost. Flere af hans kollegaer er allerede faldet gennemblødte omkuld i sandet. Liu har ikke i sinde at lade dem pleje deres eftermiddagsbrandert i fred. Han overfalder dem med en vandpistol i bazooka størrelse og flygter hurtigt ud i bølgerne igen.

Farvel til politik på stranden

Beidaihe har en fortid som et mere lukket og hemmelighedsfuldt sted. Hver sommer flyttede kommunistpartiets elite ind i deres luksusvillaer og omdannede den lille by ved den østlige Bohai bugt til et politisk refugium.

Her udstak de landets videre færd og bestemte eventuelle udskiftninger i partiets persongalleri. Den årlige udflugt var Mao Zedongs ide. Og hans efterfølgere førte traditionen videre, indtil partiboss Hu Jintao i 2003 satte en stopper for strandfiestaen. Den påståede grund var, at der skulle skæres ned på partiets repræsentationskonto, men de fleste så det som bevis på et subtilt skifte i politisk kontrol og Hus forsøg på helt at sætte sin forgænger Jiang Zemin ud af spillet.

Den uformelle mødeform, med strandluften og overfloden af alt godt fra havet, fostrede tilsyneladende mere indflydelse til de ældre, officielt pensionerede politikere, end det normalt var tilfældet inden for den mere formelle politiske arena i Beijing.

Nu er svømning ved Beidaihe kun et spørgsmål om spas. Der kommer flere millioner besøgende om året, og her er nu kurbade, hoteller til alle priser, vandsport, barer, karaoke, forlystelsespark og utallige fiskerestauranter.

Beidaihes strande strækker sig ti kilometer langs kysten. Adgangen til vandet er hovedsageligt gratis, mens der afkræves adgangsbillet til otte yuan (seks kr.) få steder, og enkelte hoteller har deres egne private strande til gæsterne.

Det tager under tre timer fra hovedstaden at komme hertil, og det er blevet beijingernes sted for strandsjov og en velkommen fri adgang til solen uden den hinde af smog de er vant til. Der er biler med nummer-

plader fra alle Nordøstkinas provinser. Et tegn på velstand, at så mange nu har råd til at bruge privatbilen til fornøjelsestur.

Svømning og politik

Formand Mao kunne lide at svømme. Han hyldede det i digte. I sin ungdom gik han ind for svømning som en måde at styrke det kinesiske folks fysik på. Og i tider med uenighed med partifæller brugte han sin favorithobby som en politisk gestus for at demonstrere styrke og viljekraft, som da han i en alder af 73 år, angiveligt, krydsede Yangtze-floden.

Stadig i dag, 30 år efter rorgængerens død, kan svømning bruges som en politisk manifestation – som for eksempel da borgmesteren i Guangzhou, Zhang Guangning, denne sommer satte sig for at svømme over Perlefloden for at understrege, at den nu slet ikke var så forurenet, som onde tunger ville bilde befolkningen ind. Omkring 3.500 borgere fulgte i borgmesterens slipstrøm. Sidste gang så mange mennesker svømmede over floden på samme tid var i 1970'erne. Indtil i år havde en gentagelse ikke været mulig på grund af forurening.

Nøgenbadning

Forurening er dog ikke noget, der holder en gruppe kinesiske nudister tilbage. Ved Songhua floden – der sidste vinter blev verdenskendt, da en 80 kilometer lang pøl af giftig benzol flød gennem millionbyen Harbin efter en eksplosion på en kemisk fabrik – holder omtrent 30 ældre herrer til. De sidder splitternøgne og godt solbrune. Til undrende spørgsmål om noget, der er så sjældent set i Kina, siger 65-årige Chen Heshan: „Det faldt os bare naturligt. Vi har gjort det i lang tid. Svømningen holder os i gang".

Der er ingen bekymring over vandkvaliteten. „Det var nok bedre, da jeg var dreng. Men vi har badet her i mange år, og vi er alle ved godt helbred. Faktisk ved bedre helbred end dem der ikke gør det". Han indrømmer dog, at der var nogle dage efter giftudslippet, hvor selv denne gruppe af standhaftige svømmere ikke syntes

I al stilfærdighed praktiserer en flok mænd nøgenbadning ved Songhua-floden i det nordøstlige Kina. Vandkvaliteten går de ikke så højt op i, men da floden blev stærkt forurenet i vinteren 2006, var den daglige svømmetur dog ikke rigtig fristende. (Foto: Martin Gøttske).

Traditionen med at tage en tur i den lokale badeanstalt – som her i Fujian-provinsen i 2005 – holdes i hævd af kineserne. Besøget gælder ikke mindst det sociale samvær. Nogle steder er de gamle badeanstalter afløst af luksussvømmehaller for de nyrige. (Foto: Scanpix).

en tur i floden var så fristende.

Den kunstige strand

Selv for dem, der ikke har direkte adgang til floder eller havet for at tilfredsstille deres lidenskab for en dukkert, er der en løsning. Både i Beijing og i Shanghai er der flere menneskeskabte strande med falske bølger og ægte sand. Shanghai ligger godt nok ved havet, men har længe manglet en anstændig strand. Fengxian distriktet annoncerede dog stolt denne sommer, at Kinas største menneskeskabte strand var blevet bygget langs byens sydlige kystlinie. Den dækker et område på 790.000 kvadratmeter, og strækker sig 1,3 kilometer fra øst til vest. Sandet er importeret fra den tropiske ø Hainan.

Men ikke nok med det. Dynd fra Yangtze-floden, der løber ud i havet ved Shanghai, mudrer havvandet, der ikke har været blåt i umindelige tider. De kinesiske medier rapporterede, at ny teknologi kan få havvandet til at skifte fra den gullige farve til blå – helt præcist hvad der skal til for at fremkalde den proces melder rapporterne ikke noget om, hvilket gør det en smule skræmmende. Men hvad gør man ikke for at tilfredsstille kinesernes nyfundne badelyst. Lokalregeringen har brugt så meget som 250 mio. yuan på projektet.

Luksusbadeanstalter

I byerne har kineserne også genoplivet en traditionel luksus – lindrende eftermiddage eller aftener i badeanstalter. De fleste var som regel kolde og beskidte, hvor badende stod i kø for at komme til at stå under dråber fra bruseren. Uden bad i mange hjem var folk nødt til at gå derhen. Sådan er det stadig i nogle af Kinas fattigere byer, hvor folk for 5-10 yuan (3,75 kr.– 7.50 kr.) imidlertid også ærer traditionen fra før kommunisternes magtovertagelse ved at dase ved en pool, sippe te, spille skak og få en hurtig massage. Men i starten af 90'erne begyndte luksusudgaverne af badehusene at dukke op, og nu er de vitterligt overalt som tegn på, at dagene med marxistisk klassekamp bliver en fjernere og fjernere fortid, og de nyrige marcherer fremad.

Som i den sydlige by Shenzhen, hvor megakomplekset Det Gyldne Bad findes. Der signaleres allerede luksus ved indgangen, hvor kvinder i røde silkekjoler med høj slids byder velkommen. Efter at 80 yuan (60 kr.) er betalt og efter afklædningen får man udleveret et håndklæde, der er så lille, at det mest af alt ligner et viskestykke. Det dækker hverken for eller bag. Væggene i rummet med boblebadene og poolen er malet i beige og guldfarve. Romerske guldstatuer står spredt rundt i lokalet. Det er kitschet luksus. Midt i det hele står muskuløse mænd i stramme badebukser og tilbyder massage på deres brikse.

„Jeg tror saunaen er god for min hud. Jeg er nok blevet afhængig af det", siger Sun Jianmin. Den lille fornemme mand tørrer sveden af panden med det lille håndklæde. Hans makker, som han kalder Xiao Pang (Lille Fede) – han er dobbelt så stor som Sun – sidder i al sin velmagt og fnyser svedende. Han lader ikke til at være lige så begejstret for heden. Med sine mange tatoveringer og karseklippede hår ligner han mest af alt en bodyguard for en mafiaboss – men Sun Jianmin forsikrer, at han er en legal forretningsmand. Xiao Pang taler ikke meget, men smider konstant koldt vand over sin overkrop, så hans guldkæde med en tyk jadebuddha i hvert fald ikke brænder ham.

„Hold kæft, det er sgu for varmt", siger han endelig, mens han vralter ud af heden.

Sauna og prostitution

Sun Jianmin griner blot ad vennen. „Jeg er her på forretningsrejse", meddeler han. „Det her er mit yndlingssted i Shenzhen. Jeg bruger mindst et par timer her om dagen, hver gang jeg er i byen".

Han begynder at fortælle, at forretningsmænd ofte går i sauna sammen. Forretningsforbindelser tilbyder ham oven i hatten ofte massage, der inkluderer varierende grader af prostitution. „Det er en del af det. Sauna, baijiu og kvinder", siger han.

Hede og massage fremmer åbenbart handel.

Uden for saunaen sidder Xiao Pang og pulser på en cigaret i boblebadet. Sammen med en klynge af andre ser han fodbold direkte fra England. Han bestiller en øl, mens Sun går hen og får sin massage.
Så er det tid til at iklæde sig hvide, guldrandede bermudashorts og badekåbe.

Videre ind i det enorme kompleks er området for både mænd og kvinder. Der er computere med gratis internetadgang og restaurant og lænestole, hvor ægtepar og kærester på rad og række får fodmassage, mens de ser tv. Andre er faldet i dyb søvn og snorker lystigt.

Det er alt sammen en del af den store kinesiske badedag.

Kinesisk ordsprog

Ord er vandbobler, gerning er guldråber.

TRANER JAGES PÅ FLUGT

HÅRDE TIDER FOR LIVET I KINAS VÅDOMRÅDER

Vand er en betingelse for liv, også inden for plante- og dyrelivet. I Kina findes et stort antal vådområder, hvor flora og fauna kan trives, men de skrumper ind på grund af tørke og lokale beboeres misbrug af jorden.

Af Flemming Poulsen

Det samlede areal med vådområder i Kina blev opgjort til 300.000 kvadratkilometer i 2004. Hvor stort det er i dag er uklart, for en del er tørret ud eller inddraget til landbrugsjord, men samtidig forsøger myndighederne på forskellig vis at bevare og udbygge de dyrebare naturområder.

To af Kinas vigtigste naturparker med vådområder findes i det nordøstlige Kina, Zhalong i Heilongjiang-provinsen og Xianghai i naboprovinsen Jilin. Begge er hjemsted for truede dyre- og plantearter, og begge er eksempler på, hvordan vådområderne bukker under for tørke og menneskers adfærd.

Zhalong strækker sig over 210.000 ha – 2100 kvadratkilometer –, hvoraf to trediedele er vådområder. De er siden 1996 skrumpet ind fra 1240 kvadratkilometer til 130. Det har medført, at en af de truede fuglearter, den japanske trane, er blevet fordrevet fra Zhalong. 80 af dem har forladt Zhalong i de senere år og har slået sig ned i Rusland, har kinesiske miljøforskere fundet ud af. Noget tilsvarende gælder for Xianghais vådområder. Tranernes flugt skyldes, bortset fra langvarig tørke, at landmænd er trængt ind på vådområderne for at udvide deres marker. Det sker mange steder, uden at de lokale myndigheder kan eller vil gribe ind. „Hvor mennesker rykker frem, trækker tranerne sig tilbage", lyder det fra direktøren for Zhalong naturpark, Li Changyou.

Statens skovadministration, der har overopsynet med vådområderne, har her som andre steder forsøgt at afbøde de værste følger af tørken ved at lede millioner af kubikmeter vand fra reservoirer ind i reservaterne. Det har holdt liv i nogle vådområder.

En af Kinas førende eksperter på vådområder gav i marts 2006 et lidet opmuntrende billede af vådområdernes tilstand. Ifølge forskeren, Cai Shuming fra Institut For Geofysik, er en af forklaringerne på vådområdernes forfald, at en naturpark er underlagt forskellige departementer, som har modstridende interesser og har svært ved at blive enige om noget. Mangelfuld planlægning og utilstrækkelig ledelse har medført, at vådområdernes muligheder ikke er blevet udnyttet fuldt ud, siger han.

Han oplyser, at halvdelen af kyststrækningernes naturlige vådområder er blevet inddraget til andet brug i de seneste 40 år.

Beboernes hærgen i vådområder har bevirket, at 10.000 beboere skal flyttes fra Zhalong og Xianghai. De klager over, at myndighedernes tilbud om erstatning er for ringe.

Men vådområde-eksperten har også ros til regeringen. Den har siden 1980'erne fået vedtaget love til beskyttelse af vådområder og opbygget et kontrolsystem til at holde øje med dem. Regeringen har i 2004 sat beskyttelse af disse områder øverst på dagsordenen i alle provinser.

Regeringen i Beijing kan glæde sig over at have fået anerkendelse fra Verdens Naturfrednings Fond for sit arbejde med at bevare og udvikle vådområderne. Fonden gav i 2002 Kina anerkendelsen „En gave til Jorden", da den kinesiske regering havde vedtaget at iværksætte „verdens største projekter til bevarelse og genopretning af vådområderne". Regeringen bevilgede én mia. USD til gennemførelse af projekterne.

Blandt de truede fugle, der har hjemme i kinesiske vådområder, er den japanske trane (Grus japonensis). Deres antal opgives forskelligt, måske er der 1900, men det er for nedadgående. Kineserne betragter tranen som symbol på ægteskabelig lykke og et langt liv. Billedet er fra Zhalong naturpark i Heilongjiang-provinsen. (Foto: Kate Chang Hong).

KINAS SYGE FLODER

300 MIO. KINESERE UDEN RENT DRIKKEVAND

Et er vandmangel på grund af tørke og overforbrug, en anden og måske lige så vigtig årsag til Kinas problemer med vand er forurening af floderne. Den har nået et katastrofalt omfang, fremgår det af kinesiske medier.

Af Flemming Poulsen

I umindelige tider er kineserne blevet inspireret af floder og bjerge til at digte og male, men de tider er ved at være forbi, fortæller den kinesiske kunstner Lü Zhihua i dette maleri med tilhørende digt:

En digterisk stemning er svær at nå,
når floden med udslip forplumres.
Den ene bred er glitrende blå,
den anden er grumset og grå.

(Newscartoon)

(Oversættelse: Signe Overgaard Ptaszynski)

„To årtiers halsbrækkende økonomisk vækst har forgiftet luften, vandet og jorden. Kendsgerningerne har vist, at velstand på bekostning af miljøet er et skrøbeligt kunstprodukt. Der er blot tale om at udskyde katastrofen".

Denne utilslørede kritik af den kinesiske regerings forsømmeligheder på det miljømæssige område kommer ikke fra en aggressiv miljøaktivist eller en udenlandsk kritiker af det kommunistiske styre.

Kritikken og advarslen kommer fra en af styrets egne folk, direktøren for Statens Miljøbeskyttelses Agentur, Zhou Shengxian. Han oplyste i marts 2006, at over halvdelen af Kinas 21.000 kemiske virksomheder ligger nær ved Kinas to største floder, Den Gule Flod og Yangtze, der forsyner mange millioner af husholdninger med drikkevand. Et uheld kan få „katastrofale følger", tilføjede han.

Netop et „uheld" fik i det mindste ubehagelige følger for fire millioner beboere i Harbin, hovedstaden i Heilongjiang-provinsen i det nordøstlige Kina, da der skete en eksplosion i en kemisk fabrik i november 2005. Over 100 tons af det giftige opløsningsmiddel benzen blev ved eksplosionen spøjtet ud i Songhua-floden og dannede en 80 kilometer lang giftig flage, der drev flere hundrede kilometer til Harbin og videre til grænsen til Rusland.

Ingen grund til optimisme

En anden alarmerende vurdering af vandmanglens årsager og konsekvenser kom fra vicechefen for Statens Miljøbeskyttelses Agentur, Zhu Guangyao. Han oplyste i juni 2006, at forurening, specielt af floderne, sluger omkring ti procent af værdien af landets samlede produktion. Trods alle regeringens anstrengelser bliver billedet af Kinas miljøsituation ikke bedre, men dårligere. „Der er ingen grund til optimisme", sagde han.

Miljødirektøren lagde vægt på, at græsrodsbevægelser inddrages mere i arbejdet med at forebygge forurening. Disse ikkestatslige bevægelser kan spille en vigtig rolle ved at lægge pres på regeringen for at få den til at løse de miljømæssige problemer, sagde han. Den vigtigste opgave er at føre kontrol med forurening af vandet, specielt med henblik på rent drikkevand, sagde miljøchefen.

Man skal ikke blade meget i de kinesiske mediers netudgaver for at finde meldinger om, hvor alvorlig forureningen er:

- En trediedel af befolkningen på landet, 300 millioner, har ikke adgang til rent drikkevand.
  (E Jingping, viceminister for vandressourcer).
- Giftigt industriaffald, kunstgødning og udløb fra kloaker har forurenet syv af Kinas største floder og 25 af de 27 største søer.
  (Kinesisk regeringsrapport).
- Økologiske skader og miljøforurening truer folks liv og helbred.
  (Regeringschefen Wen Jiabao).

Der er blandt kinesiske miljøfolk almindelig enighed om, at de værste forurenere er industrien, der blot læsser affald af i den nærmeste flod eller sø, landbrugets uhæmmede brug af kunstgødning og husholdningernes spildevand, der ikke renses.

Yangtze – en kræftsyg patient

I maj 2006 råbte to professorer så højt op om miljøforurening, at de blev hørt og blev citeret vidt og bredt i de kinesiske medier. Deres budskab gjaldt Kinas længste flod, Yangtze, der ellers er blevet regnet for usårlig, fordi dens enorme vandmasser kan rense sig selv, som det udtrykkes.

Professor Yuan Aiguo ved Kinas Geologiske Universitet har sagt, at Yangtzes tilstand kan sammenlignes med en patient, der har en kræftlignende sygdom. Hvis der ikke gribes ind straks, vil floden være død i løbet af fem år.

Yangtze, der er over 6600 kilometer lang, passerer 186 byer på sin vej fra Qinghais og Tibets højdedrag til Shanghai. 40 pct. af hele Kinas spildevand, dvs. 25 mia. kubikmeter, tømmes ud i Yangtze, og fire femtedele af det er ikke blevet renset, siger en anden professor, Lu Jianjian fra Eastchina Normal Univercity.

DE FIRE DRAGER

ET KINESISK EVENTYR

Der var engang, da der hverken var floder eller søer på jorden, men kun Det Østlige Hav. I det boede der fire drager: Den Lange Drage, Den Gule Drage, Den Sorte Drage og Perledragen.

En dag fløj de fra havet op i himlen, steg og faldt og legede tagfat i skyerne.

„Skynd jer og kom", råbte Perledragen. De andre så, hvad den pegede på nede på jorden. Det var mennesker, der kom med frugt, kager og røgelsespinde. De bad! En hvidhåret kvinde knælede med en mager dreng på ryggen og sagde: Oh, Himlens Gud, send regn og gør det hurtigt, så vi kan give børnene ris at spise.

Det havde ikke regnet længe. Afgrøderne visnede, græsset blev gult, jorden slog revner under den brændende sol.

„Hvor er menneskene dog fattige", sagde Den Gule Drage. „Hvis det ikke snart regner, ender det med, at de dør".

Den Lange Drage nikkede og foreslog:

„Vi kan bede Jadekejseren om at sende regn". Og så fløj han mod himlen, og de andre fulgte ham og fløj til Det Himmelske Palads. Jadekejseren, der havde ansvar for alt, hvad der hændte i himlen, på jorden og i havet, blev ikke glad, da de pludselig kom farende.

„Hvorfor kommer I her op i stedet for at holde jer i havet og opføre jer ordentligt?"

Den Lange Drage trådte frem og sagde:

„Jordens afgrøder visner og dør, Deres Majestæt. Vi beder om, at der hurtigt bliver sendt regn.

„Jaja, tag I nu hjem, så sender jeg noget regn ned i morgen", svarede Jadekejseren, der bare ville af med dem, så han kunne lytte videre til feernes sang.

„Tak, Deres Majestæt", sagde dragerne og fløj glade hjem. Men der gik ti dage, uden at der kom så meget som en dråbe regn. Menneskene led, nogle af dem spiste bark, nogle græssets rødder, og da det slap op også det hvide ler.

Det gjorde de fire drager sørgmodige, for de forstod, at Jadekejseren bare ville have det rart og var ligeglad med menneskene. Uden ham havde de kun sig selv at regne med, hvis menneskene skulle udfries af deres kvaler. Men så sagde Den Lange Drage, at han havde et forslag:

„Fortæl, fortæl", sagde de andre tre.

„Jo", sagde han, „der er jo masser af vand her i havet. Hvis vi nu samler det op og sprøjter det op mod himlen, så bliver det til regndråber. Og så falder de ned og redder menneskene og deres afgrøder.

„Fin idé", sagde de andre og klappede i hænderne.

„Men", sagde Den Lange Drage, „hvis Jadekejseren hører om det, så får vi skylden".

„Jeg vil gøre, hvad jeg kan, for at redde menneskene", sagde Den Gule Drage.

„Vi kommer ikke til at fortryde det", svarede Den Lange Drage.

Den Sorte Drage og Perledragen ville ikke stå tilbage. De fløj over havet, sugede vand ind i deres munde og fløj så op i himlen, hvor de sprøjtede vandet ud over jorden. De fire drager fløj frem og tilbage, frem og tilbage, til himlen blev helt mørk. Inden længe blev havvandet til regn, og det strømmede ned fra himlen.

„Det regner, det regner! Høsten er reddet", råbte menneskene og dansede af fryd.

Nede på jorden rejste hvedestråene sig, og sorghumen rettede sig op. Havets Gud så, hvad der skete, og meldte det straks til Jadekejseren.

„Hvor vover disse fire drager at få det til at regne uden min kejserlige tilladelse", sagde han.

Jadekejseren var rasende og beordrede de himmelske generaler og deres tropper til at anholde de fire drager. De måtte hurtigt overgive sig og blev bragt til det himmelske palads.

„Hent fire bjerge, vi kan stille oven på dem, så de ikke kan undslippe", sagde Jadekejseren til Bjergguden. Og han brugte sin magiske kraft til at få fire bjerge til at komme flyvende, så vinden susede, og han pressede dem ned over de fire drager. Men selv som fanger fortrød de ikke, hvad de havde gjort.

De holdt fast ved, at de altid ville blive ved at hjælpe menneskene, og så skabte de sig om til fire floder, der løb forbi de høje bjerge, gennem de dybe dale, tværs over landet fra vest til øst og til sidst udtømte sig i havet.

Sådan blev Kinas fire, store floder til: Heilongjiang (Den Sorte Flod) langt mod nord, Huanghe (Den Gule Flod) i det centrale Kina, Changjiang (Den Lange Flod, dvs. Yangtze) længere mod syd, og Zhujiang (Perlefloden) helt sydpå.

Ifølge kinesisk folklore er der fire Kongedrager, en for hver af de store have.

I forhistorisk tid havde mange kinesiske byer, især de, der lå nær floder, et tempel, hvor de dyrkede den lokale dragekonge. I perioder med tørke og oversvømmelser var det skik, at indflydelsesrige borgere og lokale embedsmænd førte an i bestræbelserne på at bringe ofre og foretage andre religiøse ritualer, der kunne formilde dragerne og bede om regn, eller at regnen skulle høre op.

Oversat fra engelsk af Claus Seiden.

KINAS STORE KEJSERKANAL

ET 2500 ÅR GAMMELT MESTERVÆRK

Den Store Kanal har en særlig plads i historien om Kinas vandveje. Den har siden de tidligste tider knyttet Sydkina og Nordkina sammen både økonomisk, administrativt, militært og kulturelt, og nu stiler den kinesiske regering efter at få dette historiske bygningsværk godkendt som en del af Verdens kulturarv.

Af Henrik Strube

Den Store Kanal eller Kejserkanalen, som den også kaldes, er med sine 1794 km verdens længste menneskeskabte og sejlbare kanal. Den forbinder fem store floder, går igennem fem provinser og skaber et sammenhængende netværk af vandveje mellem Beijing i nord og byen Hangzhou i det sydlige Kina.

Bygningen af kanalen begyndte for næsten 2500 år siden, og den er dermed også verdens ældste kanal. Den har haft stor betydning for udnyttelsen af de sydkinesiske områder ved hjælp af kunstvanding af de dyrkede arealer, og den har også spillet en stor rolle ved dannelsen af handelsbyer langs med kanalen. Gennem tiderne har Den Store Kanal været en sikker måde at få transporteret korn og andre varer mellem landsdelene, så lasten ikke blev kapret af de kinesiske og japanske pirater, der huserede i havet ud for Kinas østkyst.

De fleste af Kinas floder flyder fra vest mod øst og sydøst. De to hovedfloder, Den Gule Flod (Huang He) og Yangtze (Chang Jiang), deler landet i en nord- og en sydregion med Yangtze som skillelinie, så bortset fra havet var der før Den Store Kanal ingen naturlig vandrute mellem Nord- og Sydkina.

Militær baggrund

Den Store Kanal blev skabt igennem flere dynastier. Den første del af kanalen blev bygget i 486 f.v.t. under Forårs- og Efterårsperioden af fyrst Fu Chai i staten Wu, der lå ved Yangtzes udmunding.

Da Kinas første kejser, Shi Huang Di, førte krig mod lokale fyrster og feltherrer for at samle sit imperium til ét rige, var det vigtigt for ham, at han kunne kontrollere et sammenhængende rige, og at der ud over et udstrakt vejnet også var en nord–sydgående vandvej, så at militære styrker og forsyninger hurtigt kunne nå frem til de fjerneste egne af det store rige. For at nå det mål byggede han „Den Magiske Kanal" i 219 f.v.t., to år før han fik samlet de mange fyrstendømmer til ét rige. Det magiske ved denne kun 32 km lange kanal var, at den forbandt to floder, så der blev skabt en vandvej fra Yangtze til Perlefloden ved det nuværende Guangzhou. På den måde fik kejseren via floder og bifloder dannet en direkte flodtransportvej på mere end 2000 km. Ved at kombinere Den Store Kanal med Den Magiske Kanal var der en direkte vandvej fra Canton (det nuværende Guangzhou) til Beijing. Den Magiske Kanal er i brug den dag i dag.

Blomstrende byer

Fra det 6. århundrede har kejsere været afhængige af at få transporteret soldater, der skulle beskytte riget og erobre andre stater, rundt i landet samt bragt korn og andre landbrugsprodukter til Nordkina fra det frugtbare Sydkina. Kanalen skabte dermed grobund for en økonomisk udvikling i og omkring byerne i det sydlige Kina.

Der er et kinesisk udtryk der hedder, „Ovenover er himlen, nedenunder er der Suzhou og Hangzhou". Disse to byer og deres omgivelser, der i dag er berømte for deres kanaler, smukke haver og historiske steder, udviklede sig, efter at Den Store Kanal var fuldført, og de fik stor handelsmæssigt betydning. Korn- og silkehandel var det vigtigste grundlag for byernes rigdom. Igennem alle dynastierne kom over to tredjedele af korntransporten, der var kontrolleret af regeringen, fra de to sydlige provinser Jiangsu og Zhejiang med henholdsvis Suzhou og Hangzhou som handelsmæssige centre.

Store problemer ved kanalbyggeriet

Den Store Kanal er et eksempel på, hvordan kineserne ved hjælp af en veludviklet teknologi løste de mange udfordringer, de mødte under byggeriet. Man skulle have vandet til at følge landskabets fald og stigninger fra det sydlige til det nordlige Kina. Man skulle løse opgaver med aflejringer, der lagde sig i floder og kanaler og medførte, at en flods løb blev ændret. Desuden var der problemer med medstrøm og modstrøm, hvor kanalen skulle forenes med en flod. Hvor man brugte en flod som vandvej, måtte man ofte på grund af

Den Store Kanal, knap 1800 km lang, forbinder Beijing med Hangzhou. Bygningen af den begyndte for 2500 år siden, og den er siden blevet udvidet og renoveret gentagne gange.

strømforhold lave en kanal parallelt med floden.

På de indenlandske vandveje blev fartøjerne drevet frem ved at trække dem fra land, ved stagning eller ved giring (en type roning fra agterstavnen). Der skulle derfor laves trækstier langs kanalen, ofte gennem uvejsomme områder.

Da kanalen gennemskar landskabet, skulle der bygges broer, som man både kunne gå eller køre over og sejle under. De ældste rester af en hængebro findes i Kina og er fra 2. århundrede f.v.t.

Kineserne var, så vidt vides, de første, der konstruerede en buebro, der giver en stor spændevidde og en højde, så der kan sejles under den. I hvert fald er verdens ældste kendte buebro den 50 meter lange Zhaozhoubro eller Anjibroen, som den også kaldes, den ligger 40 km sydvest fra Shijiazhuang. Broen blev bygget i 595–605 under Sui-dynastiet af den kinesiske bygningsingeniør Li Chun. Broen har modstået ti oversvømmelser, otte krigshandlinger og mange jordskælv. Kineserne syntes også at have brugt sluser med sluseporte siden første århundrede f.v.t.

Den Store Kanal er et bygningsværk, der med hensyn til dimensioner og betydning er blevet sammenlignet med Den Store Mur. Kanalen blev bygget med samme hovedformål som Muren, nemlig at beskytte og sikre kontrol med riget. Den blev også i lighed med bygningen af Muren opført gennem en hensynsløs rovdrift på menneskelig arbejdskraft. Millioner af kinesere har slidt under umenneskelige forhold for at få kanalen færdig, flere millioner er døde af hårdt arbejde og sult under arbejdet med kanalen.

Dele af kanalen har gennem forskellige perioder fået lov til at forfalde, og nye dynastier har istandsat eller udbygget kanalen. Den havde sin største udstrækning under Ming-dynastiet (1368–1644), hvor systemet havde en samlet længde på omkring 2500 km med Beijing som det nordligste punkt, Hangzhou som det sydligste og Luoyang som det vestligste punkt.

Dynastierne og Kanalen

Det kan ikke med sikkerhed siges, hvornår bygningen af kanalen blev begyndt, da der fra ældre tid var lavet flere korte strækninger med nord–sydgående kanaler. Man regner dog med, at den ældste del af Den Store Kanal kan dateres tilbage til det 5. århundrede f.v.t. under Forårs- og Efterårsperioden, hvor det tidligere Zhourige er gået i opløsning og Kina i realiteten består af ca.150 selvstændige delstater.

En af delstaterne var Wu, der i slutningen af Forårs- og Efterårsperioden regeredes af kong Fu Chai (495–473 f.v.t.). Wu-staten var i konstant strid med den vestlige nabostat Chu og de andre nordlige stater. Wu-folket var en søfarernation og havde foretaget mange togter nordpå ad søvejen og ind ad sejlbare floder. For at kunne besejre de nordlige stater var det ikke tilstrækkeligt kun at bruge søvejen. Kongen beordrede derfor i år 486 f.v.t., at der skulle laves en kanal mellem Yangtze og byen Huaiyin , hvorfra der via Huai-floden var mulighed for videre transport af soldaterne. Kongen kunne derefter få transporteret sine tropper og forsyninger op nordpå og angribe de nordlige stater fra landsiden. Den nye kanal blev kaldt Han Gou-kanalen og var for efterfølgende dynastier en central del af Den Store Kanal.

En væsentlig udbygning af kanalen fandt først sted under det kortvarige Sui-dynasti, der regerede 589–618. Efter adskillige århundreders krig, borgerkrig og folkevandringer fra den nordlige til den sydlige del var Kina forarmet, og dæmninger og kanaler var gået i forfald.

I år 581 lykkedes det generalen Sui Wen at tage magten i det nordlige Kina, og senere fik han også det sydlige Kina underlagt riget. Desuden

Brobyggere har haft deres glansperiode ved Den Store Kanal. Der er bygget mange broer over kanalen, blandt andet buebroer, der har en stor spændvidde og så stor en højde, at selv større turistskibe som her kan sejle under dem. Kineserne går for at være første, der har brugt denne type broer. Verdens ældst kendte buebro findes i Kina. (Foto: Galen Frysinger)

kom vasalstaterne Tibet og Vietnam under kejserstyret. Nu var hele riget igen samlet under én hersker, som kaldte sit dynasti for Sui. Dynastiet havde kun to kejsere, grundlæggeren Sui Wen Di, der i 604 blev myrdet, formentlig af sin søn, og efterfølgeren Sui Yang Di.

Sui-kejserne gik i gang med ved hjælp af en stor militær styrke at genrejse landets økonomi og administration og genindføre et bureaukratisk centralstyre og skattesystem. Sui-kejserne tog straks fat på store bygningsarbejder. Den Store Mur blev efter flere års forfald istandsat og udbygget. Men kejsernes største bedrift lå på vandbygningens område.

Sui-kejsernes store kanalprojekt

Før Sui Yang Di kom til magten, havde hans far bygget den første del af den store kanal Guangtong på 191 km. Den gik fra Changan til Tongpasset, hvor Wei-floden går over i Den Gule Flod.

Sui Yang Di forbandt og udvidede floder og kanalsystemer med nye kanalsektioner og skabte derved forbindelse fra nord til syd mellem Kinas to mægtige floder, Den Gule Flod og Yangtze, der begge flyder i vest–østlig retning. I perioden 607–610 blev der med Tongji-kanalen lavet en sydøstlig kanal, der forbandt Luoyang med Yangzhou ved Den Store Kanal og videre sydpå over Yangtze til Hangzhou.

Denne del af kanalen forblev hovedforsyningsvejen under både Tang-dynastiet og det tidlige Sun-dynasti.

Allerede året efter, i 611, begyndte Yang Di på et nyt kanalprojekt, Yongji-kanalen, der også havde sit udgangspunkt i Luoyang, men gik nordøst over langs Den Gule Flod, der på det tidspunkt havde et nordligere forløb. Kanalen blev videreført helt op til omkring Tianjin- og Beijing-området.

Tongji-kanalen, der via Den Store Kanal forbandt byen Hangzhou og hovedstaden Changan gjorde det muligt at forsyne hovedstaden med Sydkinas store forråd af korn, ris og silke, som strømmede ind i de kejserlige skatkamre.

Bygningen af disse vandveje var umådeligt dyr og medførte ufattelige lidelser for de millioner, der var udkommanderet til at udføre arbejdet. Man anslår, at tre mio. døde af hårdt arbejde og sult i de seks år, kanalbyggeriet stod på.

Da det var færdigt, ville kejser Yang Di og kejserinde Xiao Hou på en besigtigelsestur. De gik ombord på hver deres fartøj, en fireetagers dragebåd, hvor der var bygget paladsagtige gemakker.

Kejser Sui Yang Di gik i krig mod naborigerne i nord, syd og vest og brugte også en stor del af hæren til at føre krig mod Korea, som han ønskede indlemmet i det kinesiske rige. Den Store Kanal var her en vigtig transportvej, der skulle forsyne den nordlige del af riget med soldater og proviant fra de kejserlige kornkamre.

Sui Yang Dis hensynsløse levevis og krigsførelse blev finansieret ved at hæve skatterne kraftigt og tvangsudskrive bønderne som soldater og arbejdere. Som så mange gange før i kinesisk historie gjorde kineserne oprør mod kejseren som protest mod umenneskelig behandling, han udsatte dem for. Illoyaliteten begyndte at brede sig hos de undertrykte borgere og bønder, og også militæret og embedsmændene gjorde oprør. Kejseren måtte flygte, og flugten skete ad den kanal, han selv havde anlagt, til det sydlige Kina, hvor han blev snigmyrdet i år 618.

Under de følgende dynastier fortsattes arbejdet med at udvide Den Store Kanal. Under Tang-dynastiet – Kinas guldalder – videreførte de første kejsere de anlægsprojekter, Sui-dynastiet havde begyndt. Den Store Kanal blev forlænget nordpå, således at forsyningerne kunne transporteres mere direkte mod nord.

Den Store Kanal har været stærkt forurenet (og er det fortsat på store strækninger), men de kinesiske miljømyndigheder siger, at de er kommet forureningen til livs mange sgteder, så at man nu uden fare kan både bade og fiske i kanalen. (Foto: Galen R. Frysinger).

Mongolske kanalbyggere

Kublai Khan, sønnesøn af den berømte mongolske feltherre Djengis Khan, grundlagde i 1271 det mongolske styre over Kina, Yuan-dynastiet, der regerede fra 1280 til 1368.

Astrologer havde forudsagt, at der ville blive oprør i den daværende hovedstad Karakorum i Mongoliet. Kublai Khan anlagde derfor en ny regeringsby, hvor den nuværende hovedstad Beijing ligger. Byen fik navnet Dadu (store hovedstad, på mongolsk Khan-Balik). Behovet for kornforsyninger til hovedstaden var vigtigt, og 1282–83 blev det besluttet at bygge en ny kanal og udbygge den gamle del af Den Store Kanal. Den blev nu omdøbt til Kejserkanalen, der begyndte helt inde fra kejserpaladset i Dadu og forbandt hovedstaden i nord med Hangzhou i syd.

Genopbygning

Den Store Kanal, som vi kender den i dag, blev færdig i 1289. Brugen af den har skiftet gennem tiderne. I 1900-tallet var den nogle steder tørret ud, andre steder stærkt forurenet. I de senere år er de kinesiske myndigheder begyndt at erkende, at den er et historisk og kulturelt mindesmærke på lige fod med Den Store Mur, og at man bør værne om den og undgå, at den går i forfald.

Det er især myndighederne i Hangzhou, der har talt Den Store Kanals sag. Vicedirektøren for kanalens administration i Hangzhou, Zheng Hanxian, har til China Daily sagt, at man i begyndelsen af 1990'erne begyndte alvorligt at overveje, hvordan man kunne genopbygge kanalen, så den kunne gøres sejlbar i hele sin udstrækning og i det hele taget genvinde noget af sin fordums betydning. Det første problem var at gøre noget ved forureningen.

„Før 1990'erne lugtede kanalen fælt, men efter otte års hårdt arbejde lykkedes det os at skabe klart vand. Fisk, der forlængst var forsvundet fra kanalen, vendte tilbage. Nu tilbringer mange lokale folk weekenderne med at fiske og bade i Den Store Kanal".

Desuden har man gjort noget ved de landskabelige omgivelser, fx er der anlagt en 11 kilometer lang vej langs kanalen. Man håber ikke mindst på, at mange turister vil benytte Den Stor Kanal.

Den er i de senere år vågnet op til en ny opgave, idet den østligste af de tre kanaler, der skal lede vand fra Yangtze til Beijing, på store dele af strækninger er identisk med Den Store Kanal. Det er en del af baggrunden for, at myndighederne er gået i gang med at sætte det historiske bygningsværk i stand.

Kulturarv?

En anden og måske lige så vigtig grund til omsorgen for den 2500 år gamle kanal er, at en gruppe indflydelsesrige eksperter og ældre politikere på en konference i Hangzhou har udkastet tanken om at få Den Store Kanal godkendt af FNs kulturelle organisation Unesco som en del af Verdens Kulturarv, sådan som det allerede er sket med Den Store Mur og mange andre historiske bygningsværker i Kina.

Regeringen i Beijing har taget forslaget til sig og vil søge om at få Den Store Kanal med på listen over kulturarven, der allerede indeholder over 30 emner fra Kina. Unesco har for nylig sat kanaler og kulturelle ruter på listen over demner for kulturarv.'

Direktøren for Statens Kulturarvs-Administration, Shan Jixiang, siger til China Daily, at Den Store Kanal lige som Den Store Mur er et ingeniørmæssigt vidunder fra det antikke Kina og derfor bør kunne anerkendes som en kulturarv. 18 byer langs kanalen har tilsluttet sig kulturarvs-planen, men det erkendes, at der skal renoveres i stort omfang, før ansøgningen kan sendes til Unesco. Det vil formentlig først kunne ske om fem år, siger en af initiativtagerne.

Adskillige byer kan takke Den Store Kanal for deres trivsel og vækst. Efter nogle år med ringe aktivitet er der ved at komme liv igen i den gamle transportrute, og myndighederne er indstillet på at ofre penge og kræfter på at sætte kanalen i stand og værne om dens historiske og kulturelle værdi, så den en dag måske om nogle år kan godkendes som en del af verdens kulturarv. (Foto: Galen R. Frysinger).

DÆMNINGER I KLAMMERI MED NATUREN

MILJØAKTIVISTER I AKTION MOD REGERINGEN I BEIJING

Planer om at bygge kraftværker i et værdifuldt naturområde har kaldt Kinas miljøaktivister til kamp. Regeringen ville bygge 13 dæmninger over floden Nu i et område, der af FN er godkendt som en del af verdens naturarv, samt en dæmning over Tigersprings Kløften ikke langt derfra. Kinas miljøbevægelser er kommet i åbent slagsmål med myndighederne.

Af Flemming Poulsen

Skuepladsen for kampen om Nu-floden og Den Springende Tigers Kløft. Til venstre Nu med de planlagte 13 dæmninger, til højre kløften i det naturskønne område, hvor hovedbyen har taget navneforandring til Shangri-La. De grå områder er Verdens Naturarv.

Kampen mellem myndighederne og Kinas voksende skare af miljøaktivister om at holde Nu-floden „ren", dvs. uden dæmninger, begyndte i august 2003 med en kort meddelelse i Yunnans tv. Den gik ud på, at provinsregeringen sammen med statslige og private energiselskaber havde dannet en koncern, der skulle stå for bygning af dæmninger langs Nu-floden.

De lokale medier kunne fortælle, at der var tale om at bygge 13 dæmninger og vandkraftværker i løbet af tyve år, og arbejdet med den første dæmning skulle begynde omgående. De 13 kraftværker skulle tilsammen producere mere elkraft, end kraftværket ved Yangtzes Tre Kløfter vil kunne præstere, når det er helt færdigt i 2009 som verdens største.

Meddelelsen fik Kinas miljøbevægelser og miljøbevidste videnskabsfolk og andre til at slå alarm og lægge planer om kampagner for at få myndighederne til at opgive dæmningsbyggeriet.

Ny miljølov

Protesterne hjalp delvist. Kampen er efter forlydender i kinesiske medier foreløbig endt med, at regeringen i Beijing, efter to års overvejelser, i al hemmelighed i sommeren 2006 besluttede at gå i gang med byggeriet, men kun af fire dæmninger mod de planlagte 13.

Hemmelighedskræmmeriet fik miljøbevægelserne til offentligt at beskylde regeringen for at se stort på en ny lov, der trådte i kraft 1. september 2003. Den går ud på, at et større projekt først må sættes i værk, når der er foretaget omhyggelige undersøgelser af de miljømæssige konsekvenser, og en rapport om undersøgelserne er godkendt af statens miljøagentur. Desuden skal der foretages en offentlig høring om projektet. Ingen af delene er sket i tilfældet med Nu-projektet, påpeger miljøbevægelserne. Regeringen har forsvaret sig med, at der er tale om et projekt af international karakter – Nu-floden løber også gennem Myanmar (Burma) –, og derfor er regeringen bundet af tavshedspligt.

Miljøbevægelserne har svaret, at regeringen kan nøjes med at hemmeligholde den internationale del af rapporten og offentliggøre resten, men det vil regeringen ikke.

Den vrede flod

Den 2800 kilometer lange Nu flod starter sin færd fra over 3000 meters højde i Qinghai-provinsen, fortsætter gennem Yunnan-provinsen og løber ud i Det Indiske Ocean via Myanmar.

Floden har sit navn efter et af de etniske mindretal ved Nu, nemlig Nong. Det er på kinesisk blevet til Nu, og det kinesiske navn kan oversættes til vred.

Og vred forekommer floden at være, når den kommer buldrende ned fra 3000 meters højde og i løbet af 700 km når ned i 1500 meters højde. Dens vandmasser udgør ifølge kinesiske vandkrafteksperter landets næststørste reserve af vandkraft. De mange ledige kilowatt drømmer landets store energiselskaber og myndighederne om at få lov til at bruge for at kunne tilfredsstille den energihungrende industris stærkt voksende behov for elkraft (og tjene penge på salg af el, tilføjer projektets modstandere).

Men Nu-floden har ingen dæmninger og vandkraftværker – endnu. Der er 1500 store floder i Kina, og kun to udnyttes ikke til el-produktion. (Den anden er Yarlung Zangbo i Tibet).

Det er spild af ressourcer, siger tilhængerne af Nu-projektet. Det er værn om en uberørt natur, svarer modstanderne.

Energimangel

De nuværende vandkraftværkers samlede kapacitet er 80 mio. kw, vandkraftværker under bygning får en kapacitet på 40 mio. kw. I følge officielle beregninger mangler Kina 20 mio. kw for at kunne dække det mest nødvendige behov. De planlagte 13 kraftværker ved Nu-floden vil kunne levere ialt 21 mio. kw, tre kw mere, end De Tre Kløfters vandkraftværk ved Yangtze kan præstere i 2009. Men kapaciteten kunne forøges med 300 mio. kw, hvis alle muligheder udnyttes, har Beijing-rege-

ringens økonomer regnet ud.

De økonomiske argumenter tager miljøaktivisterne ikke for gode varer, men de understreger dog, at de ikke ubetinget er imod dæmninger, når der blot tages vidtgående hensyn til miljøet og den lokale befolkning, og offentligheden tages med på råd.

Naturarven

Den uberørte natur, som modstanderne af Nu-projektet så vidt muligt vil skåne for dæmninger, er et 1,7 mio. ha stort landskab, kaldet De Tre Parallelle Floders område. Den geografiske udstrækning svarer til fire gange Danmark. En del af dette område godkendte FNs kulturelle organisation, Unesco, i 2003 som hørende til Verdens Naturarv (kort side 22). Det skete lige omkring det tidspunkt, da den kinesiske regerings planer om dæmninger på Nu-floden blev kendt, og det fik Unesco til at udtrykke bekymring for Naturarvens fremtid.

Unesco betegnede stedet som et af de områder i den tempererede del af kloden, der har den største mangfoldighed af biologiske arter inden for plante- og dyreriget. Det skyldes blandt andet, at de store flodkløfter her går nord-syd, og området har derfor især under istider kunnet fungere som en korridor for udbredelsen af planter og dyr. Man har registreret 7000 plantearter og 80 sjældne dyrearter. Alene af en enkelt planteart, azalea, findes der 200 underarter.

Også geologisk er området interessant, det menes at være 40-50 mio. år gammelt. Det er rigt på alle slags geologiske forekomster, både vulkanske og sedimentære stenarter, og her findes også en del af kollisionszonen mellem den indoaustralske og den eurasiske lithosfæreplade, som har haft betydning for dannelsen af Himalaya og det tibetanske højland.

Det er et fabelagtigt smukt område. De dybe parallelle slugter udgør et enestående sceneri og dominerer hele området. Her findes alle typer landskaber undtagen ørken og hav. Der er 118 snedækkede bjergtoppe i over 5000 meters højde og uberørte skove. Der er 10.000 år gamle gletsjere, blandt hvilke Mingyongqia-

Nu floden er den ene af Kinas to „rene" floder, det vil sige uden dæmninger. Den 2800 km lange flod kommer fra Qinghai i over 3000 meters højde, flyder gennem Yunnan-provinsen og løber ud i Det Indiske Ocean via Myanmar. Planer om at bygge 13 dæmninger med tilhørende kraftværker har ført til en helt usædvanlig folkelig protest. (Foto: Wang Yongchen).

Forberedelserne til dæmningsbyggeriet var i gang, da regeringen i Beijing pludselig stillede projektet i bero i 2004, men arbejdet fortsatte, hvad disse dybe huller i skråningerne langs flodens bredder vidner om. (Foto: Three Gorges Probe).

gletsjeren skyder sig 4000 meter ned, helt oppe fra Kawagebo-bjergets 6740 meter og ned til omtrent 2700 meter over havet. Dertil kommer fantastiske karstformationer som Stenmånen ved Nu-floden og Skildpaddeskjoldet i Danxia-bjergene.

Området dækker kun 0,4 pct. af Kinas areal, men er hjemsted for 20 pct. af landets vigtigste planter og 25 pct. af de vigtigste dyr. Det er på verdensplan af enestående værdi som det sidste opholdssted for en stor mængde sjældne og truede planter og dyr. Videnskabeligt kan det opfattes som et biologisk laboratorium med uanede forskningsmuligheder, en guldgrube for geologer, botanikere og zoologer.

Miljøbevægelser i aktion

Afsløringen af regeringens planer om dæmningsbyggeri fik miljøaktivister til at protestere offentligt gennem en stort anlagt kampagne, der gav genlyd over hele Kina og efterhånden også nåede ud til medier i udlandet. Kinesiske miljøaktivister fra „Den Grønne Jords Frivillige", „Grønt Vand" og endnu flere holdt møder på universiteter, skrev artikler, som kinesiske medier ikke havde noget imod at bringe, arrangerede symposier, hvor tilhængere og modstandere kunne diskutere dæmningsbyggeri. Det bemærkelsesværdige var, at myndighederne ikke gjorde noget forsøg på at standse kritikerne, og at modstanderne havde en lydhør presse som medspillere.

Fx skrev bladet „Syd Weekend" i Guangzhou den 27. december 2005 (ifølge Three Gorges Probe, en privat, international organisation, der har en kritisk holdning til dæmningsbyggeri):

„I august 2003 godkendte „Den Nationale Udviklings- og Reformkommission" (tidligere planlægningsministeriet. Red.) planen om at bygge 13 dæmninger på Nu-flodens midterste og nedre løb. Det skete trods indvendinger fra en medarbejder ved „Statens Energibeskyttelses Agentur" (SEPA). Han mente, at Kina hellere burde bevare i det mindste én af sine floder fri for påvirkning fra dæmningsbyggeri. SEPA-medarbejderen henvendte sig til en journalist, Wang Yongchen, der leder miljøbevægelsen „Den Grønne Jords Frivillige". Hun fortalte senere, at hun støttede SEPA-medarbejderen, der følte sig ensom og magtesløs, ved at sige til ham: „SEPA skal stå fast og aldrig give op".

I følge den kinesiske avis foreslog SEPA-medarbejderen, at miljøbevægelser som „Den Grønne Jords Frivillige" og „Grønt Vand" sammen med videnskabsfolk, eksperter, almindelige borgere og dele af medierne skulle holde møder om planerne med Nu floden. Fx lykkedes det (stadig ifølge Guangzhou-avisen) en seniorforsker ved Statens Skovvæsen, Shen Xiaohui, at aflevere en skrivelse om sagen til Den Nationale Folkekongres (parlamentet i Beijing) og Det Kinesiske Folks Politiske Rådgivende Konference (en forsamling af ældre politikere. Red.). Det skete ved hjælp af et medlem af den Rådgivende Konference, Liang Congjie, der er grundlægger af miljøgruppen „Naturens Venner" i Beijing.

Modstanderne af Nu-projektet kunne ikke ønske sig en bedre dækning af deres sag i en kinesisk avis. Nyhedsmagasinet „Beijing Review" og andre medier har bragt tilsvarende reportager om den kontroversielle sag.

Guangzhou-avisen refererer også fra to ekspertkonferencer i efteråret 2005, arrangeret af Miljøbeskyttelses Agenturet, at der var en „ophidset debat" mellem tilhængerne, der fortrinsvis var fra Yunnan-provinsen, hvor dæmningerne jo skulle bygges, og modstanderne, de fleste fra Beijing.

Tilhængerne henviser frem for alt til, at Kina mangler energi for at kunne fortsætte den økonomiske vækst, og at de planlagte kraftværker vil skabe nye industrier og arbejdsplad-

50.000 beboere ved Nu-floden – de fleste tilhørende etniske mindretal – skal forlade deres landsbyer, hvis det omfattende dæmningsbyggeri gennemføres som planlagt. Regeringen har lovet dem en rimelig erstatning, for at de kan starte en ny tilværelse, men miljøaktivister hævder, at de fortsat må leve i fattigdom og give slip på deres kultur, som er formet gennem mange generationer, når de flyttes til helt nye omgivelse. (Foto: Three Gorges Probe).

ser i de fattige landsbyer langs Nu-floden. De lokale myndigheder har lovet velstand og en bedre tilværelse for de flere hundredtusinde beboere i landsbyerne samt en erstatning til de 50.000 beboere, der skal flyttes for at give plads til kraftværker og reservoirer. Det betyder, siger modstanderne, at de må sige farvel til en livsstil og kultur, som de har arvet fra deres forfædre, og som ikke kan omplantes til de områder, hvor de får anvist boliger.

Miljøaktivisterne peger på, at den enestående natur kan blive ødelagt. De bestrider, med henvisning til erfaringer fra andre dæmningsbyggerier, at de tvangflyttede vil få en bedre tilværelse, og at landsbyernes beboere vil få del i gevinsterne ved elproduktion. Den vil blive solgt til offentlige og private virksomheder i Østkina, og indtægterne vil gå i Beijings og Yunnan-provinsens pengekasser, hævder de.

En tur langs Nu-floden

Kampagnen, der blev ledet af en af Kinas mest fremtrædende miljøforkæmpere, Yu Xiaogang (se artiklen Tavsheden blev brudt side 30), kulminerede i februar 2004, da miljøaktivister fra Beijing og Yunnan tog 20 journalister og videnskabsfolk med naturbeskyttelse som område på en ni dages tur langs Nu-floden. De mødtes med lokale ledere og lavede videointerviews med landsbyboere om deres frygt for dæmningsbyggeriet, specielt om genhusningsproblemer.

Beboerne fortalte, at de forgæves havde anmodet myndighederne om at få noget at vide om, hvornår og hvorhen de skulle flyttes. Der blev taget 1000 fotos og lavet videooptagelser af omgivelserne. I Beijing forberedte de en stor udstilling og nogle møder om resultatet af turen. Disse kampagneaktiviteter skulle finde sted den 14. marts 2004, på Den Internationale Dag for Aktion mod Dæmninger.

Byggeriet stillet i bero

Men arrangementet blev ikke til noget. Regeringen forbød miljøbevægelserne at fortælle om deres tur til Nu-floden. Den sandsynlige årsag til forbudet kom en halv snes dage senere: Regeringen meddelte, at planerne om de 13 dæmninger var stillet i bero indtil videre. Regeringschefen Wen Jiabao gav ifølge Beijing Review følgende skriftlige begrundelse for beslutningen:

„Omfattende vandkraftprojekter som dette, der har vakt stor bekymring i samfundet og givet anledning til forskellige meninger fra kredse inden for miljøbeskyttelse, bør drøftes indgående, og beslutning træffes på et videnskabeligt grundlag".

Rapporten fra Den Nationale Udviklings- og Reformkommission blev sendt tilbage til kommissionen med besked om yderligere undersøgelser af de miljømæssige konsekvenser af dæmningsprojektet.

Ny lov uden virkning

I Beijing Review fik indstillingen af projektet følgende ord med på vejen:

„Regeringschefens ordre til at indstille projektet indtil videre er blevet hilst med almindelig tilfredshed. lagttagere, både hjemlige og udenlandske, ser det som et tegn på, at den kinesiske ledelse stiler efter en harmonisk udvikling af økonomien og miljøet".

Nogle af projektets modstandere jublede, andre var skeptiske. Miljøbevægelsernes ledere fortsatte deres kampagne mod projektet, nu med vægten lagt på den nye lov, der pålægger mændene bag et større projekt som det ved Nu-floden at levere en omhyggeligt udarbejdet rapport om de miljømæssige virkninger af projektet samt at holde en offentlig høring om sagen. Projektet må ikke sættes i gang, før statens miljøagentur har godkendt det.

Den nye lov fik miljøbevægelserne til at forlange, at regeringen skal overholder loven, det vil sige offentliggøre den officielle rapport om miljøet og få en offentlig debat om den. Men ingen af delene skete. Modstanderne af projektet anklager derfor regeringen for ikke at holde den lov, den selv havde fået vedtaget.

Den kontroversielle sag blev ellers offentlig omtalt i kinesiske medier, uden at censurmyndighederne greb ind. Men over for udenlandsk indblanding er regeringen på vagt. En journalist fra den tyske avis „Die Zeit" blev anholdt, da han sammen med en fotograf interviewede beboere i landsbyer ved Nu-floden. Politiet forlangte, at han skulle udlevere alt det materiale, han havde samlet, interviewer og fotos, men det nægtede journalisten. Han blev løsladt efter fem timer mod at erklære, at han ikke ville foretage flere interviewer med bønder, og efter at han havde ødelagt noget af sit materiale.

Endnu i begyndelsen af november 2006 havde miljøbevægelserne eller offentligheden såvidt vides ikke fået noget at vide om regeringens planer med Nu-floden. En Hongkong-avis bragte allerede i januar 2006 forlydender om, at regeringen i Beijing havde besluttet, at der skal bygges fire dæmninger, men der er ikke kommet officiel meddelelse om en sådan beslutning. Selv om regeringen har stillet dæmningsbyggeriet i bero indtil videre, har en anden Hongkong-avis meddelt, at forberedelser-

Kinesisk ordsprog
Glem ikke hvorfra det vand du drikker kommer. (Glem ikke hvorfor du er glad og lykkelig).

PROTESTER MOD HEMMELIGT FLODPROJEKT

„VI BEHANDLES SOM DET BARE INGENTING“

Tigersprings Kløften i Yunnan-provinsen i det sydvestlige Kina er blevet centrum i et kontroversielt dæmningsbyggeri, fordi regeringens planer om at bygge en dæmning over kløften har udløst voldsomme protester fra lokalbefolkningen og miljøbevægelser.

Af Anette Kruse

TV-seere i hele Kina fik en usædvanlig oplevelse den 18. september 2005, da det landsdækkende tv sendte et langt dokumentarprogram om protesterne mod regeringens planer om at bygge en dæmning over Tigersprings Kløften. Shouhu Xianggelila – At Sikre Shangri-La – hed programmet. Lokale partiledere måtte stå for skud i et møde med vrede beboere. Artiklen her bringer en udskrift fra programmet. (Foto fra udsendelsen: Three Gorges Probe).

Tusinder af naturelskere fra hele verden har valfartet til Tigersprings Kløften i Yunnan. Her snor Jinsha-floden (som Yangtzes øvre løb hedder) sig gennem høje bjerge og smalle, dybe kløfter – en uberørt natur med en enestående rigdom af sjældne plante- og dyrearter. Floden har i det seneste par år givet stødet til protester, for regeringen i Beijing har planer om at bygge en dæmning over den berømte kløft. (Se kort over De Tre Parallelle Floders område“ side 22).

Det „rigtige“ Shangri-La

Den 18. marts 2002 meddelte den kinesiske regering, at Zhongdian amtet i Yunnan-provinsen havde taget navneforandring til Shangri-La. Dette sted er kendt fra den britiske forfatter James Hiltons bog „Tabte Horisonter” fra 1933, der beskriver et fjernt paradis i utilgængelige bjergegne østpå, hvor folk lever i harmoni med naturen og hinanden. Mange har ledt efter det „rigtige” Shangri-La, både i Tibet, Nepal, Bhutan og Sikkim, men kineserne henviser til, at Hilton var inspireret af nogle beretninger fra en amerikansk botaniker, der boede i nærheden af Zhongdian i næsten 30 år – indtil han blev smidt ud af kommunisterne i 1949.

Området ved det kinesiske Shangri-La omgives af den del af Yangtzefloden øvre løb, som kaldes Jinsha Jiang (det gyldne sands flod). Omkring 100 kilometer syd for byen Lijiang findes den berømte slugt, Tigersprings Kløften. Den er 15 kilometer lang og regnes for en af verdens dybeste flodslugter, den ligger i et bjergrigt område mellem to vældige, snedækte tinder, det 5590 meter høje Yulong shan (Jadedrage-bjerget) og det 5396 meter høje Haba shan.

Kløften består naturligt af tre dele. I den første, som er den snævreste og højeste, ligger en stor klippe ude i floden på det smalleste sted (ca. 30 meter bredt). Det var her, at den forbløffende begivenhed fandt sted, som har givet kløften sit navn. Engang i meget gamle dage lykkedes det en tiger, ved at bruge klippen som afsæt, at sætte over floden i et vældigt spring, hvorved den undslap sine forfølgere.

Når floden kommer frem til kløftens midterste del, falder den 100 meter, og nu forøges dens fart voldsomt. I vældige strømhvirvler baner vandet sig tordnende vej mellem klipperne. Ved den sidste del af kløften bliver klippesiderne endnu stejlere end før, og floden kæmper sig frem gennem slugten med høje, frådende bølger.

Beboerne ved Jinsha-floden er forskellige minoritetsfolk, yi, tibetanere, bai, naxi, lisu og miao, som i generationer har levet sammen i fred og harmoni. De bor i mindre landsbyer, hvor de lever af at dyrke den meget frugtbare jord. Dertil er i de senere år kommet indtægter fra de mange kinesiske og udenlandske turister, der tiltrækkes af områdets overvældende naturskønhed.

Her er en frodig og mangfoldig flora, et rigt dyreliv, fantastiske udsigter over bjergene og nederst i slugten den brusende flod. Bjergvandrere kan benytte de gamle stier langs kløften, som også de lokale bruger, desuden er der bygget en række gæstehytter til overnatning.

At sejle gennem kløften er ikke tilrådeligt, ganske vist lykkedes det for en ekspedition, som ville sejle hele vejen ned ad Yangtze, at forcere stedet i 1986, men få år tidligere var fire raftere sporløst forsvundet på floden.

Mangel på vand og elkraft

Det er i dette enestående område, at den kinesiske regering ønsker at anlægge en række dæmninger. Projektet forestås af et joint venture mellem to parter, provinsregeringen for Yunnan og China Hauneng Group, som er en af de største statsejede entreprenørvirksomheder inden for energisektoren.

Der er flere formål med projektet. Der skal bygges kraftværker for at udbygge provinsens elforsyning, provinshovedstaden Kunming, som lider af vandmangel, skal have tilført vand, og dæmningerne forventes også at kunne opfange noget af det slam, som på længere sigt kan blive et problem for det kolossale dæmningsanlæg længere nede ad Yangtze, ved

De Tre Slugter.

Dæmningsbyggeriet ved Tigersprings Kløften vil betyde, at omkring 13.300 hektar dyrket jord (svarende til Samsøs og Anholts samlede areal) samt en stor del af kløften oversvømmes, hvilket medfører, at 100.000 mennesker skal flyttes fra deres hjem. Da jorden er særdeles frugtbar, vil det blive svært at finde et tilsvarende område til genhusning.

Tilhængere af projektet fremhæver, at vandkraft er en ikke-forurenende energikilde, mens kritikere påpeger, at området er seismisk sårbart, risikoen for at dæmningen kan blive berørt af jordskælv, er stor.

Som omtalt (i artiklen Dæmninger i klammeri med naturen) har der været kraftige protester mod de længe hemmeligholdte planer om dæmninger på Nu-floden, der ligger i et område, som er optaget på Unescos liste over Verdens umistelige naturarv. Lige som ved Nu-floden har beboerne ved Tigersprings Kløften protesteret mod dæmningsprojektet og dets følger, men de har også protesteret mod, at de ikke er blevet inddraget i beslutningsprocessen, og mod, at de intet har fået at vide om planerne, før ingeniørerne dukkede op med måleinstrumenter.

Vrede landsbybeboere i tv

Som det var tilfældet med dæmningsplanerne ved nabofloden Nu lod miljøorganisationerne straks høre fra sig, da de i 2004 opfangede de første rygter om provinsregeringens hemmeligholdte dæmningsplaner.

Det helt bemærkelsesværdige ved dette kontroversielle dæmningsprojekt er imidlertid, at regeringen i Beijing har tilladt en offentlig debat om den lokale befolknings protester mod de kolossale ændringer, som dæmningsprojekternes gennemførelse vil betyde, ikke blot for befolkningen, men også for stedets enestående natur.

Myndighederne har endog tilladt Kinas landsdækkende, statsejede tv (CCTV) at lave en udsendelse, hvor beboerne fik mulighed for at lufte deres vrede, især over de lokale ledere, fordi de ikke har orienteret befolkningen om planerne og om, hvad der skal ske med de formentlig 100.000, der skal flyttes.

Tv-udsendelsen fra september 2005 blev lagt ud på CCTVs hjemmeside. Herfra har den amerikanske organisation „Property Rights Foundation of America" hentet den, og Mu Lan fra organisationen „Three Gorges Probe", der holder øje med dæmningsbyggerier i mange lande, har oversat den til engelsk.

Her følger uddrag af CCTVs udskrift af tv-udsendelsen „At sikre Shangri-La (Shoudu Xianggelila)".

Befolkningen opskræmt af rygter

Reporteren (efter en introduktion om Shangri-Las historie og betydning):

For nylig er den lokale befolkning begyndt at føle sig noget foruroliget, de er blevet opskræmt af et rygte. De har hørt, at der skal bygges en stor dæmning over Jinsha-floden, for at vand kan blive ledet til den centrale del af Yunnan-provinsen og især til provinshovedstaden Kunming. Omkring 100.000 mennesker skal flyttes, hvis der bliver givet grønt lys til projektet.

Ingeniører har undersøgt det sted, hvor dæmningen ifølge planen skal bygges, og røde markeringer (der angiver, hvor højt vandstanden i dæmningens reservoir vil nå. Red.) er allerede blevet malet på nogle bjergvægge til trods for den kendsgerning, at regeringen i Beijing endnu ikke har godkendt projektet. Selv om man endnu ikke er færdig med at undersøge mulighederne for at bygge en dæmning på det udpegede sted, er alle her meget bekymrede, især fordi de ikke har fået ret meget at vide om projektet.

Utrygge beboere

Landsbybeboer (interviewet af reporteren): Vi ved ikke noget om projek-

Tigersprings Kløften er målet for turister fra det meste af verden. Det er muligt at vandre langs kløften, men farligt at sejle. (Foto: Edwin Moise).

tet. Jeg gad vidst, om landsbylederne ved noget om det. Vi gamle bønder fortjener at få noget at vide om det, synes du ikke?

Landsbybeboer: Hele landsbyen går rundt i spænding. Jeg har lige mødt en gammel kvinde i landsbyen, hun svor, at hun hellere vil dø end blive jaget bort.

Landsbyleder: Ta' det roligt, folkens. Det er rigtigt, at provinsen har foreslået at bygge en dæmning her for at lede vand til det centrale Yunnan. Men om vi skal flytte, er ikke klart, for projektet er ikke formelt godkendt, og eksperterne er end ikke færdige med at undersøge mulighederne for at bygge en dæmning her.

Reporteren: Landsbylederens kommentarer gjorde ikke landsbyboerne mindre utrygge. De har kun ét samtaleemne: dæmningen.

Landsbybeboer: Vi almindelige mennesker ved ikke noget om projektet. Og selv om vi blev tvunget til at flytte, har vi absolut ingen muligheder for at gøre det.

Reporteren: Den manglende lyst til at flytte skyldes ikke blot de lokale folks tætte tilknytning til deres fædrene jord, hvor de har levet i århundreder. Det skyldes også, at de sætter pris på det helt enestående sted, som de kalder deres hjem.

Nej til at flytte

Reporteren: I marts (2005) blev et arbejdshold sendt til landsbyen fra Xiangri-La amt for at mødes med landsbyledere. Landsbybeboerne gættede på, at arbejdsholdets ankomst havde noget at gøre med dæmningsbyggeri, men de havde ikke fået virkelig information om det, så rygterne svirrede.

Landsbybeboer: Jeg er ikke rigtig klar over, hvordan det forholder sig, men under alle omstændigheder vil jeg aldrig flytte. Du kan jo selv se, vi bliver behandlet som det bare ingenting.

Reporteren: For første gang nogen sinde er en bonde, Ge Quanxiao, blevet inviteret til at overvære en FN-konference i Beijing om vandkraft og bæredygtig udvikling. Det var i 2004. Her gjorde Ge sig til talsmand for, at den lokale befolkning har ret til at deltage i planlægningen af vandkraftprojekter. Ges aktion medførte, at landsbyens leder bad ham hjælpe sig med at nedfælde landsbybeboernes synspunkter i en skriftlig henvendelse til højere myndigheder.

Landsbyleder: Vi lokale kadrer ved heller ikke, om vi skal flytte eller ej.

Ge Quanxiao: Det, der gør alle så bekymrede, er, at vi ikke ved noget om projektet. Jeg tror, at jeg vil fortsætte med at sige, hvad jeg mener, ligegyldigt hvad der sker. Jeg forsøger at informere så mange som muligt om sagen, så de ved noget om den.

Landsbybeboer: Efter at de (energiselskaberne) har forurenet miljøet uden for dette område, kommer de her og ønsker at ødelægge vores omgivelser og jage os bort. Det er virkelig pinefuldt for os.

Ge Quanxiao: Jeg mener ikke, det er nogen god ide at udvikle et område på bekostning af et andet.

Ge Quanxiaos udkast til et brev til højere myndigheder blev ikke sendt, fordi en af landsbyens beboere, Ding Changxiu, på et møde oplyste, at landsbylederen havde truet hende med, at hendes børns løn ville blive beskåret, hvis hun nægtede at flytte. Det tog hårdt på hende.

Krav om landsbyleders afgang

Ding Changxiu (med tårer i øjnene): Hvorfor skulle landsbylederen rode mine børn ind i alt det her? De arbejder for regeringen og har ikke noget at gøre med, hvad jeg mener. Jeg synes ikke, det er rimeligt.

Landsbybeboer: Som landsbyleder bør han repræsentere os og tjene os.

Landsbybeboer: Hvad i alverden er han i færd med? Lad os indkalde til et massemøde og kræve, at han går af.

Reporteren: Efter dette optrin mente landsbybeboerne, at tiden var inde for landsbylederen til at træde tilbage.

Landsbybeboerne besluttede at fjerne landsbylederen fra hans post, men de mente, at det ville være klogt at følge den formelle procedure. Derfor valgte de nogle folk, der skulle repræsentere dem på et møde med medlemmer af landsbykomiteen, hvor man skulle indkalde kadrerne til et møde, for at de kunne høre landsbybeboernes synspunkter.

Landsbybeboerne samledes i en lille skov i udkanten af landsbyen, og medlemmer af landsbykomiteen mødte frem.

Landsbybeboer: Vi vil lige have en snak med jer. Hvis en af os møder jer enkeltvis, kan han eller hun ikke udtale sig på alles vegne. Så vi er her i dag, og vi håber, I vil lytte til, hvad vi alle har at sige.

Landsbybeboer: Hvad fortalte arbejdsholdet fra amtsledelsen? I ved, hvad de sagde, så vi ønsker, at I fortæller os om mødet.

Ingen vil flytte

Peng Jiancheng (formand for landsbyen): Jeg ved, at I er meget optaget af dæmningen og genhusningen i forbindelse med projektet. Ja, arbejdsholdet fortalte os noget om dæmningsprojektet.

Landsbybeboer: Hvad drejer det der vandoverførselsprojekt sig om? Vi ved ikke noget som helst om det. I tøver med at fortælle os noget, og det gør os bange og bekymrede.

Peng: Amtets arbejdshold fortalte os, at delegerede fra Yunnan-provinsen har forelagt et lovforslag for Den Nationale Folkekongres (parlamentet i Beijing. Red.). Forslaget gik ud på at lede vand herfra til den centrale del af Yunnan, hvor der er vandmangel. Der er ikke truffet nogen endelig beslutning. Jeg ved, at bygning af en dæmning vil få vidtrækkende følger for vore lokale folk. På mødet tøvede jeg med at afsløre mine virkelige følelser. Jeg sagde, at vi lokale kadrer ikke har bemyndigelse til at træffe den slags beslutninger, selv om vi er imod forslaget. Men min egen opfattelse er, at ikke en eneste af de medlemmer af landsbykomiteen, der var med til mødet, mig selv medregnet, ønsker at flytte.

Landsbybeboer: Vi har levet her i så mange generationer. Hvorfor skal vi flytte så langt bort?

Peng: Jeg er fuldt ud klar over, at ingen i landsbyen ønsker at flytte.

Men hvad kan vi stille op, hvis eksperterne siger ja til dæmningsprojektet, og Den Nationale Folkekongres giver grønt lys? Det der bekymrer mig er, at hvis det sker, kan vi ikke gøre noget ved det.

Ding Changxiu: Jeg har hørt, at landsbylederen sagde, at han ville være den første til at flytte. Hvorfor er du ligeglad med os?

Peng: Det skal du ikke tro på. Hvor skulle jeg tage hen, selv hvis jeg gerne ville flytte? Jeg er født og opvokset her sammen med jer, og min familie har levet her i generation efter generation. Som landsbyleder vil jeg aldrig forlade jer.

Landsbybeboer: Man kan ikke købe Jinsha-floden, om man så havde en million tons guld. Vi elsker vor jord, vi vil værne om den. Det er, hvad vi føler og mener. Vi håber, at I kadrer tager vore følelser alvorligt og ordner denne sag på en god måde.

Landsbyens partisekretær: Vi har ikke gjort vores arbejde godt nok.

Landsbybeboer: En storm er under anmarch, men I kadrer vender det døve øre til.

Landsbyens partisekretær: Det er ikke rimeligt at sige sådan noget. Faktisk arbejder vi hårdt på at bringe jeres synspunkter til lederne højere oppe, selv om vi ikke har gjort nok på det lavere trin – vi har haft for ringe kontakt med jer.

Landsbybeboer: Sådan kan du ikke behandle os, blot ved at sige „Jeg ved ikke det ene" og „Jeg ved ikke det andet". Vi foretrækker at vælge en ny leder, hvis du fortsætter på den måde.

Partisekretæren undskylder

Partisekretæren: Jeg tror, vi har gjort nogle fejl i vores hidtidige arbejde. Jeg vil gerne, både på partikomiteens og landsbykomiteens vegne, give jer, mine medborgere, en undskyldning. Vi forsømte at give jer oplysninger om dæmningen på den rigtige måde. Det beklager vi virkelig, og vi er kede af det.

Jeg tror, at I er mere opmærksomme på jeres rettigheder og på miljøproblemerne, end vi kadrer er. Vi drikker alle sammen vand fra Jinsha-floden og spiser korn, der er høstet på marker langs Jinsha-dalen. Og I ved også, at I har lov til at samles spontant for at gøre jeres synspunkter kendte for højere myndigheder. Vi kan sige nej til dæmningsprojektet, fordi vi alle er opmærksomme på, hvor meget stedet, floden, miljøet – det hele – betyder for os.

Kompromiset

Reporteren: I betragtning af de lokale kadrers ærlighed og oprigtighed pressede landsbybeboerne ikke på for at få gennemført deres oprindelige plan om at få fjernet landsbylederen fra hans post. Landsbybeboerne fik forelagt en ny plan – at invitere embedsfolk fra bystyret til at deltage i deres diskussioner. Landsbyens ledere tilsluttede sig ideen og lovede at sørge for invitationen.

Og så mødtes embedsfolk fra bystyret med landsbybeboerne og landsbyledere til et fælles møde, hvor der blev opnået enighed om følgende:

• 95 pct. af landsbyboerne gav udtryk for, at de ikke ville flytte.

• Byens embedsfolk ville meddele resultatet af afstemningen såvel som deres egne synspunkter til højere myndigheder.

• Landsbybeboernes ret til at have adgang til at få relevante informationer og til at deltage i beslutninger og føre kontrol vedrørende projektet skulle sikres.

• Amtsdelegerede skulle i folkekongresserne på højere niveauer give udtryk for lokalbefolkningens ønsker.

Efter to møder mente landsbybeboerne, at det ville være en god ide i samarbejde med landsbyens kadrer at sætte en offentlig opslagstavle op, hvor materiale vedrørende miljø- og ressourcebeskyttelse kunne anbringes, så man kunne være sikre på, at lokale folk havde adgang til disse informationer.

Tigersprings Kløften ligger uden for det område, der er optaget på Unescos liste over Verdens Naturarv. Det er måske grunden til, at dæmningsprojektet ved Tiger-kløften, trods de meget stærke protester, fortsat figurerer på regeringens 11. femårs-plan, mens Nu-floden, der ligger inden for området, ikke gør. (Foto: Edwin Moise).

TAVSHEDEN BLEV BRUDT

AMERIKANSK HÆDER TIL KINESISK MILJØAKTIVIST

En af Kinas mest ihærdige miljøaktivister – ugleset af de kinesiske myndigheder – fik i april 2006 en amerikansk hæderspris som påskønnelse af mange års arbejde med at værne om miljøet ved Kinas floder og søer og give den lokale befolkning indflydelse på myndighedernes miljøpolitik.

Af Flemming Poulsen

Hædersprisen på 125.000 dollars (750.000 kr.) – Goldman Environmental Prize – uddeles hvert år til seks personer, der på græsrodsplan har gjort en indsats for at skabe og bevare et sundt miljø. I år var den 55-årige Yu Xiaogang en af modtagerne. Han stiftede i 2002 græsrodsbevægelsen „Green Watershed" („Grønt Vand") og står i dag som en af Kinas mest fremtrædende miljøaktivister. Bevægelsen er ikke imod dæmninger og vandkraftværker. Dens hovedformål er at sørge for, at lokalbefolkningen bliver taget med på råd, når der skal bygges en dæmning, eller når andre projekter i et vandområde griber ind i beboernes tilværelse.

Han har på det seneste blandet sig i to kontroversielle dæmningsprojekter, ved Nu-floden og ved Tigersprings Kløften. (Se artiklerne Dæmninger i klammeri med naturen og Protester mod hemmeligt flodprojekt).

Da Yu Xiaogang som led antropologiske studier undersøgte forholdene omkring et dæmningsbyggeri, blev han klar over, at regeringen i Beijing såvel som de lokale myndigheder handlede hen over hovedet på den lokale befolkning, der ofte var etniske minoritetsgrupper. Det ville han gøre noget ved. Hans bevægelse arrangerer nu kurser for landsbyboere for at ruste dem til at kunne diskutere dæmningsbyggeri med myndighederne, og for at de skal kende deres rettigheder, fx til at få en rimelig erstatning for beslaglagt jord og ulemperne ved at skulle begynde en ny tilværelse et andet sted.

I forbindelse med det planlagte dæmningsbyggeri ved Nu-floden, fik han dannet en ledelsesgruppe med repræsentanter for de lokale myndigheder og de beboere, der ville blive berørt af projektet. Gruppen blev enig om, hvordan projektet kunne gennemføres til alles – også den lokale befolknings – tilfredshed.

Yu Xiaogang kunne konstatere, at myndighedernes tavshed var brudt – men kun delvist, viste det sig. Regeringen har ikke villet afsløre, hvad nye undersøgelser af de 13 dæmningers virkninger på miljøet har.

Da beboerne ved Nu-floden fik at vide, at de ville få fuld erstatning for den ejendom, de måtte opgive, tog Yu Xiaogang nogle af dem med til Manwan-dæmningen ved nabofloden Mekong. Denne dæmning blev taget i brug i 1993, og myndighederne lovede dengang de mange tusinde beboere, der blev tvunget til at flytte, at de ville få en bedre tilværelse et andet sted. „I vil blive rige", lød budskabet, og det samme har myndighederne sagt i tilfældet Nu-floden.

De besøgende fra Nu-floden mødtes med nogle af de tvangsflyttede ved Mekong-floden. Hvad de fortalte, virkede nedslående på gæsterne, fremgår det af en artikel i avisen Nanfang Chuang i Guangzhou. Det viste sig, at genhusningsbudgettet var alt for beskedent til, at de lokale beboere kunne få dækket tabet af deres ejendom. Levestandarden faldt, fordi de måtte give afkald på landbrugsjord, skove, græsningsarealer og fiskeri. De fik i gennemsnit kun halvdelen af den jord, de før havde haft, og det kunne de ikke leve af. Der var ikke andet arbejde at få, og de kunne end ikke få billig elektricitet, fordi de selv skulle betale transmissionslinier fra kraftværket, og det havde de ikke råd til, lyder det fra fra Yu Xiaogangs miljøbevægelse.

Mange lever nu af at samle affald fra det nærliggende kraftværk.

Miljøaktivisten Yu Xiaogang i Tigersprings Kløften, hvor han sammen med andre protesterer mod bygning af et kraftværk. Han er ofte i myndighedernes søgelys og måtte en overgang ikke rejse til udlandet, men siden han fik den amerikanske hæderspris, har myndighederne ladet ham være i fred, så han kunne tage til prisuddelingen i San Francisco. (Foto: Tom Dusenbery).

KINAS MODER – KINAS SORG

FLODEN HVOR KINESISK CIVILISATIONS VUGGE STOD

Kinas næstlængste vandvej, Den Gule Flod eller Huang He på kinesisk, bliver af kineserne betragtet som både en velsignelse og en plage. Den har givet liv til millioner af kinesere, men har også forårsaget oversvømmelser, der har krævet millioner af kineseres liv.

Af Henrik Strube

Se Den Gule Flods vande
stiger ned fra himlen.
De iler mod havet
for aldrig at vende tilbage
Digt af Li Bai, 701-762

I mere end 8000 år har mennesker boet langs Den Gule Flod. Arkæologiske fund viser, at så langt tilbage i historien var den neolitiske kultur (yngre stenalder) udbredt i egnene omkring floden. Derfor betragtes dette område ved Den Gule Flod som den kinesiske civilisations vugge.

Civilisation er et begreb man anvender om et kulturområde, som har de fleste af en række kendetegn, så som omfattende social lagdeling, specialisering mellem jorddyrkere, håndværkere, købmænd, krigere, præsteskab, en centraliseret politisk autoritet – „statsmagt" – med religiøse, militære og skattemæssige opgaver, byer, skriftsprog, monumental arkitektur, specialiseret kunstudøvelse og kalendervidenskab.

I 1977 fandt nogle arkæologer en boplads ved Peiligang i den centrale del af Henan-provinsen. Fundet, der kaldes Peiligang-kulturen, viste, at der her 6000 f.v.t. har været fastboende agerbrugssamfund, hvor man dyrkede hirse og ris og havde hunde, svin og geder som husdyr. Der er også fundet potteskår, der tyder på, at man var i stand til at fremstille lertøj.

De arkæologiske fund har vist, at der i egnene ved Den Gule Flod omkring ca. 1600 til ca. 1050 f.v.t. udvikledes et organiseret socialt samfund, der blev regeret af fyrster, krigsherrer og ypperstepræster. Det var her, at den kinesiske civilisation for alvor begyndte at udvikle sig og efterhånden fik en enorm indflydelse på hele Østens kultur. Der har i denne periode været en begyndende bydannelse, hvor der anvendtes avanceret bronzeteknologi og fremstilledes hårdtbrændt keramik (proto-porcelæn) og silke. Desuden kan man af skrifttegn på orakelben (okseskulderblade og skildpaddeskjold) og rituelle bronzekar fastslå, at der har været tale om forfædredyrkelse.

Det var også i egnene omkring Den Gule Flod, at de tidligste dynastier og byer opstod og de første kejsere havde deres hof. Skriftlige kilder og arkæologiske fund viser, at i næsten 3000 år, fra 1700 f.v.t. og frem til 1279 e.v.t , lå de forskellige dynastiers hovedstæder i egnene omkring Den Gule Flod. Haojing og Changan (Xi'an) i Shaanxi-provinsen og Anyang, Luoyang og Kaifeng i Henan-provinsen er nogle af de forhistoriske byer, arkæologerne har udforsket.

Den 5464 kilometer lange flod – Kinas næstlængste – bugter sig vej fra 4500 meters højde på den tibetanske højslette i Qinghai-provinsen gennem ni provinser, før den løber ud i Bohaibugten. Arkæologiske fund viser, at der boede mennesker langs floden så tidligt som for 8000 år siden, hvorfor området omkring floden har fået tilnavnet kinesisk civilisations vugge.

Lig og død ved floden

Kinas floder og kanaler har altid været vigtige i Kinas historie. Det, som binder det store rige sammen, er de to store flodsystemer Yangtze og Den Gule Flod. De er pulsårerne i Kinas liv. De har i årtusinder spillet en central rolle for Kinas bosættelsesmønster og samfundsudvikling. Floderne og deres netværk af bifloder spiller en afgørende rolle som transportveje og for vandforsyning, der sørger for, at jorden bliver frugtbar, og at floderne bruges til overrisling af marker, til fiskeri og meget andet.

Men Kinas floder har også forårsaget store naturkatastrofer. Gang på gang har floderne oversvømmet beboede områder og dyrket jord. Den Gule Flod har givet liv, men har også skabt frygt og sorg, hvad der har gi-

vet floden tilnavnene „Kinas moder" og „Kinas sorg". Den Gule Flod har medført mange lidelser, i de sidste 3500 år er den gået over sine bredder mere end 1500 gange. Den har kostet mange millioner af menneskeliv og drevet endnu flere på flugt.

I 1887 oversvømmede floden store dele af den nordkinesiske slette, hvad der kostede mellem 900.000 og to mio. mennesker livet. I 1931 gik den Gule Flod igen over sine bredder og forårsagede en af de største katastrofer nogen sinde. Et areal på 88,000 kvadratkilometer (dobbelt så stort som Danmark) blev oversvømmet. Mellem 1 mio. og 3,7 mio. omkom, og over 80 mio. blev hjemløse. I 1938 gennembrød Chiang Kai-sheks soldater digerne for at standse de fremrykkende japanske styrker med det resultat, at mellem 500.000 og 900.000 kinesere døde.

I historisk tid har Den Gule Flod ændret leje mindst fem gange, og den har ofte gennembrudt digerne. I 1194 overtog Den Gule Flod Huai-flodens udløb i Det Gule Hav. Her blev den i 700 år og spærrede Huai med sit aflejrede løss. I 1855 ændrede floden løb igen, og i 1897 fandt den sit nuværende leje, hvor den udmunder i Shandong-provinsen.

Kejser Yu og flodkontrollen

Kampen om kontrollen med flodernes vandregulering har stået på i årtusinder, og sagnet fortæller om Xia-dynastiets legendariske grundlægger, Den Store Yu (Da Yu) 2205–1767 f.v.t., at han var fader til Kinas flodkontrol. Sagnet fortæller, at efter en periode med voldsom regn gik Den Gule Flod over sine bredder, og under ledelse af Den Store Yu gik alle mand ud og gravede kanaler og lavede diger. I tretten år, og uden en eneste gang at besøge sin familie, berettes det, ledede kejser Yu arbejdet med at uddybe floden, lave diger og bygge afledningskanaler til det overskydende vand. Dette arbejde siges at have sikret området mod oversvømmelser i mange hundrede år. Gennem hans efterfølgere har kineserne været blandt verdens første og førende til at udvikle og kontrollere vandregulerings-teknologien.

Den Gule Flod har fået sit navn fra det gul-grå jord (løss), den samler op

Der er ikke vand nok til at holde liv i Den Gule Flod året rundt. Vandet kommer fra smeltende gletsjere på det tibetanske højland i Qinghai-provinsen, men gletstjerne smelter hurtigere på grund af den globale opvarmning, konstaterer miljøorganisationen Greenpeace. Desuden fører vandet enorme mængde aflejringer af mudder med sig, og det hæmmer vandstrømningen, så en stor del af året er floden helt udtørret mange steder. (Foto: © Greenpeace/John Novis).

på sin vej. Huang He betyder simpelthen „gul flod", og floden er gul af det løss, den medfører. Når løss-aflejringerne sætter sig på flodens bund og sider, hæves flodbunden, og der må bygges diger langs floden for at hindre oversvømmelser.

De mest almindelige årsager til oversvømmelser er kraftig regn eller smeltende sne, der får floder til at gå over deres bredder, eller at diger og dæmninger bryder sammen. Grunden til mange af Den Gule Flods katastrofale oversvømmelser er, at floden, efterhånden som digerne bliver højere, flyder tre til seks meter over det omgivende terræn. Det betyder, at hvis der går hul på digerne, vil et enormt område, mange gange Danmarks størrelse, blive oversvømmet.

Fra højland til Bohaibugten

Den Gule Flod er med sine 5464 km en af verdens længste, kun overgået af Nilen, Amazonfloden og Yangtze. Floden kan opdeles i tre sektioner: Det øvre forløb, hvor floden har sit har sit udspring på det tibetanske højland i Qinghai-provinsen, det mellemste forløb, hvor floden danner grænsen mellem de to provinser Shaanxi og Shanxi, og det nedre forløb, hvor floden løber gennem provinserne Henan, Hebei og Shandong og slutter sit forløb i Bohai-bugten.

Fra bjergene ved Den Gule Flods udspring i 4500 meters højde på det tibetanske højland i provinsen Qinghai (hvor også andre af Asiens store floder har deres udspring) flyder gletsjere og smeltet sne hen over højsletten og samler sig i en større kilde.

Kilden flyder mod øst, krydser et barsk og øde område og bliver til en lille flod, der vokser sig større, mens den vrider og snor sig gennem højslettens snævre klippefyldte dale. Vandstanden i floden er lav, og vandet er hurtigtflydende. Floden har et gennemsnitligt fald på 1,9 meter per kilometer og udvider sig, efterhånden som bifloder støder til. Omkring 1170 km fra udspringet forlader floden det tibetanske højland og strømmer videre mod nordøst ud på højlandet i 600–1500 meters højde ved hovedstaden Lanzhou i provinsen Gansu. Herfra fortsætter floden mod nord gennem Gansu og ind i Ninxia-provinsen, hvor den passerer Den Store Mur og fortsætter ind i Indre

Nomaderne og andre, der holder til ved Den Gule Flod, har en hård tilværelse. Klimaet er barsk, og de er helt afhængige af vand fra floden, både til drikkevand og til dyrkning af jorden. Luo Wa og hans kone, der bor på det tibetanske højland, var for tyve år siden et velstående par med 100 yakokser. I dag har de mistet alt. Græsset fosvandt, okserne døde en efter en. De to og deresd barn må nu leve af madrationer fra regeringen. (Foto: © Greenpeace/John Novis).

dre Mongoli, hvor den i en stor bue omkredser Ordos-ørkenen og løber tilbage sydpå.

I den mellemste sektion fortsætter floden fra Baotou i Indre Mongoli videre sydpå, hvor den igen passerer Den Store Mur og danner grænsen mellem Shanxi og Shaanxi. Det er i det mellemste forløb, at at floden får sin gule farve fra sandklitterne og dde store mængder løss (en jordtype bestående af fint ler, som bliver blæst ind af vinden fra Gobi-ørkenen i nordvest. Løss-laget kan være fra ca. 50 til ca. 60 meter tykt, nogle steder op tkil 155 meter. I løss-områderne har floden skåret dybe slugter, hvor den fører enorme mængder af løss med sig og aflejrer det længere nede ad flodens forløb og helt ud i Det Gule Hav.

Efter næsten 2900 km i det mellemste forløbdrejer floden skarpt mod øst og skærer sig ind i kløfter på sin vej gennem det bakkede terræn.

I det nedre forløb på den nordkinesiske slette, der ligger næsten på højde med havet, løber Den Gule Glod langsommere og fører enorme mængder af løss eller mudder med sig fra løss-plateauet og efterlader vældige mængder af aflejringer. Floden løber gennem Henan- og Shandong-provinserne for at afslutte sit forløb i Bohai-bugten.

Frugtbar jord

Om vinteren, i den tørre sæson, fylder Den Gule Flod ofte kun en lille del af det brede flodleje, hvorimod den om sommeren kan svulme op til mere end hundrede gange sin vinterstørrelse på grund af regnen i den nordlige del af Kina, der falder pludseligt og vomdsomt.

Den store mængde løss, der er blevet aflejret i områderne langs Den Gule Flod, har bevirket, at jorden er meget frugtbar. Den Nordkinesiske Slette regnes for et af Kinas vigtigste landbrugsområder. For millioner af år siden var Den Nordkinesiske Slette dækket af hav. Den er blevet dannet af de løss-aflejringer, som Den Gule Flod har ført med sig, og sletten vokser stadig. Alene mellem 1949 og 1951 er kysten ved flodens udmunding vokset ti kilometer ud i havet.

Den globale opvarmning

Ifølge miljøorganisationen Greenpeace har den tibetanske højslette inden for de sidste 30 år mistet 17 pct. af sine gletsjere, og isens smeltehastighed er nu ti gange hurtigere, end den har været i de foregående 300 år. Den Gule flod er truet på flere områder. Den globale opvarmning har betydet, at temperaturen er steget med næsten én grad, hvorved gletsjerne bliver mindre år efter år, bjergsøer skrumper ind, permafrosten tør. Det betyder, at vandforsyningen til Den Gule Flod tørrer ud, og at floden nu ikke længere kan nå havet i visse perioder. Den løb tør for første gang i 1972, og siden 1985 har den næsten hvert år ikke været i stand til at nå havet en del af året.

Mindre vand – mindre korn

Som Kina forsøger at fremskynde den økonomiske udvikling i den øvre ende af Den Gule Flods bækken, får nye industrier dér fortrinsret til vand. Og eftersom mere vand bruges opstrøms, er der mindre til bønderne længere nede. Bønderne i Shandong har traditionelt fået halvdelen af deres overrislingsvand fra Den Gule Flod og halvdelen fra brønde. Nu mister de vand fra begge kilder. Tabet af overrislingsvand i en provins, der producerer en femtedel af Kinas majs og en syvendedel af dets hvede, er en væsentlig del af forklaringen på, at Kinas kornproduktion er faldende. Som leverandør af korn er Shandong vigtigere for Kina end Iowa og Kansas tilsammen er for USA.

Det siges, at Xia-dynastiets legendariske grundlægger, den før omtalte „Store Yu", der levede for 400 år siden, har sagt, at „den, som kontrollerer Den Gule Flod, kontrollerer Kina".

Det udsagn er nok ikke helt forkert.

Ordforklaring

En flod kan måles på tre måder:

Vandføring: Den mængde vand, floden sender ud i havet per sekund, måles i m^3/sek., altid ved flodens udløb.

Længde: Længden målt i kilometer fra flodens udspring til udmundingen i havet.

Afvandingsområde: Arealet af det område, floden modtager sit vand fra, målt i km^2

Jordpartikler: opdelt efter kornstørrelsen: Grovsand 0,2-2 mm, finsand 0,02-0,2 mm, silt 0,002-0,02 mm, ler 0,0002-0,002 mm.

Erosion: Flodvandet river en masse jordpartikler med sig, når det kommer brusende.

Løss: En frugtbar jordtype bestående af ler og silt.

Løssaflejringer: Vindbårne aflejringer af gulligt, støvagtigt sandblandet ler.

Sediment: Løss ført med floden og aflejret på bund og sider.

Fakta om Den Gule Flod

- Kinas næst længste flod (efter Yangtze)
- Udspring: Bayankal-bjergene, Qinghai-provinsen, 4500 m.o.h.
- Udmunding: Bohai-bugten
- Løber gennem ni provinser
- Længde: 5464 km
- Antal bifloder: ca. 40
- Flodbækken areal: 752.443 km^2 (som Storbritannien og Spanien tilsammen)
- Rummer 40 pct. af alt Nordkinas vand.
- Silt mængde: Der flyttes 1,6 mia. tons løss med vandmasserne hvert år. Halvdelen ledes ud i havet, resten aflejres.
- Antal dæmninger: 12 med vandkraftværker
- Antal pumpestationer: 29.200, der pumper 4,8 mia. vand fra floden.

DEN STORE OVERSVØMMELSE

(Fra „Russiske og kinesiske eventyr – Alverdens eventyr". Flensteds forlag, Odense)

Der var engang en enke, der havde et barn. Barnet havde et godt hjerte, og alle folk holdt af det. En dag sagde barnet til sin mor: „Alle andre børn har en bedstemor, kun jeg har ingen. Det er jeg meget ked af".

„Vi vil finde en bedstemor til dig", sagde moren.

Nu kom der en gammel tiggerske til huset. Hun var meget fattig og svag. Da barnet så hende, sagde han til hende: „Du skal være min bedstemor". Og den Lille gik til sin moder og sagde til hende: „Der er en tiggerske herude, hende vil jeg have til bedstemoder". Det gik moren ind på og sagde, at den gamle skulle komme ind i huset. Men konen var meget snavset og fuld af utøj. Så sagde drengen til sin mor: „Kom, vi vil vaske bedstemor". Så vaskede de konen. Men hun havde så mange lus. De fangede dem alle sammen og puttede dem i en krukke. Krukken blev helt fuld.

Da sagde bedstemoren: „Kast den ikke væk, grav den ned i haven. Og I skal først grave den op igen, når den store oversvømmelse kommer".

„Hvornår kommer da den store oversvømmelse?" spurgte drengen.

„Når øjnene på de to stenløver foran fængslet bliver røde, så kommer den store oversvømmelse", sagde bedstemoren.

Så løb drengen hen til løverne, men øjnene var endnu ikke røde.

Bedstemor sagde også til ham: „Lav et lille skib af træ og put det i en lille æske". Det gjorde drengen.

Hver dag løb han nu hen til fængslet og så på løverne. Folk på gaden undrede sig derover.

En dag, da han kom forbi ved hønseslagteren, spurgte slagteren ham, hvorfor han altid løb hen til løverne. Da sagde drengen: „Når løvernes øjne bliver røde, så kommer den store oversvømmelse". Men slagteren lo ad ham. Næste morgen ganske tidligt tog han noget hønseblod og smurte på stenløvernes øjne. Da drengen så, at løverne havde røde øjne, løb han hurtigt hjem og sagde det til sin mor og sin bedstemor.

Da sagde bedstemoren: „Grav nu rask krukken op og tag det lille skib op af æsken".

Da de gravede krukken ud, var den fuld af ægte perler, og skibet blev større og større lige som et rigtigt skib. Bedstemoren sagde: „Tag krukken med jer og gå om bord i skibet. Når nu den store oversvømmelse kommer, så må I godt redde alle de dyr, der kommer flydende med strømmen, men menneskene, sorthovederne, skal I ikke redde". De steg om bord, og bedstemoren var lige med et forsvundet.

Nu begyndte det at regne, og regnen strømmede stærkere og stærkere fra himlen. Til sidst var det ikke mere enkelte dråber, men det var en hel vandstrøm, der oversvømmede alt. Der kom en hund drivende forbi – den reddede de op på skibet. Lidt efter kom et musepar med deres unger, de peb højt af angst – dem reddede de også. Vandet var allerede steget helt op til husenes tag. På et tag sad der en kat, den skød ryg og mjavede ynkeligt – den tog de også op på skibet.

Men vandet steg endnu højere, helt op til træernes toppe. I et træ sad der en ravn, den baskede med vingerne og skreg. Også den tog de sig af. Til sidst kom der en bisværm. De små dyr var blevet helt våde og kunne dårligt nok flyve mere. Så lod de også bierne komme op til sig.

Endelig kom der en sorthåret mand drivende med strømmen. Drengen sagde: „Mor, ham vil vi også redde".

Moderen ville ikke. „Bedstemor sagde jo, at vi ikke måtte redde sorthoveder".

Drengen sagde: „Vi vil alligevel redde manden. Jeg har ondt af ham og kan ikke se på, hvordan han driver af sted i vandet". Så reddede de da også manden.

Lidt efter lidt sank vandet igen. De steg fra borde og tog afsked med manden og dyrene. Så blev skibet lille igen, og de pakkede det i æsken. Men manden ville gerne have fat i deres perler. Han gik hen til dommeren og anklagede drengen og hans mor. Derfor blev begge kastet i fængsel.

Da kom musene og gravede et hul i muren. Hen til hullet kom hunden med kød til dem, og katten kom med brød, så de ikke led sult i fængslet. Men ravnen fløj sin vej og kom tilbage med et brev til dommeren. Brevet var skrevet af en gud, og der stod i det: „Jeg vandrede om blandt menneskene som tiggerske. Drengen og hans moder tog sig af mig. Drengen har behandlet mig som sin bedstemor og væmmedes ikke ved at vaske snavset af mig. Derfor har jeg reddet dem fra den store oversvømmelse, som jeg lod ødelægge den syndige by, de levede i. Du må give dem fri, høje dommer, ellers vil jeg lade ulykken ramme dig".

Dommeren lod dem komme for sig og spurgte, hvad de havde gjort, og hvordan de var kommet derhen under oversvømmelsen. De fortalte ham nu alt, og det faldt sammen med, hvad der stod i gudens brev. Da straffede han manden, der havde anklaget dem, og gav dem begge to fri.

Da drengen blev stor, kom han til en by. I byen var der mange mennesker, og man sagde, at prinsessen ville gifte sig. Men for at få den rette mand, havde hun tilsløret sig og sat sig i en bærestol. Den lod hun bære hen på torvet tillige med mange andre bærestole. I alle bærestolene sad tilslørede kvinder, og prinsessen sad midt imellem. Den, der kunne finde den rigtige bærestol, ville få prinsessen til kone. Da gik han også derhen, og da han kom ud på pladsen, så han, hvorledes bierne, han havde reddet fra den store oversvømmelse, alle sammen sværmede rundt om en af bærestolene. Han trådte hen til den og rigtigt, i den sad prinsessen.

Nu blev der fejret bryllup, og de levede lykkeligt til deres dages ende.

Kinabladet nr. 32 Vinter 2006

JEG BLIVER VED MED AT SKRIVE

EN DANSK KINESERS VEJ TIL LITTERÆR DEBUT

PROVOKATION

det kan godt være
at du taler flydende dansk
men du kommer aldrig til
at skrive så godt som en indfødt dansker
erklærede hun urokkeligt
jeg kan arbejde på det
svarede jeg tørt

jeg har levet med denne provokation siden
men ingen har hidtil fået mig til at opgive
jeg bliver ved med at skrive
jeg er stædig

AFSPEJLING

billeder i digte
digte i billeder

Lan Wang Valeur – en dansk kineser med digte på dansk, illustreret af hende selv med kalligrafi og tuschmalerier. (Foto: Flemming Poulsen).

Lan brød
Jeg har skrevet digte, siden jeg var 14 år, siger den 35-årige Lan Wang Valeur.

Hun skrev dem på dit modersmål, kinesisk. Da hun begyndte at lære engelsk i skolen i Shanghai, skrev hun også digte på engelsk. Hun var 20 år, da hun i 1992 kom til Danmark på grund af ægteskab med en dansker. Hun lærte dansk og begyndte at skrive digte på dansk. Hun studerede japansk i København og skrev også digte på japansk.

Om alt går som hun håber, udkommer en bog med et halvt hundrede af hendes digte på dansk i foråret 2007.

Bogen har hun selv illustreret med tuschmalerier og kalligraferede kinesiske skrifttegn.
Lan Wang Valeur kunne nogle få ord på dansk (Jeg elsker dig … jeg kan godt li' dig …), da hun og hendes mand slog sig ned i Danmark. Hun begyndte straks på sprogskole – 3-4 timer om dagen mandag-fredag. Hun har altid været interesseret i sprog og har nemt ved at sætte sig ind i et nyt sprog, så hun læste meget på egen hånd. Efter et halvt år kunne hun, med en ordbog ved hånden, læse en artikel i Information om Det Europæiske Fællesskab og kommissionsformand Jacques Delors. Hun fik en dansk omgangskreds, var tolk for Røde Kors, havde en privatlærer samt et par sprogkyndige venner, som var med til at gøre hende fortrolig med dansk, også hvad udtalen angår.

I 1998 var hun nået så langt, at hun fik behov for at skrive digte på dansk. Digte på kinesisk, engelsk og japansk var en leg, nu ville hun prøve, om det også var en leg at bruge dansk.

Og det var det.

"Lige som på kinesisk og engelsk og japansk dukker digtene på dansk frem spontant inde i hovedet. De klunter rundt og så skal de ud, skrives ned, og bagefter kan jeg arbejde med sproget, slå op i retningskrivningsordbogen osv. Det bliver jeg nødt til. En vis usikkerhed vil jeg altid have, fordi dansk ikke er mit modersmål. Men ord og vendinger er mine egne. Jegf har en ingen sprogkonsulent. Men jeg har en forsøgskanin, min mand Torsten. Jeg lader Torsten læse digtene, han kommer med kommentarer, foreslår måske et lidt andet ord, det overvejer jeg, finder måske et andet, for at læseren bedre kan forstå meningen. Men det er mig, der bestemmer"!

Det er nødvendigt at skrive digtene ned, så snart de dukker frem i hovedet, ellers mister de deres autencitet. Derfor har hun altid en notesblok ved hånden, også ved sengen, så hun kan skrive ned, så snart et nyt digt melder dig.

To ugers sommerferie med mand og barn ved Vesterhavet skulle være ren ferie, tur til stranden, rundt til butikker for at købe økologiske grøntsager og fisk osv. Ikke noget med at skrive digte.

"Men jeg kunne såmænd ikke lade være. På tre-fire dage skrev jeg ti digte. Det var, som om hverdagslivet lå i min underbevidsthed, digtene kom uventet. Det sker også, selvom jeg har meget travlt og har mange projekter i gang –
jeg kan bare mærke, at digtene skal ud".

De skal skrives ned med det samme, ellers bliver de bare lavet om, og så er de ikke ægte.

"Digtene er en del af mig, på samme måde vores søn er en del af mig. De er mine tanker og følelser".

Lan Wang Valeur havde i nogle år sin gang på Københavns Universitets østasiatiske afdeling, dels som lærer i kinesisk, dels for at studere kinesisk. Fra den tid har hun en trist oplevelse, som har givet stødet til digtet Provokation.

Nogle af hendes akademiske kolleger sagde til hende, at selv om hun talte flydende dansk, ville hun aldrig kunne lære at skrive dansk så godt som en indfødt dansker. Denne negative karakteristik af hendes skriftlige dansk ramte hende hårdt.

"Det var meget, meget hårdt, ubeskriveligt hårdt. Jeg syntes ikke, jeg havde fortjent at få sådan en lussing, for jeg havde jo arbejdet meget ihærdigt for at lære dansk sprog og lære det danske samfund at kende. Jeg har læst dansk i alle de år, jeg har været her, jeg har simpelthen arbejdet og

arbejdet med sproget. Det er ikke fordi jeg ønskede et skuldeklap, jeg ville blot gerne vide, hvordan jeg kommer videre".

"Når man møder en sådan negativ bedømmelse, kan man miste selvtilliden, hvis man er svag, men jeg lod mig ikke skræmme væk, som det er sket med mange studerende, der har en kinesisk baggrund. De er simpelthen flygtet væk fra deres kinesiske studier, når de er blevet udsat for denne …. jeg bruger ikke ordet racisme, det er for stærkt, men denne yderst problematiske holdning. Den kan påvirke kommende generationer af kinesere, der kommer til Danmark og gerne vil have papir på, at de har studeret kinesisk sprog. Jeg tænker også mere bredt på integration. Nogle danskere vil ikke anerkende, vi er dygtige nok. Den udtalelse om, at jeg aldrig kan lære at skrive dansk som en indfødt, sidder dybt i mig, selv om oplevelsen fandt sted for seks år siden, i år 2000".

Digtet Provokation blev ikke skrevet som en hævn, men fordi Lan Wang Valeur havde et budskab til alle, der er i samme situation som hun var i 2000: Tro på jer selv, tro på, at I kan arbejde med sproget. Bliv ved, I skal ikke lade nogen tage tilliden fra jer.

"Universitetsstuderende er meget sårbare, det er unge mennesker, der kommer fra gymnasiet, eller kinesere, der er kommet hertil som børn, de er meget sårbare. Hvis man ikke vil give dem et skulderklap, så sig til dem, at de skal arbejde videre med sproget. De skal ikke sige: du har en kinesisk baggrund, du kommer aldrig til at lære det rigtigt".

Som lærer i kinesisk på Københavns Universitet har Lan Wang Valeur brugt sine danske digte i undervisningen. Hun har skrevet digtene på tavlen som den aperitif til de studerende.

"Når de læste digtene, klappede de! De har valgt at studere et svært sprog, kinesisk, det har jeg stor respekt for, på samme måde er dansk et svært sprog for en kineser. Så jeg kunne sige til dem, at lige som jeg har lært at skrive danske digte, kan I måske også lære at skrive digte på kinesisk".

Digtet Ensomhed fremhæver Lan Wang Valeur som en af grundene til, at hun gerne vil have digtene udgivet i bogform.

"En sådan bog kunne være til gavn for min familie, for venner i Kina og i Danmark. Den er også henvendt til mine medmennesker, de kan forfstå mig, hvis de kan dele mine følelser. Hvis de er ensomme, føler de sig ikke alene, for vi er jo alle afhængige af hinanden. Det der med kunsten for kunstens skyld, at jeg bare er mig selv og ligeglad med andre – det holder ikke".

Illustrationerne til digtene, tuschmalerier og kalligraferede skrifttegn, har deres egen historie. Den går helt tilbage til digteren Wang Wei,

ENSOMHED

ensomhed er skygge
omfavnes af styrke
jeg er ikke længere ensom
for jeg har valgt at være ensom

ensomhed er ikke bange for det indre mørke
ensomhed begraver overflødighed
ensomhed tilbyder tid og rum til refleksioner
ensomhed kræver ikke social intelligens
ensomhed fører en tavs monolog
ensomhed er en åbenbaring

ensomhed er min hjerteven
jeg er en egocentrisk kat
mjav

LETHED

jeg tager min kinesiske bambushat på
forvandlet til en vægtløs ballerina
aldrig har jeg drømt om
at tilværelsen kan løftes af
sådan en lethed
forståeligt uforståeligt
jeg er forelsket

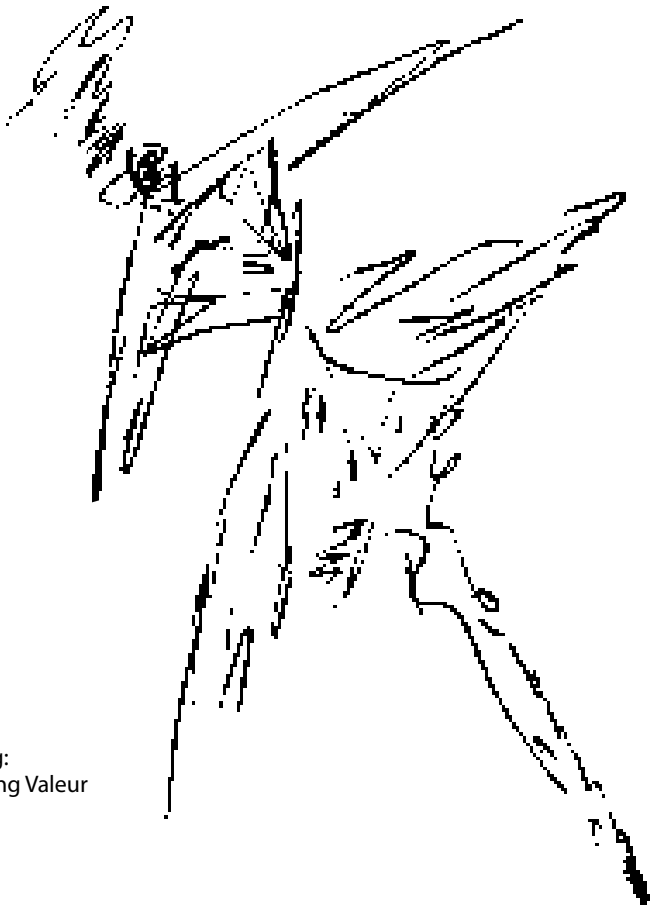

Tegning:
Lan Wang Valeur

DEN KINESISKE KULTURUDFORDRING

DANSKE ERHVERVSFOLKS KINESISKE ERFARINGER

Udenlandske virksomheder, der handler på Kina eller ligefrem slår sig ned der, har ikke blot de markeds- og handelsmæssige vilkår at tage hensyn til. De store kulturelle forskelle mellem Kina og den vestlige verden kan byde på udfordringer, som ikke uden videre kan overvindes.

Af Henriette Balslev Christensen
Cand.ling.merc., Kommunikation og Formidling

Det kinesiske ministerium for udenrigshandel har til huse i denne kæmpebygning i det centrale Beijing. Udenlandske firmaer stifter ofte bekendtskab med de mange kontorer, når de handler med Kina. (Foto: Flemming Poulsen).

Med store økonomiske muligheder er Kina et varmt emne for danske virksomheder i disse år. Mange danske virksomheder er allerede rejst den lange vej for at få del i det „nye" lukrative marked, og flere er på vej. Men med de økonomiske muligheder følger udfordringer ved at etablere sig i et land, hvor kulturen ikke altid er til at gennemskue. Denne artikel tegner et billede af mulige kulturelle udfordringer for den danske virksomhed, der rejser til Kina. Artiklen bygger på interviews i Kina med kinesiske medarbejdere på danske virksomheder og danskere bosat i Kina.

Behov for kendskab til Kinas „mystiske" kultur

Motivationen for at beskæftige sig med Kina, det være sig som forretningsmand eller -kvinde, virksomhed eller som kulturforsker, ligger lige for. Det er det land i verden med den hurtigst voksende økonomi og samtidig det højeste befolkningstal. Landet har gennem de seneste 15 til 20 år gennemgået store forvandlinger. Kinas økonomi er vokset med ca. 9% årligt de sidste to årtier, der bor 1,3 mia. mennesker, og for en stor del af denne befolkning har den økonomiske udvikling forbedret levevilkårene og gjort købekraften større. Samtidig har Kina åbnet sine døre for verdenssamfundet efter årtiers isolation.

Det betyder, at Kina i dag rummer et markedspotentiale, der for mange danske virksomheder er og fremover vil være attraktivt. Det er spået, at Kina i løbet af 10 til 15 år vil overgå EU i økonomisk styrke. Men at etablere sig i Kina kræver forberedelse samt indsigt i den kinesiske kultur, der til tider kan synes uigennemskuelig – ja nærmest mystisk set med danske øjne. Uden denne indsigt risikerer danske virksomhedsrepræsentanter at vade hen over kulturforskelle og efterlade en malstrøm af brudte relationer, utilfredse medarbejdere og tabte ordrer. Forståelse for, hvilke kulturforskelle, der gør sig gældende mellem danskere og kinesere, kan således optimere chancerne for succes på det kinesiske marked.

Respekt for hierarki, autoritetstro, selvstændigt initiativ, tilgang til forhandlinger samt tidsopfattelse er nogle af de kulturelt følsomme områder, hvor kineserens og danskerens forståelse divergerer. Artiklen her vil vise, hvorledes disse kulturelle felter kan skabe udfordringer for det dansk-kinesiske samarbejde.

Manglende initiativ

„I Kina må man ikke stikke næsen for langt frem. Man skal hellere være en del af den grå masse og være anonym. Det betyder, at ingen går foran og tager initiativ. Det kan godt være ret frustrerende at arbejde med". Således udtrykker en dansk chef sig om kinesernes manglende arbejdsmæssige initiativ. I Kina er der som regel en forventning om, at alle beslutninger og initiativer skal komme fra chefen, og medarbejderne gør hvad de får besked på.

En dansk chef, Anders, skulle til et vigtigt forretningsmøde i Los Angeles. Han bad sin kinesiske sekretær om at bestille en flybillet med United Airlines. Det skulle sekretæren nok tage sig af. Dagen inden afrejse spørger Anders efter sin billet, og sekretæren svarer: „der er ingen billet". Anders spørger undrende „hvorfor ikke?", hvortil sekretæren svarer „United Airlines flyver ikke fra Beijing til Los Angeles". Sekretæren havde altså ikke taget initiativ til at bestille en billet med et andet flyselskab, og Anders stod uden billet dagen inden forretningsmødet. Det lå ikke inden for hendes ansvarsområde at træffe beslutning om, hvilket flyselskab chefen skulle rejse med. Hendes adfærd kan for danskeren virke helt initiativforladt, ja nærmest fornuftsstridig.

Hierarki og høj autoritetstro

I Kina tænker medarbejderne meget vertikalt i hierarkiske strukturer, og det kan i et vist omfang være handlingslammende. Medarbejderne er bange for at tage egne beslutninger, tage ansvar og vise initiativ med mindre det er godkendt fra oven. I kinesiske virksomheder er der nogle klare rapporteringsstrukturer, og der er mange konventioner om, hvad medarbejdere må og ikke må i forhold til,

hvor de sidder placeret i virksomheden. Hierarki, høj autoritetstro og respekt for ældre har dybe rødder i den kinesiske kultur og kan spores 2000 år tilbage til Konfutse, filosof og grundlæggeren af den kinesiske tankegang som kaldes konfutsianismen.

Det konfutsianske samfund er karakteriseret ved en autoritær social lagdeling, hvor forholdet mellem fader og søn er grundstenen. Fader–søn forholdet symboliserer ligeledes andre forhold som fx lærer–elev, fyrste–undersåt eller i et mere moderne Kina chef–medarbejderforholdet.

En kinesisk kvinde, som er opvokset i Kina, forklarer det således: „I Kina er det sådan, at når far siger noget, skal sønnen eller datteren bare lytte og adlyde. Selvom du er 25 eller 30 år, kan du ikke bare sige „nu gider jeg ikke at lytte mere" og smække med døren. Det hele handler om hierarki og om, hvem der har den vigtigste rolle i gruppen. Det påvirker folk utrolig meget".

Denne tankegang er i høj grad blevet understøttet af de sidste 50 år med kommunistisk styre. Selv om Mao gjorde op med de gamle konfutsianske værdier og opfordrede befolkningen til at bryde med årtusinders familietraditioner, forstærkede kommunismen frygten for at tage initiativ ved den centrale ovenfra–og–ned styring af samfundet. I de store kinesiske statsejede virksomheder er ansvar et flydende begreb, og beslutninger skal ofte igennem adskillige hierarkiske led, før de endeligt bliver truffet. Selv mindre beslutninger skal helt op at vende på højeste niveau. På en kinesisk fabrik skulle beslutningen om at tilkalde en reparatør for at lave en maskine, der var gået i stykker, igennem hele otte led.

Anders, vores danske chef fra tidligere, fortalte også, at hans kinesiske medarbejdere tildelte ham en status, som I hans øjne var helt forkert og kilde til stor irritation. Hver gang Anders nærmede sig, rejste medarbejderne sig, og de insisterede på at kalde ham „Boss" i stedet for at kalde ham ved navn. Han var på et tidspunkt også ved at miste en nøglemedarbejder, som var utilfreds med sit arbejde, men som ikke turde fortælle det til Anders.

I modsætning til kinesisk hierarki og autoritetstro, hersker der i mange danske virksomheder en antiautoritær holdning, som udmønter sig i flade virksomhedsstrukturer og en tro på, at den individuelle medarbejder har evne til selv at træffe beslutninger. Ofte er kritisk input til ledelsen højt værdsat. Medarbejdere forventes at være kreative, tage selvstændige initiativer og træffe egne beslutninger og engang imellem endda modsige chefen. Noget der i Kina kan være fyringsgrund. Derfor kan der opstå en stor kulturel udfordring for danskere, når de kommer til Kina, fordi deres værdier og forståelse af ledelse ikke stemmer overens med kinesiske dyder om at adlyde og følge ordrer. Som udgangspunkt kan det således være en god idé at revurdere ledelsesstilen „frihed under ansvar" og ikke umiddelbart forsøge at uddelegere for meget ansvar til kinesiske medarbejdere, men snarere lade det være en gradvis proces, hvor medarbejderen lidt efter lidt får mere ansvar og dermed selvtillid til at tage selvstændige initiativer.

Forhandlinger – et følsomt kulturmøde

Ligesom der kan opstå kulturelle sammenstød mellem chef og medarbejdere og kollegaer internt i virksomheder, er kinesiske forhandlinger med eksterne kunder eller samarbejdspartnere en situation, der kan danne grobund for misforståelser.

Henrik, en dansker i Kina fortæller: „Der er slet ingen logik i forhandlingerne her. Medmindre logikken er at forvirre os udlændige, og det tror jeg faktisk nogle gange den er".

Henrik har indtil flere gange været med i forhandlinger med kinesere, og han betegner dem nærmest som groteske og meget udmattende. For nogle år tilbage skulle hans virksomhed sælge varer for over 100 mio. kr. til en kinesisk kunde. Forhandlingerne skulle efter kundens ønske foregå i en lille kinesisk flække langt ude på landet. Henrik og hans to kinesiske kollegaer blev indlogeret på et hotel sammen med kunden og den nærmeste danske konkurrent, som også skulle deltage i forhandlingerne. På forhandlingens første dag blev Henrik præsenteret for en kontrakt nedfældet på et enkelt stykke papir, og kunden bad ham om at skrive under. Da Henrik høfligt nægtede at gå ind på en så unuanceret aftale, fik han at vide, at ordren i så fald ville gå til konkurrenten. Konkurrenten sagde dog også nej til aftalen, og så kunne den tre uger lange udmattelseskrig gå i gang.

Efter ca. ti dages ventetid blev Henrik hentet ind til et nyt møde og blev præsenteret for endnu en kontrakt – denne gang udvidet til 25 sider. Henrik fik at vide, at konkurrenten allerede havde skrevet under. Samtidig et

Store og små firmaer fra det meste af verden slår sig ned i Kina for at få andel i det store marked. Mange klarer sig fint, men nogle har besvær med at finde sig til rette med kinesernes syn på, hvordan man skal omgås hinanden.

andet sted på hotellet blev Henriks konkurrent hentet ind til et møde og fik at vide, at Henrik allerede havde accepteret betingelserne. „Jeg tænkte bare okay, hvis vores konkurrent er dum nok til at gå ind på den kontrakt, så må det være hans egen hovedpine, men vi var ikke interesserede", udtaler Henrik.

Henrik blev træt af spillet og aftalte med sin konkurrent, at de lige skulle mødes og diskutere, om det nu også kunne passe, at de kontraktmæssige forhold skulle være så håbløse. Uden at diskutere pris eller tilbud blev de enige om, hvad de ville acceptere kontraktmæssigt. Efter samtalen gik de tilbage til hotellet og tog elevatoren for at komme op på deres respektive værelser. Elevatoren stoppede på sjette sal, hvor mødelokalerne lå. Døren gik op, og der stod kunden og kiggede på begge danskere. Så var der stilhed i to dage. „Kineserne gik fuldstændig i koma over, at vi talte sammen. Det kunne de slet ikke acceptere".

Efter ca. tre ugers forhandlinger nåede Henrik og kineserne frem til en acceptabel kontrakt, og nu var tiden kommet for et afsluttende møde. Der sad Henrik og hans to kollegaer over for 15 kinesere, som meddelte, at de ville købe majoriteten af produkterne hos Henriks firma. Det strandede imidlertid på, at Henriks firma ikke kunne gå med på kundens valutakrav. Kineserne råbte og skreg, og fordelingen af købet fløj gennem lokalet og skiftede konstant over de næste to dage.

„Midt i det hele blev det Mid-Autumn Festival og vi blev inviteret til fest sammen med kunden og vores konkurrent. Vi fik serveret en flaske øl, en flaske rødvin og en flaske mao tai (kinesisk brændevin), som vi lige skulle have drukket i løbet af tyve minutter, og vi blev meget berusede på de tyve minutter. Lige pludselig sad jeg arm i arm med en kineser og sang… Det var helt grotesk", fortæller Henrik. Forhandlingerne endte med, at konkurrenten fik ordren.

I en anden situation mellem en dansk forretningsmand og en kinesisk kunde, var forhandlingerne ved at bryde sammen på grund af forskellige opfattelser af, hvad der er rimeligt i en forhandlingssituation. Danskeren valgte her at forlade forhandlingsbordet i protest.

„De (kineserne) beskyldte mig simpelthen for at lyve. Så blev jeg meget hurtigt meget, meget vred, klappede bøgerne sammen og gik. Jeg var fuldstændig ligeglad med ordren, der er bare ingen der skal beskylde os (det danske firma) for at lyve. Det er en fundamental ting for os, og det står i vores værdigrundlag, at vi er en ærlig og hæderlig virksomhed".

Efter at have taget en pause og konfereret med sine kinesiske kollegaer valgte danskeren alligevel at genoptage forhandlingerne med følgende resultat: „Da jeg kom tilbage, sprang forhandlingerne flere hundrede meter frem, pludselig kunne mange flere ting lade sig gøre". En af kollegaerne til danskeren var blevet i lokalet under optrinnet og havde overhørt den interne samtale mellem de kinesiske forhandlere. Kineserne havde spurgt hinanden, hvorfor danskeren blev så vred over at blive kaldt en løgner?

En snedig slange

Danskeren var jo ikke dum, så han måtte bevidst have forsøgt at vildlede kineserne ved at blive vred. „Senere fik jeg at vide, at jeg var den snedigste slange, som de (kineserne) til dato havde forhandlet med", fortalte danskeren. Her har de to forhandlingspartnere vidt forskellige opfattelser af at blive kaldt en løgner. For danskeren resulterede det i en oprigtig adrenalinrus af vrede, mens kineserne ligefrem betragtede det som en kompliment.

Forskellige kulturelle elementer spiller ind i ovenstående forhandlinger mellem danskerne og kineserne. I begge de nævnte situationer oplevede danskerne at være udsat for unfair play. Den ene blev spillet ud mod sin konkurrent og forsøgt tvunget ind i kontrakten på et falsk grundlag, og den anden beskyldt for at lyve. Henrik oplevede desuden frustration over, at forhandlingerne trak ud i tre uger. I Kina har tiden en anden betydning, og tingene bliver som regel gjort i et andet tempo, end vi er vant til i Danmark.

Krigsstrategens råd

For over 2500 år siden forfattede den kinesiske krigsstrateg Sun Tzu en række gode råd om enhver form for krigsførelse – „The Art of War". Disse strategiske råd kan muligvis stadig rumme nøglen til forståelsen af kinesernes til tider gådefulde strategier for forhandling. Selvom man ikke skal overvurdere betydningen af disse råd og betingelsesløst overføre Sun Tzus visdomsord til forhandlinger anno 2006, kan ovenstående forhandlingseksempler dog alligevel tolkes på baggrund af hans teknikker. Nedenfor er et par eksempler på, hvorledes Sun Tzus påbud kan kobles på forhandlingssituationerne med kinesere:

„Yi Yi Dai Lao" – Afvent roligt, at fjenden udmatter sig selv. Betydningen er at lade forhandlingsseancerne vare i det uendelige, indtil modparten er kørt træt, og så slå til med et fristende tilbud. Det er ikke ualmindeligt, at forhandlinger i Kina er en langsom proces. En dansker forklarer:

„Det er en udmattelseskrig! Fordi de er så mange, er de i stand til at trække forhandlingerne ud i det uendelige, hvor vi bliver trætte. Det tror jeg nok, er en bevidst taktik de kører".

En anden dansker fortæller:

„Sidste gang vi forhandlede kontrakt, da sad vi de sidste 36 timer uden at sove. Kineserne skiftedes til gengæld til at gå ud og tage en lur. Det er meget hårdt, for på et eller andet tidspunkt mister man overblikket".

Ofte arbejder danskere efter en stram tidsramme med deadlines og afrapportering til hovedkontoret og kan blive utålmodige, når de bliver forhindret i at nå deres resultater. For kinesere er tålmodighed en dyd.

„Xiao Li Chang Dao" – Skjul en kniv i et smil. Betydningen er at udvise venlighed og gæstfrihed, således at modparten tror, at der er opbygget tillid, og slå til, når hans para- der er nede.

Midt i de afsluttende samtaler mel-

lem Henrik og hans forhandlingspartnere skulle de fejre Mid-Autumn festen sammen og drikke sig berusede. Måske var forventningen, at Henrik ville være mindre på vagt over for diverse manøvrer, når de nu alle sammen var blevet „drikkebrødre"?

Hvor går grænserne?

Der findes ikke et endegyldigt svar på, om disse strategier bevidst har været i brug i Henriks tilfælde. Men at danskere og kinesere ofte kommer til forhandlingsbordet med vidt forskellige forventninger er der nok ingen tvivl om. Samtidig er grænserne for fair play ikke altid entydige. „Lidt småsnyd er man nødt til at tage med i Kina. En hvid løgn betragtes ikke som nogen overskridelse af regler eller normer", siger en erfaren dansker i Kina.

I Danmark fokuseres der til gengæld meget på forretningsetik. Vi kræver, at virksomheder skal være åbne og ærlige og sælge etisk korrekte produkter på en etisk korrekt måde. Vi har virksomhedskodeks, som dikterer, hvordan vi skal gebærde os. Eksemplet fra tidligere viser, hvordan den danske forretningsmand følte sig angrebet på det groveste, da han blev beskyldt for at lyve, hvilket for kineserne virkede ganske uforståeligt.

Arven af kinesiske fortællinger, såsom The Art of War, hvor den snedige ved list kan udkonkurrere fjenden, kan være med til at påvirke kineserens forhandlingstaktik. Samtidig er Danmark og Kina stadig økonomisk på meget forskellige udviklingstrin, hvilket ligeledes kan påvirke tilgangen til at lave forretninger. I Danmark har vi på grund af en meget høj velstand et større overskud til at bekymre os om bløde værdier som ærlighed, miljørigtighed og social ansvarlighed.

For mange kinesere går jagten på finansiel velstand, hvilket med danske øjne kan føre til uærlig forretningsadfærd med laveste pris for øje, som fx da Henrik blev spillet ud mod sin danske konkurrent. Men hvor går grænserne, og hvem bestemmer, hvad der er rigtig og forkert? Det er svære spørgsmål at forholde sig til som dansk virksomhed i Kina. Men vigtigt vil det være for danskere at være forberedt på, at forhandlinger i Kina ikke altid udspilles efter de samme regler som i Danmark

Et helt andet land

Der findes utvivlsomt kulturforskelle mellem danskere og kinesere. Ovenstående eksempler viser, at vi på nogle områder tænker og handler forskelligt, hvilket kan udmønte sig i kulturelle problemstillinger. Men kulturforskellene mellem Danmark og Kina skal heller ikke overdrives. Mange danske virksomheder har stor succes på det kinesiske marked, og nogle vil måske slet ikke genkende de problemstillinger, der er skitseret i denne artikel.

I Kina er der store forskelle på øst og vest, på by og land og ikke mindst på ung og gammel. Mange midaldrende og ældre mennesker i Kina er vokset op i en tid, hvor landet var totalt isoleret fra omverdenen. Omvendt er den yngre generation i større grad blevet påvirket af vestlig kultur i kraft af, at Kina i stigende grad har åbnet sine døre.

En dansker, der har etableret virksomhed i Kina, beskriver generationsforskellene således: „Hvis man sammenligner de mennesker, jeg interviewede for ti år siden (i forbindelse med rekruttering) med dem, jeg interviewer i dag, så tror man ikke, at det er det samme land. Det er lidt sørgeligt for dem, som er over 35 år, for de kan slet ikke følge med. De, der er unge i dag, har perspektiv, de ved, hvad der foregår i verden, de ved, hvad der er in, de har en helt anden international baggrund og opfattelse end dem, der er 35 år og derover. Det er en fantastisk udvikling".

Vil kulturforskellene udviskes?

Når den unge generation af kinesere om en årrække vil dominere arbejdsmarkedet, er spørgsmålet, om de kulturelle forskelle mellem Kina og Danmark da vil blive udvisket. Og vil den kulturelle arv i form af bl.a. konfutsianismen og Sun Tzus „The Art of War" træde i baggrunden i takt med, at Kinas økonomi fortsat ruller af sted?

Ovenstående citat tyder på, at Kina er inde i en rivende udvikling, hvilket også synes at være det billede der tegnes i medierne. Man kan derfor fristes til at tænke, om undersøgelser lavet for blot tre år siden stadig er gyldige i dag. Og hvad med om ti år? Men hvis vi i dagens Kina endnu kan finde elementer af årtusinder gamle traditioner og livsmønstre som fx konfutsianismen, er det nok utænkeligt, at den kinesiske kultur vil følge i sporene på den hastigt voksende økonomi.

Det vil tage mange generationer, årtier – ja måske århundreder – før kulturen vil ændre sig. Helt udvisket bliver den forhåbentlig aldrig. Den kinesiske kulturudfordring vil således formodentlig fortsætte med at være af stor betydning for de danske virksomheder, der vælger at etablere sig i Kina.

Artiklen er baseret på specialet „Mellem drager og danere". En fortælling om danske virksomheders kulturelle udfordringer i Kina, skrevet af Anne-Sofie Elling Rehfeldt og Henriette Balslev Christensen, Copenhagen Business School 2003.

Specialet bygger primært på en række kvalitative interviews foretaget i Kina i oktober 2002. 22 mennesker – ni kinesere og 13 danskere bosat i Kina – er interviewet. De ni kinesere er medarbejdere ansat i danske virksomheder i Kina, og de 13 danskere er ansat på lederniveau i danske virksomheder i Kina. Virksomhederne og dermed de interviewede er alle anonyme.

Formålet med specialet er at identificere mulige kulturelle udfordringer i samarbejdet mellem danskere og kinesere og vise, hvorledes de kommer til udtryk igennem den indsamlede erfaringsmateriale. Dernæst er formålet at vise, hvorfor udfordringerne opstår, og til sidst, hvordan de kan håndteres.

_ _ _

Henriette Balslev Christensens artikel er lånt fra Geografforbundets medlemsblad Geografisk Orientering nr. 2, marts 2006, der er et temanummer om Kina.

KULTURREVOLUTIONEN (OG MIG)

ET ESSAY OM EN NYVURDERING FYRRE ÅR EFTER

I 2006 var det 40 år siden Kinas Store Proletariske Kulturrevolution begyndte. Kinabladet har bedt en af de danske forskere, der har det tætteste forhold til denne kaotiske periode i Kinas historie, om at vurdere, hvad der virkelig skete, og hvilke konsekvenser Kulturrevolutionen har haft.

Af Søren Clausen
Lektor i kinesisk sprog og historie
Aarhus Universitet

Nogle minder har det med at mildnes som årene går. Det smertefulde pakkes ind i en gylden patina af nostalgi. Men sådan er det ikke med Kinas Kulturrevolution, ikke for undertegnede i alt fald og nok ikke for den vestlige offentlighed generelt. Tværtimod, det bliver mere bittert og besk for hvert gensyn. Hver ny bog om Maos sidste årti (1966-76) har smidt nye afsløringer af Kulturrevolutionen på bordet: grusomhed, kynisme, korruption, absurditet i en tilsyneladende endeløs strøm.

I løbet af 2006 har vi passeret flere jubilæer relateret til Kulturrevolutionen, 40 året for den officielle start på Den Store Proletariske Kulturrevolution i august 1966, 30 året for Mao Zedongs død september 1976 såvel som arrestationen af den kulturrevolutionære fløj i partiledelsen, alias Firebanden, i oktober 1976 og dermed den reelle afslutning på Kulturrevolutionen.

Mange vestlige medier har bemærket disse jubilæer, og i Kina har mange af de gamle rødgardister – som efterhånden virkelig er gamle også i den bogstavelige betydning – i al diskretion fundet sammen på deres tilholdssteder til en fælles ihukommelse, diskret fordi regeringen klart har frarådet enhver form for offentlighed omkring disse Kulturrevolutionens „mærkedage". Kulturrevolutionen er ikke tabu i Kina, men der er stadig grænser for hvad man kan tale om, og fremfor alt ønsker regeringen og kommunistpartiet ikke at åbne sluserne for et større opgør med Kulturrevolutionen, hvilket i sidste ende kunne starte et jordskælv under regimet. Kina har aldrig fået et tilbundsgående retsopgør efter Kulturrevolutionen, mange gerningsmænd til frygtelige forbrydelser går frit omkring, og der findes stadig mange nulevende ledere, som var involveret i det ene eller det andet under Kulturrevolutionen; alt i alt kunne det nemt blive meget belastende for Kommunistpartiet.

Mit eget engagement i Kulturrevolutionen startede også for 40 år siden, rigtignok på meget stor afstand og med meget lidt viden. I efteråret 1966 skrev jeg til den kinesiske ambassade og bad dem skaffe mig et eksemplar af Maos Lille Røde, hvilket de promte gjorde. Og med den Lille Røde synligt stikkende op af skjortelommen, med blå kasket for at være helt umisforståelig, gik jeg derpå til mit gymnasium for at se om det kunne skræmme nogen af lærerne; alle havde jo hørt om udbredte forfølgelser og mishandling af de intellektuelle i Kinas nystartede Kulturrevolution.

Jeg gik i den Sorte Skole, men ungdomsoprøret gærede lige under overfladen, og det lykkedes faktisk at skræmme enkelte lærere. Jeg læste godtnok aldrig i den Lille Røde (den består af en masse løsrevne Mao-citater og giver egentlig ikke megen mening), men jeg hørte om og syntes vældig godt om Formandens ideer på uddannelsesområdet! Integration af praktisk og teoretisk arbejde, selvstændighed og kreativitet fremfor passiv vidensreproduktion („…skoletiden er for lang, der er for mange læsefag, og det er terpemetoden, der anvendes – ikke den skabende metode…", Mao Zedong 1964), intet under at det grundtvigske Danmark tog imod Maos uddannelsestanker med åbne arme.

Og jeg var ikke færdig med Kulturrevolutionen. Otte år senere, i 1974, drog jeg til Beijing på et toårigt studieophold der bragte mig i nærkontakt med nogle af de ulmende gløder fra en Kulturrevolution, som tilsyneladende langtfra var udslukt endnu.

I mit sidste studieår, der foregik på den kulturrevolutionære bastion Beijing Universitet, var jeg som studerende i en kinesisk „arbejder-bonde-soldater-klasse" med til at skrive vægaviser, der kritiserede kapitalistlakajen Deng Xiaoping – men vi skrev såmænd blot teksten af efter manuskripter, der blev udleveret fra universitetets ledelse, og jeg besøgte eller studerede sammen med mine kinesiske medstuderende de „nyfødte socialistiske ting", Kulturrevolutionens nyskabelser i det kinesiske liv i by og på land.

Tingene spidsede til i foråret 1976, hvor en bølge af folkelige demonstrationer på Tian'anmen pladsen rystede regimet og specielt den kulturrevolutionære fløj. På Beijing Universitet blev de udenlandske studerende nu kørt ud på et sidespor, idet de kinesiske studerende blev indkaldt til det ene møde efter det andet – møder som vi ikke havde adgang til.

Men ved et tilfælde kom jeg alligevel til at høre lidt af hvad der foregik. En aften hvor jeg gik hjem i måneskin gennem universitetets smukke klassisk-kinesiske park, kom jeg forbi en stor bygning, hvor jeg kunne høre hundredevis af kinesiske studerende indøve slogans. Det var den kulturrevolutionære retorik, der blev trukket af stald for sidste gang. „Vov at gå imod strømmen" råbte en partifunktionær, og fra de unge struber lød det unisont: „Vov at gå imod strømmen"! Gentaget tre gange.

Der er en Monty Pythonsk ironi i det her, de purunge studerende var jo særdeles disciplinerede og lydige, de kunne ikke DRØMME om at gå imod strømmen. Men det forkølede, eller måske næsten desperate, ved slogan-råberiet var også udtryk for en elementær magtpolitisk realitet: de kulturrevolutionære var trængt på alle fronter, store dele af bybefolkningen var tydeligvis grundigt træt af Kulturrevolutionen, og der var ingen ægte opslutning omkring bannerførerne som nu netop Beijing Universitet. Kina holdt vejret og ventede på

Formandens død. Nye tider var på vej.

Plottet

Hvordan skal vi afgrænse Kulturrevolutionen? Den officielle kinesiske definition er tiåret 1966-76, og den har efterhånden vundet indpas overalt, men indenfor denne periode skiller de første to år sig markant ud som rødgardisternes tid; i løbet af sommeren 1968 sættes Folkets Befrielseshær imidlertid ind mod de stridende rødgardistfraktioner, og en vis orden gentableres. Især efter den 9. partikongres i 1969 og genopbygningen af det ødelagte partiapparat begynder normaliteten tilsyneladende at vende tilbage.

Forsvarsminister Lin Biaos angivelige flugtforsøg og død i 1971 – Lin var Mao Zedongs officielt udpegede efterfølger og en af Kulturrevolutionens hovedskikkelser – vidner imidlertid om fortsat ustabilitet i det politiske system, og i 1974–76 lykkes det de resterende medlemmer af den kulturrevolutionære fløj at genvinde initiativet og udløse en hel kæde kampagner af kulturrevolutionært tilsnit, fra Kritikken af Konfucius og Lin Biao i 1973-74 til opgøret i 1975-76 med den genindsatte Deng Xiaoping og Bevægelsen for at Studere Teorien om Proletariatets Diktatur.

Tiåret 1966-76 hører imidlertid hjemme i en endnu større ramme. Hvad optakten angår, så gik Mao allerede i 1964 målrettet i gang med at planlægge Kulturrevolutionen som et modtræk mod hvad han så som udviklingen af „revisionisme" i Kina internt såvel som i Kinas vigtigste partner, Sovjetunionen. Og faktisk kan rødderne følges yderligere tilbage i tid, helt til den hadefulde Antihøjre Kampagne i 1957, som kostede hundredetusinder af intellektuelle deres frihed, og som startede den kæde af ulyksalige begivenheder, hvis kulmination blev Kulturrevolutionen.

Hvad angår Kulturrevolutionens afvikling, så påfaldt det Maos formandsefterfølger Hua Guofeng at erklære Kulturrevolutionen slut på partiets 11. kongres i 1977, men stadig med en positiv vurdering og en forsikring om at der nok skulle komme nye kulturrevolutioner i fremtiden! Det var faktisk først med det fundamentale politiske kursskifte på det berømte Tredje Plenum i december 1978, hvor Deng Xiaopings „anden genopstandelse" slog igennem og trak tæppet væk under Hua Guofeng, at Kulturrevolutionen for alvor kom i miskredit, og det var først med retssagen mod Firebanden i 1980 at et begrænset opgør med den kunne tages. Kulturrevolutionen tårner sig op i Kinas moderne historie og kaster lange skygger helt frem til i dag.

Opstarten af Kulturrevolutionen er en krimi, som vi efterhånden kender plottet rigtig godt til, genfortalt mange gange; det er historien om en række omhyggeligt gennemførte manipulationer og skyggeforhandlinger i løbet af 1965-66, hvorigennem Mao Zedong dels sikrede sig militærets ubetingede loyalitet, dels satte fælder op for det storvildt, han havde i kikkerten: Liu Shaoqi, Kinas præsident, og Deng Xiaoping, Kommunistpartiets generalsekretær, den tilstundende Kulturrevolutions to store fjendebilleder.

Indtil sommeren 1966 lignede det en ganske almindelig politisk kampagne, måske en delvis udrensning kombineret med disciplinering af de intellektuelle, helt som sædvanligt, men en række ekstraordinære hændelser løftede bevægelsen ud af det velkendte mønster. Først var der Nie Yuanzis berømte storskriftsplakat på Beijing Universitet i maj 1966, som ganske vist var omhyggeligt „plantet" oppefra, men som alligevel satte gang i en ægte ophidselse blandt de studerende og et ønske om at forsvare Formand Maos revolutionære hovedkvarter. Mao lod dernæst Liu Shaoqi og Deng Xiaoping gå planken ud, da han overlod det til dem at få styr på studenternes ophidselse – uden at give dem nogen instrukser

Lektor Søren Clausen var i 1970'erne på et toårigt studieophold på Beijing Universitet. Han var med i en kinesisk „arbejder-bonde-soldaterklasse" og deltog sammen med andre udenlandske og kinesiske studerende på „åben-dør-skole", her på markarbejde i en folkekommune i 1975. Det er artiklens forfatter i forgrunden.

om hvordan han ønskede det gjort. Efterfølgende blev de to kritiseret for at „undertrykke studenterne", og i august fik Mao Kulturrevolutionens ideologiske manifest, 16 Punkts Erklæringen, vedtaget i centralkomiteen: „I den Store Proletariske Kulturrevolution består den eneste metode i at lade masserne befri sig selv, og ingen metode med at gøre tingene på deres vegne må tages i brug"! Et socialistisk land der opfordrer befolkningen til at gøre oprør… intet under at Kulturrevolutionen fra starten vakte international opmærksomhed.

Fra dette punkt var intet længere som normalt. Skoler og universiteter lukkede, og eleverne organiserede sig i grupper af rødgardister, som gik i gang med at foretage husundersøgelser hos „gamle kapitalister" eller andre med forbindelse til „dårlige klasser" eller „imperialismen" (som f.eks. kendskab til et fremmedsprog) for at finde beviser på undergravende virksomhed. Folk blev tævet og berøvet deres ejendele. De unge overmalede gadenavne og andre skilte med et „feudalt" eller på anden måde politisk ukorrekt indhold, og i ikke så få tilfælde blev dyrebare kulturarvsgenstande ødelagt; dette var kampen mod de „fire gamle" (gammel kultur, ideer, skikke og vaner). Rødgardistgrupperne kunne frit benytte tognettet, så der udviklede sig meget hurtigt i løbet af efteråret 1966 en masseturisme, idet unge fra hele Kina strømmede til Beijing for at opleve en af de spektakulære masseseancer på Tian'anmen, hvor Formand Mao lod sig se og hylde af millioner af rødgardister.

Sidst på året, samtidig med at modsætningerne mellem de forskellige rødgardistgrupperinger begyndte at skærpes, lod Mao, igen kalkuleret, Kulturrevolutionens kampe brede sig til fabrikkerne og den almindelige bybefolkning i det hele taget, og han støttede de såkaldte Rebellers „magtovertagelse" i Shanghai januar 1967. „Magtovertagelse" blev Kulturrevolutionens store projekt i 1967 og 1968, de forskellige rødgardistgrupper og rebelfraktioner blev opfordret til at erobre magten i hver en provins, hver en by, fra den gamle partiledelse og i stedet danne nye „revolutionskomiteer" sammensat af revolutionære kadrer, repræsentanter for masseorganisationerne, samt repræsentanter fra militæret. Blandt Kulturrevolutionens ofre fik de intellektuelle og dem med „dårlig" klassebaggrund nu selskab af store dele af administrationen og partiapparatet.

Men i løbet af 1967 ser det ud til at Mao og den centrale Kulturrevolutionære Gruppe i Beijing var tæt på at miste grebet om begivenhederne. Konflikterne mellem stridende rebelgrupper eskalerede til væbnede sammenstød, og i sommeren 1967 kommenterede Mao selv bittert at der nu herskede „total borgerkrig over hele landet". I Wuhan balancerede dele af Folkets Befrielseshær på kanten af mytteri, og rødgardisternes storm på den britiske ambassade august 1967 var heller ikke betryggende set fra topledelsens perspektiv. Overalt spaltedes rebelgrupperne i stridende fraktioner, der udkæmpede blodige kampe mod hinanden.

Nu begyndte en form for modoffensiv, idet den ene efter den anden af de mest yderligtgående kulturrevolutionære ledere og aktivister blev anklaget for at være hemmelige medlemmer af en mystisk kontrarevolutionær organisation kendt som „16. maj"-gruppen. Det hele var enten fiktion eller paranoia, ved vi i dag, der har aldrig eksisteret nogen „16. maj"-konspiration, men ikke desto mindre nåede over tre millioner mennesker at blive arresteret på denne konto i løbet af Kulturrevolutionens tiår. Militæret blev nu sat ind mange steder, men andre steder fortsatte kaos og kampe mellem forskellige rebelfraktioner; først i sommeren 1968 blev der slået hårdt ned, de uregerlige rødgardister blev fragtet ud til fjerntliggende landområder, og de nye revolutionskomiteer gik i gang med at opbygge deres autoritet.

Kulturrevolutionens „massebevægelses"-fase var slut. Men det var rædslerne ikke, og der skulle gå yderligere otte år før den Kulturrevolutionære Gruppe i topledelsen blev sat effektivt fra bestillingen.

Hvad nyt?

Hvor var der meget, vi ikke vidste dengang! Jeg gik rundt på Beijing Universitetets stemningsfyldte campus i lykkelig uvidenhed om alt muligt; hver dag gik jeg på vej til undervisning, uden at ane noget, hen over de fliser som professor Jian Bocans krop – Jian var en af Kinas mest anerkendte historikere – blev knust mod da han begik selvmord i 1966 efter at være blevet angrebet af rødgardister. De frygtelige afsløringer er kommet i en lind strøm efter 1978, ofte i form af erindringsbøger eller beskrivelser af cases, men manglende arkivadgang og de kinesiske myndigheders generelle lukkethed har længe vanskeliggjort systematiske studier for vestlige historikere. Så det er en stor begivenhed at den definitive Kulturrevolutionshistorie netop er udkommet. Det drejer sig om Roderick MacFarquhar & Michael Schoenhals „Mao's Last Revolution" (Harvard University Press, 2006), en mursten af solid forskning udført af to af verdens absolut førende eksperter. Og det er en god lejlighed til at sammenfatte nogle af de punkter, hvor vi i dag ved bedre end dengang.

Vi ved at tabstallet er langt større end de par snese tusind, som retssagen mod Firebanden i 1980 kunne få øje på. Et sted mellem en og to millioner dødsofre, siger de fleste eksperter i dag. Når man tidligere har vurderet tabstallet lavere, er det fordi man kun har fokuseret på perioden 1966-68 og kun på rødgardisternes ofre. Men det har vist sig at der faktisk kom ekstra fart i myrderierne efter sommeren 1968, især i den kampagne der hed Renselsen af Klassegeledderne (Cleansing of the Class Ranks) 1968-70. Ofrene var med hensyn til baggrund og „forbrydelse" bredt repræsentative for hele Kulturrevolutionens hidtidige forløb, dvs. der var både tidligere godsejere og lignende, der var intellektuelle og skolelærere – netop skolelærerne blev særlig hårdt ramt af denne kampagne –, der var udrensede partifunktionærer, og der var formodede „16. maj" konspiratorer.

Det uhyggelige er at denne usæd-

vanligt blodige kampagne blev gennemført efter at myndighederne igen havde fået kontrol med de fleste områder, og at drabene ofte blev udført af soldater eller militsgrupper. Det var også først i 1968 at Kulturrevolutionen for alvor blev udbredt til landområderne, hvor hovedparten af ofrene for „Renselsen" befandt sig; tidligere var det den almindelige opfattelse blandt vestlige iagttagere at Kulturrevolutionen aldrig for alvor nåede ud på landet. Andrew Walder – en anden af Kulturrevolutionsforskningens frontskikkelser – har for nyligt beregnet at mellem tre kvart og halvanden million mennesker mistede livet i landområderne under Kulturrevolutionen; 36 millioner mennesker oplevede den ene eller den anden form for forfølgelse.

Vi ved i dag også at Formand Mao var direkte involveret i eller i det mindste velinformeret om nogle af de værste forbrydelser under Kulturrevolutionen. I årene umiddelbart efter Maos død blev han både i de kinesiske medier og i mange vestlige fremstillinger skildret som en „tragisk helt", forført og forblændet af hustruen Jiang Qing og hendes Firebande, og ofte uvidende om hvad der faktisk foregik. Det er ikke mindst Michael Schoenhals' fortjeneste at dette billede i dag er krakeleret; i en række dybdeborende studier har han påvist Maos direkte engagement i ting som den officielle kinesiske partihistorie helst ser „tørret af" på Firebanden, såsom den skæbnesvangre beslutning om at „bevæbne venstrefløjen" i 1967.

I dag accepterer de kinesiske partihistorikere da også Maos meget store ansvar for ulykkerne. Der hvor vandene stadig skiller mellem vestlige og kinesiske forskere er i vurderingen af Zhou Enlai. I „Mao's Last Revolution" fremtræder Zhou som Maos loyale redskab gennem hele Kulturrevolutionen. Selvfølgelig prøvede Zhou Enlai som landets premierminister at holde et mindstemål af centraladministration kørende midt i malstrømmen af udrensninger og fraktionskampe, men det var ikke i modstrid med Formandens vilje. De par gange i løbet af Kulturrevolutionen hvor et åbent oprør i dele af topledelsen mod Maos kurs var under optræk – især i februar 1967 – stod Zhou usvigeligt på Maos side. I de kinesiske fremstillinger fokuserer man hellere på Zhous rolle som „beskytter" af bestemte ledere, kulturgenstande, osv. mod Kulturrevolutionens ødelæggelser.

I de første år efter Kulturrevolutionen fremkom en række interviewbaserede studier af forskere som Stanley Rosen og Anita Chan, der påviste et tydeligt sociologisk mønster i Kulturrevolutionens udvikling. Den første generation af rødgardister i sommeren og efteråret 1966 var typisk børn fra de „gode klasser", velskolede i politisk ageren fra en tidlig alder, og de prøvede egentlig blot at leve op til forventningerne til dem. Rebellerne, derimod, havde ofte baggrund i underpriviligerede grupper, såsom dem med en politisk suspekt klassebaggrund, ofre for tidligere kampagner, eller fattige løsarbejdere, og der var tit personlige hævnmotiver involveret i disse rebelgruppers angreb på magthaverne.

Opdagelsen af disse sociologiske mønstre førte til en tolkning af Kulturrevolutionen som interessekamp, og en række studier søgte at påvise hvordan bestemte rødgardist- eller rebelgrupperinger i realiteten forsvarede deres socialgruppes økonomiske og sociale interesser. Denne tolkning passede fint til det dengang fremherskende billede af Kulturrevolutionen som en i væsentligt omfang utilsigtet rystelse af det kinesiske samfund, forårsaget af en magtkamp i topledelsen, der bragte dette samfunds latente konflikter frem til overfladen. Dette billede anfægtes i dag af mange forskere, igen med sociologen Walder som en frontfigur; nærgående

Beida – Beijing Universitet – havde i Kulturrevolutionens sidste år en stor indhegning tæt fyldt med vægaviser, en af Kulturrevolutionens mest karakteristiske, „nyfødte socialistiske ting". Og drabeligt så det ud, men i realiteten var det alt andet end spontant, for indholdet af vægaviserne blev dirigeret fra Beidas partikomite, en af „Firebanden"s mest loyale støttepunkter. (Foto: Søren Clausen).

studier af de enkelte rødgardistgruppers udvikling i løbet af 1966 og 1967 viser at det sociologiske mønster er meget komplekst, og at det nærmere var politiske manøvrer og „forbindelser" der afgjorde de enkelte grupperingers udvikling og ideologiske tilhørsforhold. Og helt overordnet har tesen om Kulturrevolutionen som „utilsigtet rystelse" i øvrigt ikke meget troværdighed i dag. Rystelsen var særdeles tilsigtet!

I Kulturrevolutionens sidste år var magtkampen i topledelsen tydelig, og modpolerne forekom dengang som cirka lige stærke. Deng Xiaoping havde mange støtter i det økonomiske system, men den kulturrevolutionære fløj kontrollerede propagandaapparatet og andre nøglefunktioner.

Set fra Beijing Universitet i 1975 var de kulturrevolutionære ikke uden chancer, men protestbevægelsen i april 1976, med brodden rettet mod den kulturrevolutionære fløj, var en øjenåbner. Mange af demonstranterne ankom i velorganiserede grupper med bus fra deres arbejdspladser, og det vidnede om hvor udbredt modstanden mod Firebanden var i hovedstaden, og at det ikke blot drejede sig om uorganiseret modstand blandt „masserne". På samme måde blev styrkeforholdet også tydeligere under en rundrejse til Central- og Vestkina i sommeren 1976. I storbyer som Zhengzhou, Luoyang og i Xi'an oplevede jeg hvordan de lokale kulturrevolutionære grupperinger – overvintrede rebelgrupper fra Kulturrevolutionens tidlige dage – i praksis var omringet af en forenet og velorganiseret byadministration. De kulturrevolutionære grupper havde på rigtig BZ-vis taget kontrollen med enkelte bygninger i bycentrum, som de overhængte med vægaviser, der kritiserede bestemte lokale ledere. Men de var få og isolerede, og politiet kredsede uophørligt rundt om dem. Set i bakspejlet er det i dag tydeligt hvor svagt den kulturrevolutionære fløj stod i magtkampen 1974–76. Så længe Mao levede, kunne de ikke røres, men så snart Formanden udåndede i september 1976, var det blot et spørgsmål om tid. I „Mao's Last Revolution" forekommer Firebandens forberedelser til den endelige magtkamp som helt uden forbindelse med virkeligheden. De havde aldrig en chance.

Storskriftplakaterne var fyldt med Kulturrevolutionens slagord: Ret hårde slag imod den højreopportunistiske tendens til at 'omstøde domme', står der på denne plakat fra Kulturrevolutionens tidlige fase. (Foto: Søren Clausen).

Hvorfor?

Ikke for noget, hvis man skal tro en nyligt udkommet Mao-biografi af succesforfatteren Jung Chang og historikeren Jon Halliday (anmeldt i Kinabladet Forår 2006), det var en banal magtkamp, Mao ville bare knuse al modstand og uenighed, ligesom de to store forgængere Hitler og Stalin. Synspunktet har vundet stor udbredelse i offentligheden, og det er da også den ultimative – og på mange måder velfortjente – „dekonstruktion" af Formanden.

De velklingende floskler om teori og praksis, gå på to ben, alt det der, var altså bare et røgslør! Siger mange i dag. Men ikke dem der kender til Maos tekster og taler fra 1960'erne, for de ved at Formanden i dette årti baksede uophørligt med spørgsmålet om hvad revolution og socialisme egentlig er for noget, og disse overvejelser er spredt ud over tusindvis af siders tekst. Også i private samtaler og breve kredsede han hele tiden om den kinesiske revolutions centrale temaer. Kan de nye generationer holde revolutionens flamme levende? Kan kommunistpartiet undgå at blive korrumperet og byrokratiseret af sin magt? Hvordan ser det kommunistiske endemål egentlig ud?

Maos overvejelser om den nødvendige fornyelse af socialismen kulminerede i en vision for et nyt samfund, som blev lagt frem i en række af Kulturrevolutionens programmatiske tekster i løbet af 1966.

Helt centralt i denne tekstkorpus er et brev sendt til Lin Biao 7. maj 1966 og efterfølgende kendt som Syvende Maj Direktivet. Her beskriver Mao en ny samfundsform hvor arbejdsdelingen og de „tre store forskelle" (åndens/håndens arbejde, by/land, bønder/arbejdere) gradvis nedbrydes. Bønderne skal ikke blot passe deres landbrug, de skal også lære at drive småindustri, de skal højne deres uddannelsesniveau og involveres i samfundets politiske sager; de studerende skal på samme måde lære industriproduktion, landbrug og militærforhold, osv.

I andre nøgletekster taler Mao om vare-penge-systemet som en overlevering fra det gamle samfund og opfordrede til mere kollektive systemer. Og så er der det med revisionismen, der i Maos Kulturrevolutionstekster nærmest kommer til at ligne en mental tilstand, til at begynde med måske blot en ubevidst uopmærksomhed, der imidlertid som et andet syndefald kan udvikle sig til frafald og forræderi. Alt i alt var der tale om en vision for hvad man måske kan kalde en lavteknologisk kommunisme med religiøst-sekteriske overtoner. Og det var virkelig en nyskabelse i den internationale kommunismes bevægelse! (Ikke dermed sagt at det var en god idé, eller blot realistisk). Endvidere fulgte denne vision nogle af de samme spor som det Nye Venstre i Europa i USA bevægede sig ad – kritik af Sovjetunionen, ønsket om uddannelsesreform, osv. – så det er ikke mærkeligt at Formand Mao var ret populær på venstrefløjen i 1970'erne.

Men selv om Kulturrevolutionen vitterlig rummede en ideologisk vision, så var den samtidig, og helt uad-

skilleligt fra visionen, et klassisk eksempel på stalinistisk terrorisering af befolkningen!

Det Nye Venstres store fejl var villigheden til at se bort fra alle indikationerne på dette – ubehagelige informationer afviste vi som „CIA-rygter" og „Taiwan-propaganda" – og alt for godvilligt acceptere den kinesiske propagandas skønmaleri af Kulturrevolutionen. På mange måder var Kulturrevolutionen en grufuld genopførelse af Stalins værste udrensninger, med hele registeret af konspirationstænkning, spionparanoia, mistænksomhed over for alt udenlandsk, angiveri, kulturel ensretning, og helt elementært frygt, masser af frygt.

Forskellene til stalinismen er i stilen, hvor Mao i Kulturrevolutionen i vid udstrækning overlod det til selvbestaltede grupper at udøve den terror, der i „normalstalinismen" varetages af sikkerhedstjenesterne. En slags discount-stalinisme med ulønnede, uprofessionelle inkvisitorer! Også i et politisk perspektiv repræsenterede Kulturrevolutionen på mange måder en gammelstalinistisk konservatisme, med dens frygt for økonomiske reformer, kulturel åbning, og i det hele taget enhver form for „revision" af doktrinerne; det er i denne sammenhæng værd at huske på at Maos konflikt med russerne netop startede med hans modstand mod Krustjovs kritik af Stalin i 1956.

Kulturrevolutionen er i det hele taget smækfuld af selvmodsigelser. Mao opfordrede til kamp mod de „fire gamle", men i processen udviklede rødgardisterne en ny ritualisme, der var mindst lige så „gammeldags" som de vaner, man ønskede at bryde med. Alle talte om at „bekæmpe selviskhed", samtidig med at kynismen bredte sig i befolkningen. Alle kopierede slavisk flosklen om at bruge Mao Zedong-tænkningen „kreativt". I det store historiske perspektiv er det tankevækkende at se på parallellerne mellem Kulturrevolutionen og visse tidligere dynastigrundlæggeres totalitaristiske forsøg på at få fuldstændig kontrol med samfundet og begrænse handlen mest muligt, som det skete i begyndelsen af Qin (221–206 fvt.) og igen i begyndelsen af Ming (1368-1644); set fra den vinkel var Kulturrevolutionen den kinesiske statskonservatismes sidste store projekt!

Kulturrevolutionens kaos var overordnet set ikke utilsigtet, men ikke desto mindre var der masser af utilsigtede processer og begivenheder. Som historikeren Lynn T. White har analyseret det, så betjente Mao-æraen sig af en række både magtfulde og enkle teknikker til social kontrol, fremfor alt kampagner/propaganda, magten over tildeling af klasseetikette til de enkelte familier og individer, og borgernes afhængighed af de kommunistiske funktionærer mht. tildeling af livsfornødenheder o.lign.

Det der skete i Kulturrevolutionen var at selvbestaltede grupper af rødgardister og rebeller nu tog disse magtmidler i egen hånd; ingen kunne længere vide sig helt sikker. Den inkvisitoriske stat rykkede på sæt og vis meget tættere på den enkelte kineser, samtidig med at den rystedes af kampene mellem de rivaliserende, stort set alle lige intolerante og dogmatiske, grupperinger. Den midlertidige ophævelse af de normalt meget snævre grænser for fysisk mobilitet – rejser mellem forskellige byer, eller mellem land og by – gav disse rystelser ekstra kraft. Det var i en sådan oppisket stemning af frygt og had at Kulturrevolutionen nogle steder udviklede sig til rene hekseprocesser.

I hjertet af hele redeligheden har vi Formanden og hans kommunistiske visioner. Som det også havde været tilfældet under det Store Spring Fremad (1958–60) var det på mange måder Maos ubændige optimisme, der lå ved roden af ulykkerne. Han var sikker på at hvis han blot kunne gå uden om „byrokraterne" og nå „masserne", så ville bevægelsens succes være garanteret. Hvad Mao ikke forstod eller ikke accepterede var alle indikationerne på at den brede befolkning meget hellere ville have orden og velstand. I en vis forstand var det hele også et teaterstykke – med hustruen Jiang Qings kulturrevolutionære „modeloperaer" som det perfekte symbol. Den gamle revolutionskæmpe kastede sig med fynd og klem ud i Kulturrevolutionens kampe, han livede tydeligt op, mens han dirigerede sine støtter og fintede eller angreb sine fjender.

Efter revolutionerne

Hvis det mislykkes for Mao, betyder det enden på de store revolutioners æra, erklærede Formandens indonesiske diktatorkollega Sukarno engang. Og revolutionernes æra er vitterligt forbi, den sluttede med udgangen af det volds- og revolutionsplagede 20. århundrede. Det må egentlig være ret svært for den nuværende generation af unge at forstå meningen i 20. århundredes „store revolutionære fortællinger".

Set i en postrevolutionær æras bakspejl ligner den revolutionære ideologi måske bare en usammenhængende bunke mærkelige dogmer. Men det er vigtigt at forstå denne historie for at forstå den verden vi nu lever i! Den revolutionære tanke var en drøm om at forandre historien, at slippe fremskridtet løs, så at sige, fra fattigdommens, undertrykkelsens og uvidenhedens jerngreb. I den forstand var den båret af solidaritet og humanisme. Men revolutionerne endte jo tilsyneladende uvægerligt i den værste umenneskelighed! Historien viste sig i sidste ende stærkere end de revolutionæres vilje til forandring, og revolutionerne kom til at blande blod med verdenskrige, borgerkrige og alle mulige andre konflikter. Og i dag revolutioneres vores verden ustandseligt, helt af sig selv, næsten for meget, så tanken om den store historiske forandring må forekomme absurd. Men vi er nødt til at forstå den for at forstå Kinas Store Proletariske Kulturrevolution!

JEG MÅ FORSØGE AT OMFORME MIT SIND

MØDET MED KINESERNE LIGE FØR DET GIK LØS

Kulturrevolutionen tager lektor Søren Clausen sig af i den foregående artikel. Kinabladets nuværende redaktør var på en rundrejse i maoismens lukkede land i april-maj 1966, netop som Mao var i færd med at slippe det kulturelle kaos løs.

Af Flemming Poulsen

At otte nordiske journalister var på besøg i Folkerepublikken Kina i 1966 var en så stor begivenhed, at den måtte udødeliggøres i form af dette fotografi i Folkets Dagblad af journalisterne + seks værter og tolke. I forreste række nr. 2 fra højre står artiklens forfatter.

Vi var otte journalister fra Sverige, Norge, Finland og Danmark, der af det kinesiske journalistforbund var inviteret på en tre ugers rundrejse i Folkerepubikken Kina. Jeg var den ene fra Danmark, ansat på Ritzaus Bureau, den anden var J.B. Holmgaard fra Information. Med alt betalt af værtsfolkene lod det sig ikke skjule, at der var tale om en propagandatur, men da kun særligt udvalgte fik adgang til Riget i Midten, måtte vi lade propaganda være propaganda – det var den eneste mulighed for at få et kig indenfor hos Mao.

Ankomsten fandt sted tidlig morgen, mens det endnu var mørkt. I bussen fra lufthavnen ind til byen fik vi det første indtryk af et fattigt land med stræbsomme arbejdere: lange rækker af ladcykler på den snævre landevej kranset af træer, toplæssede med grøntsager fra omegnens folkekommuner til hovedstadens endnu ikke vågne befolkning.

Vi blev indkvarteret på hovedstadens vistnok eneste hotel for udlændinge, Hotel Peking. Vore guider og tolke (ca. én til os hver) anbefalede os at tage et hvil om eftermiddagen, så vi kunne møde veloplagte efter aftensmaden til en „demokratisk diskussion" om vores program.

Vores bidrag til diskussionen var en lang liste over byer, vi gerne ville besøge, og det blev der en længere debat ud af. Da klokken nærmede sig sengetid (kl. 21), uden at man var enedes om et program, udsatte værtsfolkene diskussionen til efter morgenmaden næste dag.

Det lykkedes ikke at få antallet af byer skåret ned til et efter vore værters mening passende niveau. De talte lavmælt med hinanden et stykke tid, og så sagde lederen, at det store antal byer, vi havde nævnt, simpelthen ikke kunne nås på tre uger. „Vore nordiske venner" måtte forstå, at det ville tage mindst fem uger at gennemføre det program, de havde foreslået, så … Lederen holdt en kort pause og sagde så med et lidt nervøst smil, at ... naturligvis ... hvis vi skal opfylde vore nordiske venners ønsker må de blive i Kina i fem uger, så hvis de vil gå med til det, vil vi gerne opfylde så mange af ønskerne som muligt.

Vi indvilgede straks i at blive i fem uger. Lederen så opgivende på os, og efter en kort snak med sine kolleger meddelte han, at besøget var forlænget fra tre til fem uger.

Det var vist et ret letfatteligt udtryk for det med ikke at tabe ansigt.

Foragt for Mao

Det blev til otte byer, alle nord for Yangtze. Hvad der har bundfældet sig i erindringen nu fyrre år efter er nogle tilfælde, hvor vi fik demonstreret maoismens mål og midler, når det gjaldt om at føre folket og nationen ind på den kurs, som Mao havde afstukket. Mao var usynligt med os hele vejen, fra morgen til aften.

Helt oppe mod nordøst gjorde vi holdt i Hailar. Her blev vi informeret om Maos udenrigspolitik på en yderst anskuelig måde: En halv snes mongolske krigere til hest skød mod en stor papfigur, forestillende den amerikanske præsident, Lyndon B. Johnson. Alle ramte plet, og de lokale beboere, der fulgte skuespillet, klappede begejstret.

Vi besøgte Janan, hvor Mao og hans kampfæller boede i klippehuler, mens de fortsatte krigen mod Chang Kai-sheks styrker og de japanske invasionshære.

Der var i byen indrettet et museum med hundreder af effekter, der havde noget med Mao at gøre. Vi standsede ved hver enkelt genstand, fra hans spisepinde til en udstoppet hest. Vore guider holdt et lille foredrag ved hver genstand. Det tog et par timer at gå gennem denne del af maoismens historie. Undervejs passerede vi vores hotel, og da en af de nordiske venner følte sig lidt utilpas eller i hvert fald var træt, listede han ud ad en sidedør og forsvandt op på hotellet.

Næste morgen var der afgang med fly til næste stop. Vi mødtes på flyvepladsen, hvor et fly ventede på os. Men vi måtte ikke stige ombord. Afgangen måtte udsættes, for der var lige en lille sag, der skulle ordnes med vor delegationsleder, forklarede vor vært: En af vore nordiske venner havde dagen før under rundgangen

på udstillingen forladt museet, inden rundvisningen var forbi. Derved havde han vist foragt for Formand Mao. Før dette problem var løst, kunne rejsen ikke fortsætte. Vor delegationsleder satte sig sammen med et par af værtsfolkene. Samtalen varede en halv times tid. Så blev det meddelt, at problemet var løst: den formastelige gæst havde subjektivt set fornærmet Formanden, men objektivt handlet korrekt. Alle var glade igen.

Det revolutionære sindelag

Vi besøgte en maskinfabrik og fik bagefter en introduktion af fabrikkens kvindelige leder om løn- og arbejdsforhold. Hun fortalte, at hvis en arbejder ikke levede op til kravet om at vise et revolutionært sindelag, blev han anbragt på en lavere placeret post med en tilsvarende lavere løn. Når han havde angret sin synd, kunne han få sin gamle arbejdsplads tilbage eller en tilsvarende. Det var kun rimeligt, sagde fabrikslederen. Og til den gamle løn? Nej, selvfølgelig ikke. For hvis han indvilgede i det eller ligefrem forlangte at få sin gamle løn igen, ville det jo være et bevis på, at han stadig ikke havde det rette revolutionære sindelag. Sindelaget var det afgørende, ikke lønnen.

På et hospital i Shanghai mødtes vi med et hold unge læger, der fortalte om en lille pige, der ved en ulykke havde fået en hånd hugget af. Lægerne fik den syet på igen. Ved hjælp af fotografier viste de, hvordan hun nu var i stand til at løfte selv meget tunge byrder med den påsyede hånd. Lægerne forklarede meget nøgternt, hvordan det var lykkedes dem at bringe det kirurgiske håndværk dette skridt fremad.

„Det kan vi takke Formand Mao for", sluttede lægen.

En lidt forsigtig (man var jo gæster) indvending ... Mao er jo ikke læge ... blev besvaret med et lidt irriteret „vi kan takke Mao for, at det lykkedes". Jamen ... Efter lidt indbyrdes snak mellem lægerne kom de forløsende ord: Mao har inspireret alle kinesere til at forsøge at gøre det umulige.

En af de sidste aftener spiste vi ved et langt bord. De kinesiske værtsfolk og tolke sad på den ene side, de nordiske gæster på den. Jeg sad lige over for min tolk, en stilfærdig ung mand, der havde studeret engelsk i et par år og gjorde, hvad han skulle – oversætte spørgsmål og svar og i øvrigt i al venskabelighed holde en passende afstand til gæsten. Det måtte man respektere, men mens vi spiste, dristede jeg mig til at spørge ham, hvad hans fremtidsplaner var. Han så på mig og sagde med lav, tøvende stemme: „Jeg må jo forsøge at omforme mit sind efter Maos ønsker". Han rejste sig og gik hen og satte sig ved siden af en af værtsfolkene ved bordenden.

En litterær strid

I et par byer besøgte vi nogle universiteter. Vi lagde mærke til, at der ikke var studerende på læreanstalterne. Vi fik at vide, at de studerende var på „en særlig ferie". Det blev sagt i et tonefald, der lod forstå, at det ville bringe tolken i forlegenhed, hvis der blev stillet flere spørgsmål.

Dagen før vi skulle rejse hjem var der om eftermiddagen besøg på Folkets Dagblad i Beijing, det kommunistiske partis hovedavis, og om aftenen var der festbanket. En af gruppen havde på Folkets Dagblad haft held til at kaste et blik gennem en halvt åben dør og havde set nogle mystiske karikaturer af personer på en væg.

Der var ikke tid til at kigge nærmere på dette fænomen, men om aftenen spurgte han, hvad det var for noget med disse karikaturer. Der blev snakket lidt mellem værtsfolkene, så fortalte en, at der var en litterær strid i gang mellem forfattere i Shanghai og forfattere i Beijing. Dem i Shanghai var blevet karikeret og hængt op på avisen.

Nærmere kom vi ikke sagen, der tilsyneladende var meget indviklet. Først nogle uger senere, da Maos rødgardister dukkede op i Beijing, blev jeg klar over, at karikaturerne var optakten til det, der blev kaldt kulturrevolutionen.

I 1966 blev skolebørn i Shanghai undervist i amerikansk imperialisme. På en skole havde børnene lavet denne opstilling, der viser, hvordan man kan tage livet af en amerikansk soldat. Kunstværket var med på en elevudstilling. (Foto: Flemming Poulsen).

MAO – KINAS NYE BUDDHA

Den 9. september 1976 døde Mao Zedong. I dag, 30 år efter, dyrkes han stadig som en helt, i hvert fald i sin fødeby Shaoshan i Hunan-provinsen, fremgår det af en artikel i Beijing Review. Hans fødehjem er, hvad Mekka er for muslimerne, og nogle af hans beundrere tilbeder ham som en Buddha. Artiklen, der ikke omtaler de mørke sider af „Den Store Rorgænger"s styre, bringes her let forkortet.

Af Li Li
Beijing Review

Den 60-årige He Yanghui er helt klar over, at hendes og hendes mands livskvalitet i år som sædvanlig afhænger af, hvor mange souvenirs de kan sælge i deres to kvadratmeter store bod.

Parret dyrker ris til eget forbrug, men de kan takke Folkerepublikken Kinas grundlægger, Formand Mao Zedong, for hele familiens disponible indkomst.

Deres souvenirbod er en af en halv snes, der ligger 100 meter fra huset, hvor Mao blev født i landsbyen Shaoshan i Hunan-provinsen. Huset var bygget af ler, men er nu renoveret. For folk, der hylder Mao, er det som et Mekka.

Der findes et væld af souvenirsælgere blandt bønderne i Shaoshan. Mange af dem lever af at sælge billige genstande med Maos billede på, fra emblemer til nøgleringe og vækkeure. Også ægteparret Hes tre sønner er souvenirsælgere.

He Yanghui står i sin butik året rundt med undtagelse af 3-4 dage, hvor rismarken kræver hendes arbejdskraft. Hun har solgt souvenirs i tyve år. Salget giver hende en indtægt på 10.000 yuan (7500 kr.) om året, og det gør det muligt for familjen at få en behagelig tilværelse, siger hun.

Millioner af turister fra hele verden passerer forbi hendes butik på vej til Maos forældres grav og Maos fødehjem. Hun måler dagens salg på længden af køer foran de to turistmål.

„Køerne er blevet længere og længere i de seneste år. De overgås kun af tilstrømningen under Kulturrevolutionen", siger He Yanghui.

Souvenirsælgerne tjener store penge ved at bo her i nærheden af Maos fødehjem, men He Yanghui fastslår, at muligheden for at sælge maoting til turisterne ikke er den vigtigste arv, Mao har efterladt sig.

„Jeg husker ham som en mand, der ville det bedste for andre mennesker, seks af hans familiemedlemmer gav deres liv for revolutionen", siger He Yanghui.

Mange af Maos bysbørn sluttede sig til hans revolution, blandt andet hans to brødre og første kone, der alle døde som martyrer. Der er bygget et museum for ham i Shaoshan. Her kan man se genstande, der har forbindelse med hans liv, fra et par slidte tøfler til den kappe, Mao havde på, da han besøgte sin fødeby i 1959 og 1966 – et billede på en leder, der sagde farvel til luksus for at give sit folk en bedre tilværelse.

Maos høje moral og hans ry som nationens frelser har fået nogle til at tilbede ham. En talisman i form af et stykke metal på størrelse med et kreditkort, men med Maos portræt indgraveret i stedet for som normalt et billede af Buddha, kan købes i næsten alle suvenirboder i Shaoshan. Den bringer sundhed og lykke til bæreren.

En 24-årig tjenestemand i bystyret, Tang Tian, siger, at hun aldrig under nogen omstændigheder vil sige noget ufordelagtigt om Mao. Bortset fra at hun nærer stor hengivenehed for Mao, er hun bange for, at hun vil blive straffet af ånderne, hvis hun krænker Maos eftermæle.

En turist fra Hebei-provinsen, Song Zihao, har båret en talisman på sig hver dag siden 2001. Han er overbevist om, at hans dyrkelse af Mao har givet ham kraft til at sætte en stopper for seks års afhængighed af narko, en afhængighed der nær havde kostet ham livet. „Jeg ventede blot på at dø og kunne ikke i min vildeste fantasi forestille mig, at jeg nogen sinde kunne leve et normalt liv", siger den midaldrende forretningsmand, der nu har succes med at sælge byggemateriale. Han og andre i hans omgangskreds, der dyrker Mao, mener, at Mao, mens han levede, reddede kineserne fra undertrykkelse og udnyttelse og nu er vendt tilbage til jorden for at frelse sit folk. De maotroende betragter Mao som en Buddha.

Mens Song hører til Maos allerstærkest troende, er der i Shaoshan mange beretninger om folk, der har fået opfyldt deres ønsker efter at have bedt foran en Maostatue.

Shaoshan amt med 100.000 indbyggere har siden 1950'erne haft over 50 mio. besøgende, oplyser turistmyndighederne. I 2005 tjente turistbranchen 396 mio. yuan, en tredjedel af amtets samlede indtægter.

Turistindtægterne har i høj grad bidraget til at forbedre de lokale bønders livskvalitet, siger vicedirektøren for Shaoshan-regeringens mediacenter, Huang Lishan. I 2005 var gennemsnitsindkomsten for amtets 80.000 bønder 5150 yuan (3850 kr.), betydeligt højere end gennemsnitsindkomsten per indbygger i hele Hunan-provinsen.

En tredjedel af amtet, dvs. 70 kvadratkilometer, er gjort til et turistområde med seks mindesteder for Mao – hans fødehjem, skole, museum, mindehal, bibliotek og det hotel, hvor han var indlogeret under besøget i 1966.

Mange bønder har omdannet deres huse til restauranter, hvor man kan få „Maos yndlingsretter".

I 2005 besøgte 2,8 mio. turister Maos fødehjem, kun 100.000 mindre end rekorden fra 1966, året da Kulturrevolutionen begyndte.

DRUKNER KINA I SINE BØNDER?

FORBUDT BOG OM ANHUIS BØNDER PÅ ENGELSK

Den meget omtalte bog om Anhui-bøndernes barske vilkår er nu kommet på engelsk med titlen „Will the Boat sink the Water?".

Af Claus Seiden

Det kinesiske forfatterpar Chen Guidi og Wu Chuntao begyndte deres research i 2001, rejste gennem hele den fattige Anhui-provins inde i landet vest for Shanghai i næsten tre år og udgav deres reportagebog, „Rapport om kinesiske bønder", i december 2003. Den fik på to måneder et oplag på en kvart mio., før den blev forbudt, piratudgavernes oplag anslås til 10 mio. Det kostede de to forfattere deres faste job, og de måtte flytte for at undgå overgreb fra lokale ledere, de havde kritiseret. Forinden havde de fået en international pris for fremragende litterær reportage.

John Pomfret, der har været Washington Posts chefkorrespondent i Beijing, skriver i et forord, at bogen efter hans mening kan sammenlignes med danskeren Jakob Riis' klassiker om fattigdom i Amerika, og at bogen er en udfordring til det gængse synspunkt på Kinas udvikling, at kommunistpartiet i virkeligheden gav udtryk for de ejendomsløse kineseres stræben. Og at revolutionen i virkeligheden var en katastrofe for det store flertal i Kinas befolkning.

I bogen skildrer Chen og Wu drabet på en ung bonde, der havde klaget over myndighederne i 1993, på fire andre i 1998, mishandlingen af en ganske ung bondedreng, hvis far havde kritiseret landsbylederen i 1997, og en række andre episoder, hvor bønder, der protesterede mod vilkårlig skatteopkrævning, som i virkeligheden var en slags pengeafpresning, blev underkuet.

De skriver, at det gik galt, da man i 80'ernes reformbestræbelser gav landdistrikterne og deres ledere lov at opkræve egne skatter. Nok blev der senere indført begrænsninger, men bønderne får stadig, ud over egentlige skatter, pålæg om at betale bidrag til kontorbyggeri, familjeplanlægnings-personale, fjerkrævaccination, tvungen ægteskabsrådgivning, og der er afgifter på at opføde en gris, på at slagte en gris, på at afholde en fest (fordi den øger mængden af farligt affald) og alt, hvad lokale embedsmænd ellers kan finde på. Det er ikke svindel alt sammen – men mange af pengene går i løn til et opsvulmet bureaukrati, så fx et landdistrikt i Anhui med 80.000 indbyggere skal aflønne 1000 offentligt ansatte. Chen og Wu citerer ordsproget: Jo flere templer, des flere Buddhaer.

Har Pomfret så ret, når han mener, bogen giver dødsstødet til vestlige myter om de gode sider af Kinas revolution? Kun delvis: Bogen påviser klart, at småtyranner har for let spil i det kinesiske system, og den peger på, at nogle af reformerne har gjort det for nemt at udbytte bønderne. Dens svage punkter er, at reportageformen med sine case-stories virker kontraproduktiv, fordi enkelt-episoden kommer til at overskygge den generelle elendighed, og dertil kommer så en vis, man kunne næsten sige asiatisk konfussion, som meget godt fremgår af den mærkværdige titel på den engelsksprogede udgave: „Vil båden sænke vandet?" Når man læser nærmere, er det ikke faldende vandstand, der er tale om. Titlen henviser til, hvad kejser Taizong sagde for 1500 år siden: „Vand kan holde en båd oppe, men vand kan også sænke en båd".

Henriette Pia Meldgaard Kristensen skrev i Kinabladet nr. 24 Vinter 2004 om bogen og bøndernes vilkår i Anhui-provinsen.

Den engelske udgave med den lidt mærkværdige titel „Vil båden sænke vandet?"

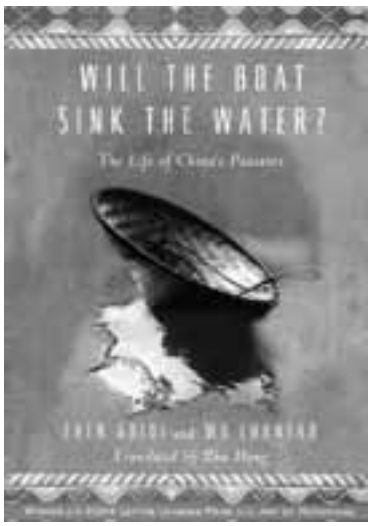

Forfatterparret ved prisoverrækkelsen i Berlin i 2004, da det fik Lettre Ulysses Awards på 50.000 euro for bogen, der var forbudt i Kina.

Piratudgaven af „Rapport om kinesiske bønder" blev solgt i ti mio. eksemplarer.

GOD FORNØJELSE MED EN STOR BOG

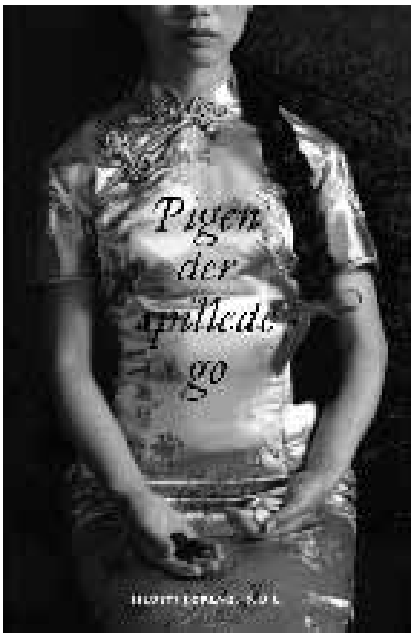

Shan Sa
Pigen der spillede go
Husets Forlag/S.O.L. 2006
Roman, oversat fra fransk af Karsten Sand Iversen
258 s., pris 299 kr.
ISBN 87-7483-534-3

Af Rikke Agnete Olsen

Forfatteren er en af de mange yngre kinesiske intellektuelle og kunstnere, der gennem de seneste årtier har fundet asyl i Europa, mange af dem som Shan Sa i Frankrig. Hun kom til Paris i 1990 bare nitten år gammel, og i den kræsne franske litterære verden har hun haft succes med sit forfatterskab. Således har „Pigen der spillede go" vundet hende den fornemme Concourt-pris.

Det er der også al grund til. Bogen udkom i 2001, den blev snart en international bestseller og oversat til mange sprog, nu efter fem år altså også til dansk.

Den lille bog er i virkeligheden to sideløbende fortællinger. Den ene handler om pigen der mestrer go-spillet som ingen anden og bruger meget af sin tid på at sidde og spille det på Tusind Vindes Plads i den by i Manchuriet, hvor hun bor med sin familie, går i skole og har sine venner. Parallelhistorien beretter om en ung japansk soldat, der er med besættelsestropperne i Manchuriet og som, fordi han kan kinesisk, bliver sat til at lodde stemningen i befolkningen, fx ved at sætte sig til at spille go på Tusind Vindes Plads. Her møder han pigen, og de spiller sammen på lige fod.

I korte kapitler skiftes der mellem skildringer af de to liv. De er begge hver for sig i begyndelsen „almindelige" i den tid og det rum, hvor det foregår.

Hun lever med sin forholdsvis velstående og moderne familie, omgås sine venner, blandt dem et par unge drenge, den ene forelsker hun sig i, og de gennemlever et hektisk forhold, der får til følge, at hun bliver gravid og ved en venindes hjælp sikrer sig en forfærdelig abort, da hun opdager, at hendes elskede i virkeligheden har en anden mere kær.

Den unge japaner er vokset op i bevidstheden om, at det er en mands pligt at være soldat, og at døden er det bedste valg, hvis man er i tvivl. Han oplever først invasionen i Manchuriet som en kamp mod terrorister og ikke som en besættelse, men i al sin mandighed lever han på brevene fra sin mor og reagerer mod den tortur og glæde ved at udøve den, som han oplever i hæren.

Derfor er han både glad og ængstelig til mode – skønt det ord ville han naturligvis aldrig bruge om sig selv – da han får til opgave at gå omkring blandt den kinesiske befolkning, klædt som kineser. Sproget kan han, fordi han har haft en kinesisk amme, og han taler det så godt, at hans accent ikke er afslørende.

Som pigen har han stor glæde af at spille go og er dygtig til det, og da de to mødes, bliver de så opfyldte af deres sam- eller vel rettere modspil, at det kommer til at fylde deres dage. For pigen bliver det redningen i hendes ulykke, da hun oplever vennens svigt og sin katastrofale graviditet. Spillet kan fylde hendes tanker, også da hun er døden nær på grund af aborten, og hun opdager, at den mærkelige modspiller er hendes nærmeste menneske i verden. Han opfyldes tidligt af deres spil, så han ikke får spioneret mere, men bliver optaget af den sære pige, der længe slet ikke ænser ham, men som han lærer at kende til bunds gennem hendes måde at spille på, og som han altså kommer til at stå bi i hendes onde time.

Siden skilles de for til slut at mødes i deres endelige skæbnetime, der også er deres fælles dødsstund. Hvor og hvordan vil det føre for vidt at komme ind på her, og i det hele taget yder dette korte referat ikke bogens brede skildring retfærdighed. Læseren får indblik både i den japanske og den kinesiske/manchuriske verden, i unge og ældre menneskers sind og i den overgangs- og blandingstid, som det tyvende århundrede blev i Kina og Japan. Det er en stor bog, der kan så meget på så få sider.

På bogens flaps står der, at „gospillet er en metafor for den japanske invasion af Kina – og for den modstand, en enkelt pige er i stand til at mobilisere gennem at fortsætte med at være ubesejret i spillet". Det kan da godt være, og det er da muligt, at det hele skal anskues symbolsk, men så er det sandelig lykkedes forfatteren at iklæde symbolerne kød og blod og gøre fortællingen om dem vedkommende og i mange henseender evigtgyldig. Læs og døm selv, men tag tid til det, for det er svært at lægge bogen fra sig.

Det hænger også sammen med, at den er virkelig veloversat. De få og små ting, der kunne ankes over, er slet ikke værd at nævne.

Til gengæld er bogen udstyret med nogle besynderlige fodnoter. Formodentlig skyldes de ikke oversætteren, men måske den oprindelige franske udgiver, og de kunne nok være gået efter i sømmene. Således er noten på side 13 om Xian-episoden i 1936 noget værre vrøvl. Hvis der endelig skal være historiske noter i en roman, skal de være konsekvente og rigtige. Og vil man endelig have oplysende fodnoter, så skal man oplyse om alt det ubegribelige. Fx kunne go-spillets regler godt have været angivet ganske kort et eller andet sted.

Men ellers – rigtig god fornøjelse.

MED TOG TIL VERDENS TAG

MED DANSK-KINESISK FORENING OG DEN NYE JERNBANEFORBINDELSE

BEIJING–LHASA TIL TIBET, 13 DAGE I MAJ/JUNI 2007

Tibet er rykket omverdenen lidt nærmere, efter at Lhasa har fået direkte jernbaneforbindelse med det øvrige Kina. Det markerer Dansk-Kinesisk Forening ved at arrangere en 13-dages rejse til Beijing og Lhasa i samarbejde med Stjernegaard Rejser, Lyngby.

Deltagerne i turen får en helt usædvanlig rejseoplevelse – nemlig to døgn i flunkende nye togvogne fra Beijing ad den nye jernbanelinie over „Verdens Tag" i 4000 meters højde til Lhasa. Der er seks hele dage i Tibet med udflugter til bl.a. Tibets næststørste by Shigatze, hvor de tibetanske buddhisters næstøverste leder, Panchen Lama, holder til.

Rejsens program er udarbejdet af Hanna Liv Leanderdal, der i Kinabladet nr. 31 skrev om en af de første togrejser fra Beijing til Lhasa.

Ved samme lejlighed undersøgte hun mulighederne for at arrangere en rejse for medlemmer af Dansk-Kinesisk Forening.

Resultatet er blevet en spændende rejse, der med hele seks dage i Tibet og et par udflugter ud i landet giver deltagerne et lidt dybere indtryk af tibetanerne og deres omgivelser, end man sædvanligvis får.

Togturen fra Beijing over Verdens Tag til den tibetanske hovedstad varer to døgn og bringer deltagerne til verdens højest liggende jernbanestation i 5072 meters højde.

Hanna er sinolog og har rejst meget i Kina, bl.a. som rejseleder for Stjernegaard Rejser i Lyngby. Rejsen arrangeres i samarbejde med dette bureau, der har stor erfaring ring med Kinarejser.

19.000 kr. for 13 dage

Prisen for de 13 dage er 19.000 kr., der dækker fly København-Beijing tur/retur, fly Lhasa-Beijing, fuld kost (undtagen drikkevarer), al fælles transport, overnatning i dobbeltværelser på hoteller af rimelig standard (ikke luksus), 6-sengs sovekupeer i toget, drikkepenge til guider og chauffører, skatter, brændstoftillæg. Hertil kommer afbestillingsforsikring 600 kr. (valgfrit), rejseforsikring og visum. Enkeltværelsestillæg 2450 kr. Tilslutningsfly fra provinsen 700 kr.

Rejsen dag for dag

Det foreløbige program for de 13 dage ser sådan ud:

Lørdag aften den 26. maj 2007: Afrejse med SAS fra København.

Søndag: Ankomst Beijing, indkvartering på hotel, udflugt til Himlens Tempel.

Mandag: Lama templet, Kongfutses tempel, frokost i hutong-området. Om aftenen ombordstigning i tog til Lhasa.

Tirsdag: Togrejse.

Onsdag: Togrejse, aften: Ankomst Lhasa, indkvartering på hotel.

Torsdag: Med pilgrimmenes religiøse ritual til fods ad Barkhorgaden rundt om tibetanernes største helligdom, Yokhang-templet. Besøg i Norbulingka, Dalai Lamaernes sommerpalads.

Fredag: Besøg i Potala-paladset og Sera-klostret.

Lørdag: Lhasa-Gyantse med firehjulstrækker. Stop undervejs ved Yamdrok Tso søen. Indkvartering på hotel.

Søndag: Med firehjulstrækker til Shigatse, Tibets næststørste by. Undervejs stop ved et 700 år gammelt kloster og Gyantse-borgen med en storslået udsigt. Indkvartering på hotel.

Mandag: Besøg på Tashilunpo kloster, hvor Tibets næstøverste religiøse leder, Panchen Lama, bor.

Tirsdag: Tilbage til Lhasa. Besøg i Jokhang tempel.

Onsdag: Lhasa. Formiddag fri til de sidste indkøb. Eftermiddag: fly til Beijing.

Torsdag den 7. juni: Beijing. Formiddag besøg silkemarked. Eftermiddag afrejse til København, ankomst samme dag kl. 18.30.

Det kan være nødvendigt med ændringer i programmet, da det ikke altid er muligt at tilrettelægge arrangementer i Tibet på forhånd.

Rejsen er lagt i maj/juni, hvor dagtemperaturerne er behagelige. Tidspunktet anses for at være det mest gunstige for Tibet rejser.

Højdesygen

Det er tilrådeligt at tage det roligt de første par dage i Tibet på grund af den tynde luft i 3600 meters højde. Ikke alle påvirkes af højden, man ved meget lidt om, hvorfor nogle rammes og andre ikke. God fysisk form er ikke en garanti for, at højdesyge undgås. Symptomerne er almindeligvis hjertebanken, hovedpine, kvalme, træthed og søvnløshed. Tager man det roligt de første dage, fortager symptomerne sig dog hurtigt.

Flere informationer og foreløbig tilmelding

Mere detaljeret information om turen kan hentes på hjemmeside: www.dansk-kinesisk.dk/kinarejser.htm Man kan også henvende sig til Hanna på tlf. 32 96 06 14. Bedst efter kl. 18.00.

Hanna fortalte i sidste nummer af Kinabladet om togrejsen fra Beijing til Lhasa. I dette nummer fortæller hun om sine oplevelser i Lhasa på de følgende sider.

Man kan tilmelde sig rejsen til foreningens sekretær, Lene Løgstrup, sekretariatet@dansk-kinesisk.dk eller tlf.6114 3340.

Endelig tilmelding sker først, når depositum indbetales efter nærmere meddelelse.

LHASA – ET ELDORA FOR SANSERNE

PÅ REJSE TIL VERDENS TAG – I HJERTET AF LHASA

Tibet kan se en mindre isoleret fremtid i møde, efter at Lhasa har fået jernbaneforbindelse med Beijing og andre byer i Kina. Kinabladets medarbejder skildrede i sidste nummer togrejsen fra Beijing til Lhasa og beretter her om sine oplevelser i den tibetanske hovedstad og mødet med tibetanerne.

Af Hanna Liv Leanderdal

Jeg har taget turen til Lhasa med den nye jernbane og har ladet mig indlogeret på et hotel i den gamle bydel. Lhasa består af en ny, kinesisk bydel, som til forveksling ligner enhver anden by i Folkerepublikken Kina, og en gammel, tibetansk bydel, hvor de traditionelle hvidmalende huse i træ og teglsten med farvestrålende baldakiner stadig står – så længe det varer. For den rejsende er der ingen tvivl om, at det er den gamle tibetanske bydel, der er interessant. Her kan man lade sig hypnotisere af stemning og farver og for en stund lade sig falde ned i en eksotisk tidslomme, hvor livet endnu ikke synes indhentet af globaliseringens ulidelige ensrettethed.

Fra vinduet på mit hotel kan jeg se Potala-paladset – Dalai Lamas forhenværende residens og selve symbolet på Verdens tag. Med majestætisk ophøjethed troner paladset over byen og efterlader en følelse af ydmyghed hos beskueren.

Hen over byens tage flagrer bedeflag i alle regnbuens farver. Alle steder i Tibet – på tage, omkring templer, bjerge og hellige bygninger, ses disse bedeflag. På flagene er påtrykt buddhistiske skrifter, hvis budskaber symbolsk bæres af vinden til alle afkroge af riget. På det modsatte tag er en mand i færd med at lave røgelsespinde. Fra tidlig morgen og til solen går ned ser jeg ham møjsommeligt i gang med arbejdet, og hver morgen henter handlende de færdige bundter af røgelse og bærer dem væk i kurve på ryggen.

Tæt på tibetanerne i tehuset

Bag en port for enden af en lille gyde finder jeg et fascinerende univers – et traditionelt tibetansk tehus. Det kan bestemt anbefales, at man som rejsende besøger et af Lhasas mange tehuse. Det er her, man kommer helt tæt på tibetanerne, og man føler sig straks velkommen blandt disse varme og gæstfrie mennesker. Tit behøver man ikke engang lede efter tehusene, men bliver hevet indenfor af en temutter, som gerne vil have flere kunder i butikken. Tehusene serverer enten yaksmør-te, som kan kræve lidt af en tilvænning, ellers sort te blandet med mælk og sukker. Ofte serveres også enkle spiser som fx nudler eller traditionelle dejboller med fyld.

Tehuset jeg besøger er i flere etager og ligger i det ene hjørne af en åben gård. Det er muligt både at sidde ude og inde, og tibetanerne sidder ved langborde og drikker te fra små glas. Tibet benytter den kinesiske valuta, og det flyder med 1 og 2 fen-sedler, som mest af alt ligner matadorpenge, og som gæsterne smider på bordet ved ankomsten. Et glas te koster tre fen, hvilket svarer til 20-25 øre. En servitrice går rundt mellem bordene og fylder te i de tomme glas. Betalingen klarer hun selv ved at tage fra pengebunkerne på bordet.

I baggården omkring tehuset går livet sin vante gang. I et hjørne sidder små grupper af mænd og spiller terningespil. Mændene morer sig højlydt og spiller ud over æren også om muslingeskaller og gamle tibetanske mønter, der engang var gangbar valuta i denne del af verden. På torvet er den fåreuld, der har ligget til tørre i solen, blevet samlet ind, og tre kvinder har spændt en interimistisk væv ud og går i gang med at væve et langt klædestykke. En lille pige kaster sig om mit ben og befaler en svingtur. Snart er jeg omringet af hele baggårdens unger, som grinende hænger i mine arme.

I tehusets køkken er kvinderne i fuld sving. Jeg bydes indenfor og udstyres med en kop te. Der hersker en hjertelig stemning i det travle køkken, og selv om ingen synes at have et fast job, er der styr på alting. I store kar blandes te, mælk og sukker og teen holdes varm over åben ild. Termokander og tekedler fyldes med te i et væk. Oksekød skæres i strimler og fordeles i skålene med nuddelsuppe, som står klare til at blive båret ind på bordene til de ventende gæster.

En smuk nomadekvinde og hendes mand vinker mig hen til deres bord og gør tegn til, at jeg skal sætte mig ned. Også mange af tehusets andre gæster vil gerne sludre. Tibetanerne taler kun i begrænset omfang engelsk, og vi kommunikerer i stedet på kinesisk (mandarin), hvilket er den

Potala-paladset, Lhasas berømte vartegn, var engang den nu landflygtige Dalai Lamas residens. Nu er det målet for pilgrimme og turister i et så stort antal, at de tibetanske myndigheder kun tillader 1800 besøgende om dagen for at skåne det pragtfulde bygningsværk. (Foto: Hanna Liv Leanderdal).

næstbedste løsning, hvis man ikke taler tibetansk. Langt fra alle tibetanere taler et flydende kinesisk, men mange kan kommunikere til husbehov.

Blandt munke og pilgrimme i Jokhang-templet

I tehuset har jeg mødt munken Choe Pel. Han har en skøn humor og et behageligt væsen, og vi er straks blevet venner. Buddhistmunkene i deres bordeauxfarvede gevandter er en naturlig del af bybilledet i Lhasa, og da de er lige så nysgerrige og åbne som resten af den tibetanske befolkning, er de lette at falde i snak med.

Da min nye ven bryder op for at foretage sit aftensbesøg i Jokhang-templet i hjertet af Lhasa, gør jeg ham følge. Jokhang er omkranset af den berømte basargade Barkhor og er det helligeste af Tibets templer.

Pilgrimme strømmer til dette hellige sted fra alle dele af Tibet. Størstedelen af pilgrimmene er bønder og nomader. Alle bærer de traditionelle klædedragter, og deres lange hår er flettet og besat med perler og sten. Mange af mændende har en enkel fletning i siden besat med en stor hvid perle og sat op på hovedet med en rød kvast. Stilen afhænger af lokale skikke, belærer Choe Pel mig, alt imedens han peger på folk i mængden – fra Østtibet, nord, vest....

Vi bevæger os igennem mængden og står et øjeblik efter inde i templet. Der hersker en eventyrlig atmosfære, og har man ikke allerede helt og fuldt forelsket sig i Tibet, så må man her midt i Jokhang – Lhasas religiøse hjerte – overgive sig. Duften af yaksmør hænger tykt i luften. I skæret af smørlamperne ses de messende munke, hvis magiske stemmer gør stemningen ophøjet. I lange køer venter pilgrimmene på at passere forbi de smukke, gyldne buddhastatuer. I følgeskab med en munk har man visse privilegier, viser det sig: Choe Pel smutter ind forrest i køen og vaffer mig med ind foran. Som vi passerer statuerne, gentager jeg lydigt deres navne på både tibetansk og kinesisk og forsøger med noget besvær at holde styr på ikke bare buddhaernes navne, men også på en række mantraer, som Choe Pel også forsøger at lære mig.

Da vi er ude af templet igen, lader vi os glide ind i strømmen af pilgrimme, som udstyret med en bedemølle i den ene hånd og en bedekrans i den anden foretager deres pilgrimsrunder, også kaldet en kora. Man går med uret og foretager mindst tre runder. I en stadig strøm fra tidlig morgen til sen aften bevæger pilgrimmene sig omkring templet. De allerhelligeste af pilgrimmene laver glidefald og bevæger sig kun langsomt fremad. Deres mørke, rynkede hud vidner om et hårdt liv i et barsk klima, og denne rejse til Lhasa er for mange noget, som kun sker én gang i livet.

Barkhor-basaren

Den gade, vi sammen med de mange pilgrimme bevæger os ned ad, og som omkranser Jokhang-templet, er den berømte handelsgade Barkhor. En del mindre gader støder op til Barkhor, og tilsammen udgør de et fascinerende basarområde, som er intet mindre end et eldorado for sanserne. Her sælges alt, hvad den rejsendes hjerte kan begære. Det er imidlertid nødvendigt at prutte gevaldigt om prisen. Priserne er skyhøje – for går den, så går den, og tricket med at gå og blive kaldt tilbage er ofte en nødvendighed for blot at få en nogenlunde rimelig pris.

I de mange boder og butikker høres et utal af tungemål – tibetansk, nepalesisk, adskillige kinesiske dialekter og her og der et par engelske gloser til ære for de vestlige turister. De handlende kommer fra alle dele af regionen.

Boderne, der ligger i umiddelbar forlængelse af Jokhang-templet, sælger primært religiøse souvenirer til de

I Lhasas mange tehuse kan den udenlandske turist komme tæt på tibetanerne. De har ikke spor imod kontakt med udlændingene og vil gerne sludre med dem, men det er dog de færreste, der kan andet end tibetansk og kinesisk, så man må klare sig med fingersperog og et smil.(Foto: Hanna Liv Leanderdal).

mange pilgrimme og turister. Bedeflag, bedemøller, buddhistiske perlekæder, buddhafigurer, rituelle ornamenter, smukke thankaer malet af lokale eller nepalesiske kunstnere, smykker af guld og sølv og perler af rav, koral, turkiser og meget andet.

I de tilstødende gader sælges dagligvarer af enhver art. De mange drivhuse i udkanten af Lhasa er kommet til med de kinesiske tilflyttere og forsyner byen med et bredt udvalg af frugt og grønt. Det har givet tibetanerne mulighed for at variere den traditionelle kost, som primært består af alt godt fra yakoksen. Yak sælges fortsat i alle afskygninger. Yakokse-kød langes over disken af han-muslimske og tibetanske slagtere. En stribe af kvinder sælger yaksmør, en uundværlig ingrediens i den tibetanske nationaldrik, yaksmør-te. Andre boder sælger yak-ost. Den tørrede udgave, som kommer i lange stænger, kan man putte i inderlommen og tage frem, hvis man skulle blive sulten i løbet af dagen.

Fra en bod med krydderier fra Sichuan-provinsen breder der sig en skøn duft. I de tilstødende boder sælges te fra Yunnan-provinsen, tørret frugt og safron fra Ladak, tobak fra Sikkim, potter fra Indien og køkkengrej fra Kina. Alt mellem himmel og jord af importerede og lokale varer skifter hænder – tæpper, fåreuld, stof fer og hesteudstyr. Selv nye tænder kan man få – i guld, sølv, porcelæn og plastik. I døråbningen til en butik, der sælger tøj og udstyr til munke, står mannequindukker iklædt bordeauxrøde munkekåber og det nyeste indenfor hattemoden. Både rituel extravaganza i den buddhistiske gelugpastil og mere afdæmpede modeller i den rette farve og med bred skygge til at skærme for den skarpe sol kan erhverves.

Udstyret med bedemølle i den ene hånd og en bedekrans i den anden går pilgrimme fra hele Tibet rundt om de tibetanske buddhisters helligste tempel, Jokhang. Det er et religiøst ritual, som alle pilgrimme gennemfører. (Foto: Hanna Liv Leanderdal).

En lille bid af Danmark

Indtryk og kontraster er der i det hele taget nok af. Kinesiske mænd med vandkæmmet hår og jakkesæt i kunststof passerer forbi side om side med nomader i snabelsko og perler i de lange fletninger. De gamle tibetanere snurrer deres bedehjul, mens de unge får sig et slag billard. Munke ses med solbriller og mobiltelefoner. Et par pilgrimme med cowboyhatte og vejrbidte ansigter nyder en dåseøl. En gammel bedstemor i traditionelle gevandter trækkes af sted af sit barnebarn, der er iført det sidste nye fra Vero Moda butikken, der med Helena Christensen-reklamer i vinduet er åbnet ikke langt fra Potala-paladset. Jo, en lille bid af Danmark finder man skam også i Lhasa.

Begrænset adgang til Potala-paladset

Et besøg i Lhasa synes ikke fuldendt uden et besøg i Potala-paladset. Dette smukke bygningsværk var hjemsted for den 14. Dalai Lama, tibetanernes politiske og religiøse overhoved, indtil han i 1959 sammen med resten af regeringsapparatet flygtede i eksil til Indien. Nu fyldes paladsets tomme gange af pilrimme og turister.

Fra toppen af bygningen kan man skue ud over byen og spekulere på, hvad Dalai Lama mon ville tænke ved synet af det moderne Lhasa nedenfor: det store nyanlagte torv med „Monumentet for Tibets Befrielse", kilometervis af nye betonbebyggelser, hotellerne, strøget med butikker og plastikpalmer og resten af det moderne Lhasa, som møder øjet.

Det er især udefra, at Potala-paladset gør indtryk, og heldigvis for det, billetter til paladset vil nemlig i fremtiden blive sværere at få fat i, ligesom det forlyder, at prisen for billetten vil blive tredoblet. Siden 2003 har man begrænset antallet af besøgende til 1800 per dag for at beskytte den gamle bygning. Halvdelen af billetterne sælges til turistgrupper og resten til pilgrimme. Åbningen af den nye jernbane forventes at bringe 3000–4000 flere turister til Lhasa om dagen, og det vil øge presset på turistattraktionerne. Ifølge det kinesiske

nyhedsbureau Xinhua vil 2600 turister dagligt blive afvist ved Potala-paladset.

Uhøjtidelige munke

I umiddelbar nærhed af Lhasa findes et hav af smukke templer og klostre, som alle er et besøg værd. Drepung og Sera er to af de mest berømte. Her har man mulighed for at følge med i munkenes liv, både deres religiøse praksis og livet i almindelighed. Bliv ikke overrasket, hvis du bydes på te og en snak, munkene er ligesom resten af den tibetanske befolkning både åbne og nysgerrige.

I klostrene lever munkene som de har gjort i hundreder af år. Og dog. Fra de unge munkes private gemakker høres fra tid til anden moderne tibetansk popmusik, ligesom jeg får øje på en plakat med fodboldklubben Milan, da jeg får lov at kikke indenfor hos en ung munk. Hvornår har man mulighed for at se fjernsyn og VM i fodbold, når man er munk? Når man er hjemme på besøg hos venner og familie i weekenden, såmænd. Munkene i Tibet er dejlig uhøjtidelige!

Mange rejsende finder et besøg i klostret Sera særligt spændende på grund af de debatter, som hver eftermiddag finder sted i en åben gård. Her samles munkene fra hele klostret og tester hinandens buddhistiske viden. Man finder vej ved at gå efter en højlydt klappen. Når et spørgsmål er stillet, klapper munkene og afventer svar fra partneren. Når svaret er leveret, stilles et nyt spørgsmål og så fremdeles. Seancen er betagende og tiltrækker en del fotograferende turister. Deres tilstedeværelse gør det legitimt for en selv at knipse løs.

Det er også muligt at leje en jeep og besøge hellige steder længere fra Lhasa – fx det berømte kloster Ganden. Har man sparsomme midler, kan stedet også nås med offentlig transport. En bus fra Lhasa afgår hver morgen kl. 6 – eller rettere, når det ikke er muligt at presse flere mennesker ind i bussen. Hvis man ser bort fra det pinefulde i at være klemt ind på bittesmå sæder i en overfyldt bus, så har det sin charme at bumle gennem Tibet sammen med en bus fuld af yaksmør-duftende pilgrimme.

Og anstrengelsen er det hele værd. Ganden er kendt for sin smukke kora, den omkransende pilgrimsrute, som giver mulighed for at opleve noget af Tibets skønne natur. Er man entusiastisk, er der overnatningsmuligheder i mange af klostrene.

Hvornår?

Man kan i princippet rejse til Lhasa hele året. De fleste vælger dog vintermånederne fra, selv om man på denne tid af året får Lhasa for sig selv. Der er få turister, men masser af nomader i farvestrålende gevandter. Forår, tidlig sommer og sen efterår er de mest populære måneder. Fra midten af juli til september kan Lhasa være en våd fornøjelse på grund af monsunregnen. Det kan være en god ide at planlægge en rejse, så den falder sammen med en højtid. Har man intet imod kulde, kan det tibetanske nytår omkring februar være en stor oplevelse.

Ta' med til Tibet

Dansk-Kinesisk Forening arrangerer medlemsrejse til Tibet med Hanna Liv Leanderdal som rejseleder. Læs mere på side 53.

To typer tibetanere, som turisten møder i Lhasa. Øverst: den lattermilde munk Choe Pel lytter til musik i skribentens iPod. Nederst: souvenirsælgeren, tungt læsset med perlekranse og andre smykker (og en bedemølle), som hun håber at få afsat til turister. Hun sætter sin lid til de tibetanske turistfolks spådom om, at den nye togforbindelse vil bringe tusindvis af nye turister til Lhasa. (Foto: Hanna Liv Leanderdal)

RI CHANG SHENG HUO

OM HVERDAG OG TILVÆRELSE, SAMLET AF CLAUS SEIDEN

ri chang – hverdag

Skolepligt

En ny lov om skolepligt for alle har fået uventede følger for Kinas skoleinspektører. Fremtidig får de sværere ved at holde disciplinen, for nu kan de ikke længere smide ustyrlige elever ud af skolen. En højtstående embedsmand forklarede i et internet-interview, at når der er skolepligt, bør det også indebære, at elever ikke kan sendes hjem. I stedet bliver det skolernes pligt at sørge for, at de bliver opdraget, så de ikke længere generer undervisningen.

Loven om tvungen undervisning fastslår, at alle børn har ret til ni års skolegang.

Våbenrazzia

I Guangdong-provinsen blev 70.000 betjente sendt på gaden i en uge i august med et og samme formål: At konfiskere våben. De fik resultater, for de konfiskerede 89.000 ulovlige knive, og en tilsvarende kampagne i andre kinesiske provinser har ført til beslaglæggelse af over en halv million knive plus lukning af 3000 værksteder, der fremstillede illegale våben.

Kampagnen omfattede også andre våben. Alene i Sichuan-provinsen fik politiet fat i 5500 skydevåben, og der er også fundet store mængder sprængstoffer.

Så man forstår godt talsmanden for Ministeriet for Offentlige Sikkerhed, som inden kampagnen fastslog, at „nationens sikkerhedssituation med hensyn til knive, skydevåben og sprængstoffer er ikke optimal".

Meldepligt

Alle kinesiske partikadrer har fået besked på at indrapportere både økonomiske og personlige detaljer om deres privatliv. Det er, hedder det i et cirkulære fra Politbureauet, nødvendigt for at sikre partiets ledende rolle og god forvaltningsskik.

Fremtidig skal de højere partifolk indberette, om de, deres koner eller hjemmeværende børn køber eller sælger fast ejendom, driver private virksomheder eller arbejder på ledende poster i udenlandsk ejede firmaer. Partiet skal også have besked, hvis de arrangerer bryllupsfester eller begravelser for sig selv eller nære slægninge. Samt om børn eller ægtefæller mistænkes for lovbrud eller gifter sig med udlændinge.

Langt liv

Zhai Xiuying er en ældre dame fra Xian, der bortset fra lidt hjertevanskeligheder er både sund og rask. Nu har hun fået indopereret en pacemaker. Zhai Xiuying er 107 år gammel. Hendes datter siger, at hun stadig er glad for at hjælpe i huset og gå ture. Hun forklarer moderens høje alder med, at hun altid har motioneret og i øvrigt har en udpræget sans for humor.

Tæv en tjener

For 75 kr. kan man få lov at slå, skubbe eller sparke en af de ansatte på Wu Gongs nye café i Nanjing. Værten har investeret i beskyttende tøj og træning i at undvige til sine tyve ansatte, og det viser sig, at mange har brug for at komme af med deres aggressioner mod betaling. Mod et særligt tillæg kan tjenerne forklæde sig som bestemte personer. Mange kunder er kvindeligt kontorpersonale, der ofte betaler for at få tjeneren til at ligne deres chef, før de langer ham en, skriver det hollandske „Het Parool".

Skolepenge

Kinas skoler er blevet bedre, men også dyrere i løbet af de sidste ti år. To tredjedele af de kinesiske forældre siger, at kvaliteten på skolerne er blevet markant bedre i den sidste halve snes år. Til gengæld er det også hele tiden blevet dyrere at have et barn i skole. En undersøgelse viser, at det i byerne koster omkring 2600 kr. om året, og det er for en mellemklassefamilie en tredjedel af årsindtægten. Skolerne forsøger hele tiden at sætte prisen op – skolepengene er steget med 20 pct. om året i de seneste to år.

Spildte penge

Flere og flere nyuddannede fra Kinas universiteter klager over, at studietiden ikke har været pengene værd. Det mener de ret bogstaveligt, for lønningerne for akademikere er dalet kraftigt, samtidigt med at deres antal er steget brat. Universiteterne sendte for fem år siden 1,15 mio. unge ud på arbejdsmarkedet, og i år blev det til 4,13 millioner. For fem år siden kunne man forholdsvis nemt få et job med en månedsløn i 2000-kroners klassen, nu må man nøjes med langt mindre – og så siger endda 39 pct. af de færdiguddannede, at en bachelorgrad overhovedet ikke tæller på arbejdsmarkedet. 51 pct siger, de ikke har lært noget praktisk anvendeligt i deres fire år på universitetet.

Bøde for spam

Internettet har nu 111 millioner brugere i Kina – det næststørste antal efter USA – og de har længe forlangt at få indgreb mod en stigende flod af reklamer, bønskrivelser og anden spam. Det samlede antal vurderes til 50 milliarder henvendelser om året. Nu ser det ud til, at der bliver grebet ind.

Den første dom over et firma for at maile reklamer til mennesker, der ikke har bedt om dem, er faldet i Guangzhou. Den ramte et firma, der siden januar har sendt masser af spam ud på nettet, og den lød på 3700 kr. i bøde. Firmaet må siges at være sluppet relativt billigt. Lovgivningen gør det nemlig muligt at ikende bøder på op til 22.000 kr.

Hippie-tendens

Kina er blevet velhavende nok til, at der nu også er opstået hippie-tendenser blandt de unge, fastslår en Reuter-korrespondent. Den udvikling er ikke uvelkommen, for den giver sig udtryk i, at flere og flere unge med en færdig uddannelse søger vestpå,

ud i de fattige landområder, hvor de – denne gang frivilligt – vil prøve „at lære af bønderne", lige som deres forældre blev tvunget til det under Kulturrevolutionen.

Knapheden på akademikerjob er også medvirkende, men først og fremmest ser det ud til at være en mode blandt de unge, at de skal ud og opleve „det virkelige liv".

TV på mobilen

Kina har udviklet sit eget system til at transmittere tv-udsendelser til mobil-telefoner. Det vil sige, at der ikke skal betales licenser i udenlandsk valuta, og derfor har myndighederne givet helt grønt lys for investorerne. De regner nu med en omsætning på 4500 mio. kroner om bare to år, for omkring otte pct. af de 426 mio. kinesere, som har mobiltelefon, ser ud til at være interesseret i at se tv på den. Kina har i øvrigt også skabt sin egen standard for jordbaseret, digitalt tv, som skal være fuldt indført inden 2015.

Hemmeligt gift

Det økonomiske kraftcentrum Shenzhen tæller omkring 200.000 enlige kvinder over 28 i sin befolkning, fastslår statistikken. Men det lokale dagblad skriver, at tallet måske er lidt for højt sat. Der er temmelig mange af karrierekvinderne, der er gift i hemmelighed, men som skjuler det for ikke at vække mistanke hos arbejdsgiverne om, at de kunne gå hen og få børn eller lade sig distrahere af andre hjemlige sysler.

Der er dog også andre motiver til at holde den ægteskabelige status skjult: Nogle firmaer har regler om, at de ikke vil have ægtepar ansat, og nogle af kvinderne siger til bladet, at de godt vil have det lidt skægt og gå ud med kollegerne efter arbejdstid. Men der er aldrig nogen, der inviterer gifte kvinder med i byen.....

Gravide, nejtak!

Myndighederne i Shanghai ved ikke, hvordan de skal reagere på afsløringer af, at flere og flere firmaer sender jobsøgende til graviditetstest. En afdelingschef i byens Socialbureau siger, at arbejdsgiverne har ret til at få noget at vide om deres ansattes sundhedstilstand, men at det på den anden side kan opfattes som diskriminering at gennemføre graviditetskontrol. Fænomenet er så udbredt, at Huadong-hospitalet, der er et af de større hospitaler i Shanghai, har udført 1000 graviditetsprøver på jobsøgende fra en snes firmaer bare på en måned.

Kinesisk satire

Der findes strenge regler i Kina for rensning af spildvand, men ... det er kun et rensningsanlæg af navn, en attrap, står der under denne kinesiske satiretegning, så flodens vand er fortsat forurenet.
(Han Engsheng/Newscartoon).

行同虚设 Kun en attrap

Kollektiv doping

Kina har en række særlige sportsskoler, hvor eliteidrætsmænd uddannes. En af dem ligger i Shenyang i provinsen Liaoning. Den roser sig af at have uddannet både olympiske mestre og verdensmestre og er nok den mest ansete af alle idrætsskolerne – eller har været det indtil august i år. Da gennemførte myndighederne sammen med Kinas Olympiske Komites anti-doping-kommission en razzia på skolen og fandt så store mængder epo, testosteron og andre stoffer, at der nu tales om „kollektiv doping af eleverne".

Barnemord

Kinas Sikkerhedsministerium besluttede for tre år siden, at systemet med opholdstilladelser i byerne – hukousystemet – skulle afskaffes og udarbejdede et detaljeret forslag om, hvordan det kunne lade sig gøre. Det er bare stadig ikke gennemført – heller ikke i Beijing, og det har kostet en lille dreng livet. I fortvivlelse over, at han fik afslag på en hukou til sin søn myrdede den 43-årige vandrearbejder Liu Ruiliang den lille dreng og forklarede, at det var bedre for drengen at dø end at skulle leve uden en hukou, skriver Huxia Dagblad. Faderen fik ti års fængsel.

Mao knap nok

Gymnasieeleverne i Shanghai har fået nye historiebøger i år, skriver Joseph Kahn i New York Times, og ikke alene har bøgerne droppet gennemgangen af Kinas krige og dynastier til fordel for orientering om globalisering og nationaløkonomi, de har også reduceret omtalen af kommunistpartiet til næsten ingen ting. Der er et enkelt, kort kapitel om socialismen, en enkelt sætning om den kinesiske kommunismes historie før reformerne i 1979 – og kun én omtale af Mao Zedong, han nævnes i et kapitel om etikette og god opførsel. En af forfatterne til de nye bøger, professor Zhou Chunsheng, siger, at man har prøvet at udskifte den traditionelle omtale af historiske personligheder med en orientering om folkeslagene og samfundenes udvikling. Historien tilhører ikke kejsere og generaler, siger han.

Terrorklima

Skrækken for terrorhandlinger har også ramt Kina, og den har kostet Beijing mange penge. Det seneste er, at man har placeret et skud- og bombesikkert offentligt wc på Zhong Guancun-pladsen i byen. Det har kostet næsten 600.000 kr. at opføre, og det vejer 15 ton.

shenghuo – tilværelse

Dansk-Kinesisk Forening
c/o Poulsen
Fresiavej 3, DK-3450 Allerød

Returneres ved varig adressæ ndring

POST B
PP DANMARK

ARRANGEMENTER

Generalforsamling med spisning

Bestyrelsen for Dansk-Kinesisk Forening indkalder hermed til sin ottende generalforsamling mandag d. 29. januar 2007 kl.19.30 i Kulturstaldene, Forsamlingsbygningen, Halmtorvet 11, 1700 København V. Fællesmiddag kl.18,00. Vi har sørget for en spændende kinesisk buffet fra Godthåbs kinesiske restaurant. Kuvertpris: 125 kr. børn 50 kr.
Forudgående tilmelding til deltagelse i middagen til sekretariatet inden 8. jan. 2007, tlf. 6114 3340 eller lene@imbg.ku.dk
Betaling: giro 16830593 (netbank 15510016830593).

Dagsorden

1. Valg af dirigent og referent
2. Fremlæggelse og godkendelse af bestyrelsens beretning
3. Fremlæggelse og godkendelse af årsregnskabet
4. Behandling af indkomne forslag
5. Arbejdsprogram og budget for det kommende år
6. Fastsættelse af kontingent for 2006
7. Valg af bestyrelse og suppleanter
8. Valg af revisorer og suppleant
9. Evt.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest 31. december 2006.

Bestyrelsen ser frem til et stort fremmøde og en god debat, således at vi i fællesskab kan prioritere foreningens aktiviteter for 2007.

Det vil også være rigtig godt, hvis der er medlemmer, som kunne tænke sig at træde ind i bestyrelsen, da vi trænger til friske kræfter.

På bestyrelsens vegne
Signe Overgaard

Jern og stål i Kinas historie

Foredrag i Dansk-Kinesisk Forening af dr.phil. Donald B. Wagner om „Jern og Stål i Kinas historie"
tirsdag den 20. februar 2007 i Kulturstaldene, Forsamlingsbygningen, Halmtorvet 11, 1700 København V.

Joseph Needham begyndte på sit storværk „Science and Civilisation in China" omkring 1950, og da han døde i 1995 i en alder af 94 var der kommet 35 bind i serien. I 1980 bad han aftenens foredragsdholder, der nu er forsker på Nordisk Institut for Asienstudier i København, tage ansvaret for bindet Ferrous Metallurgy. I 2005 afleverede Donald B. Wagner det færdige manuskript. Bogen følger den tekniske udvikling i jernteknologien fra den tidligste begyndelse ca. 1000 f.v.t. til Det Store Spring Fremad i 1958 og forsøger at placere den i en større sammenhæng. I foredraget vil Donald B. Wagner tage enkelte punkter op, som viser nogle af teknologiens kontaktflader med den økonomiske og politiske udvikling.

Entré: Medlemmer 20 kr., andre 30 kr.

Med tog til Verdens Tag

Dansk-Kinesisk Forenings rejse til Tibet med tog Beijing-Lhasa i maj/juni 2007. Læs om rejsen side 53 og på www.dansk-kinesisk.dk/kinarejser.htm

BOGSALG

Carsten Boyer Thøgersen
At pege på Månen
Pris 100 kr. (nedsat fra 290 kr.). Evt. forsendelse 50 kr.

Henvendelse: Gudrun Lindhard,
tlf. 3324 6262
e-mail: guan@kabelmail.dk